

K056

ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ

ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ

Αθήνα 1991

Έκδοση: Περιοδικό κορυφής
Θεμιστοκλέους 37 Αθήνα
τηλ. 36.13.180

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ξεπούλημα προβληματικών. Ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων ελεγχόμενων από το κράτος. Αποκρατικοποίηση του ευρύτερου δημόσιου τομέα: δεν είναι απλά κάποιες "νέες ιδέες" που έφερε η ΝΔ. Αποτελούν βασική αιχμή της πολιτικής της Κυβέρνησης του Μητσοτάκη και των συμφερόντων του διεθνοποιημένου κεφάλαιου απέναντι στην ελληνική οικονομία. Τι ακριβώς σημαίνουν θα το συνειδητοποιήσουμε στους αμέσως επόμενους μήνες καλύτερα.

... έως τον Ιούνιο του 1991 θα πρέπει να έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος στην αποκρατικοποίηση.... Η απασχόληση στο δημόσιο τομέα υπολογιζόμενη ως ο αριθμός των πολιτικών υπαλλήλων στην κεντρική διοίκηση, την τοπική αυτοδιοίκηση, τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς και του Οργανισμού Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ) που στα τέλη του 1990 ανέρχονταν σε 525.000 εργαζόμενους, θα μειωθεί κατά 10% μέχρι τα τέλη του 1993...

Αυτές είναι οι ρητές εντολές της Επιτροπής της Κοινότητας που έχει λάβει η Κυβέρνηση Μητσοτάκη, και προχωρεί ακάθεκτη. Προβληματικές επιχειρήσεις του ΟΑΕ και άλλες υπερχρεωμένες στις Τράπεζες, θυγατρικές ή ελεγχόμενες επιχειρήσεις της Εθνικής, της Εμπορικής, της Αγροτικής, της ΕΤΒΑ, επιχειρήσεις και οργανισμοί του ευρύτερου δημόσιου τομέα "χαρτογραφούνται" από τη διυπουργική συντονιστική επιτροπή αποκρατικοποίησης, με ευθύνη του υφυπουργού Βιομηχανία Β. Μαντζώρη και του γραμματέα αυτής της επιτροπής Ι. Πιπέρογλου, για να προσφερθούν σε ιδιώτες...

Την εποπτεία της όλης διαδικασίας έχει κλιμάκιο του τραπεζικού ομίλου Ρότσιλντ που έχει εγκατασταθεί για το σκοπό αυτό στο υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Τις κατευθύνσεις για τους τομείς κλειδιά που θα περάσουν στον έλεγχο του δυτικοευρωπαϊκού κεφάλαιου καθορίζουν το ΕΟΚικό επιτελείο με τον επίτροπο Μπριτάν.

Οι πρώτες εταιρίες έχουν ήδη ξεπουληθεί: η ΒΙΟΝΥΛ πουλήθηκε στον πρώην ιδιοκτήτη της με λεφτά που του δάνεισε το Δημόσιο, σχεδόν άτοκα για 5 χρόνια. Την ΚΟΥΠΑΣ την πήρε αμερικάνικη πολυεθνική για 644 εκατ., όταν η αξία της είχε εκτιμηθεί τουλάχιστον διπλάσια και την έκανε αποθήκη. Τα τσιμέντα ΧΑΛΥΨ τα πήρε γαλλική εταιρία με άτοκο δάνειο για 10 χρόνια. Τα ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΑΒΑΛΑΣ πουλιούνται με τη μεσολάβηση της Bank of America, ενώ με εξώδικο στον ΟΑΕ καταγγέλει ότι: ποτέ δεν ολοκληρώθηκε η φυσική απογραφή της περιουσίας της εταιρίας, ποτέ δεν έγινε λογιστικός έλεγχος από ξένο οίκο παρά τη σχετική υποχρέωση, τέλος οι διαδικασίες και οι όροι του διαγωνισμού μεταβίβασης άλλαζαν σχεδόν σε ημερήσια βάση....

Η μεθόδευση της χρεωκοπίας της ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ για απολύσεις και ξεπούλημα όσο κι όσο, η διάλυση της ΕΑΣ και το μοίρασμα των λεωφορείων της δεξιά κι αριστερά, οι μεθοδεύσεις στην ΑΓΕΤ και η καταδίκη του Τσάτσου από τα αγγλικά δικαστήρια όχι όμως και από τα ελληνικά, η "προσφορά" των ΕΛ.ΣΙ στο γερμανικό κεφάλαιο και της ΕΚΟ στο αμερικανο-σαουδαραβικό κεφάλαιο, καθώς η εταιρία είναι ουσιαστικά χωρίς διοίκηση 20 μήνες τώρα και εκκρεμούν τα επενδυτικά της σχέδια, οι επισκέψεις του μέχρι τώρα "εξαφανισμένου" Σκαλιστήρη στον Μητσοτάκη, τρίτου κατά σειρά προτεραιότητας μετά τους Παπανδρέου και Φλωράκη, τα 100 εκατ. δολ. που η Κυβέρνηση Μητσοτάκη έδωσε σαν "δάνειο" στην ΕΣΣΔ και ουσιαστικά αποτελούν χρηματοδότηση -με τι κόστος;- της εταιρίας των Κυριακόπουλου - Ηλιόπουλου, ΒΩΞΙΤΕΣ ΠΑΡΝΑΣΟΥ, και μάλιστα αφού είχαν προηγηθεί εκατοντάδες διαθεσιμότητες και απολύσεις εργατών στην εταιρία, οι καταγγελίες στην ΔΕΠ όχι μόνο για τις προμήθειες πετρελαίου αλλά και για την πολιτική στον τομέα των ερευνών και το κόστος του αχρησιμοποίητου εξοπλισμού... αποκαλύπτουν τη συνέχεια...

Παρά τις "πλάτες" που κρατούν οι μέσα στο κόλπο "αντιπολιτευόμενες" και "προοδευτικές" εφημερί-

δες, οι καταγγελίες, οι παραιτήσεις, τα ενδο-δεξιά μαχαιρώματα δίνουν καθημερινά νέες διαστάσεις. Λεπτομέρειες όπως η απόφαση της σημερινής Βουλής να επιβληθεί νέο προσιμο στη ΧΑΛΥΒΔΟΥΡΓΙΚΗ, χωρίς να ορίζεται όμως το ύψος του στη θέση του ακυρωθέντος πολυσυζητημένου προστίμου των 9 δισ., περνούν στα ψιλά...

Το μεγάλο σκάνδαλο των προβληματικών επιχειρείται να κλείσει μ' ένα ακόμη πιο μεγάλο σκάνδαλο που βρίσκεται σε εξέλιξη, την αποκρατικοποίηση - ιδιωτικοποίηση.

Τα ίδια πολιτικά και οικονομικά πρόσωπα και συμφέροντα που είναι υπεύθυνα για την πολιτική και την πραχτική που οδήγησε στις προβληματικές και την αποβιομηχάνιση της χώρας, ανέλαβαν τώρα την υποχρέωση να "αποκρατικοποιήσουν" την οικονομία, επιχειρώντας ένα δίχως προηγούμενο ξεπούλημα του κοινωνικού πλούτου στους ξένους εντολείς τους, με μόνη προοπτική τη μαζική ανεργία.

Οι εργαζόμενοι που δουλεύουν στις επιχειρήσεις αυτές έχουν τον πρώτο λόγο. Οι απεργίες στο Μαντούδι και στην Πάτρα το φθινόπωρο του 1990 έδωσαν τα πρώτα δείγματα για τις διαθέσεις αλλά και τα προβλήματα που υπάρχουν.

● Το αφιέρωμα στις προβληματικές ανοίγει με μια συνολική θεωρητική και πολιτική αποτίμηση του ζητήματος.

● Στη συνέχεια, μέσα από ένα "οδοιπορικό στο πρόσφατο και απώτερο παρελθόν", πιχειρείται να δοθεί μια απάντηση στα ερωτήματα πότε και πώς δημιουργήθηκαν τα "προβλήματα" των επιχειρήσεων αυτών και κυρίως ποιοι τα δημιούργησαν.

● Ο γραμματέας του σωματίου των Μεταλλωρύχων του Μαντουδιού, Σπύρος Φωτεινόπουλος, αναφέρεται στην πορεία των επιχειρήσεων του Σκαλιστήρη, την απεργία των εργαζομένων και τη στάση ορισμένων...

● Η Νία, απολυμένη εργάτρια της ΠΠ και ο Κυριάκος, απολυμένος συνδικαλιστής, εκλεγμένος στο ΕΚΠ με το ψηφοδέλτιο του ΣΥΝ μιλούν στο περιοδικό μας σε μια συζήτηση που οργάνωσε η "Αναρχική Ομάδα Πάτρας".

● Η ίδια ομάδα παρακάτω εκθέτει τις δικές της εκτιμήσεις για τον αγώνα της ΠΠ στην Πάτρα.

● Ο Μίμης Λιβιεράτος επιχειρεί μια διαφορετική προσέγγιση στο ζήτημα των προβληματικών, αναφερόμενος στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ελληνικού καπιταλισμού.

● Τέλος, το αφιέρωμα κλείνει μ' ορισμένα άμεσα πολιτικά συμπεράσματα

Αλλά, δεν είναι παρά μόνο η αρχή.....

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 1990 - ΑΝΟΙΞΗ 1991

CONVOY

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ: Η ΕΠΙΘΕΣΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ ΖΩΝΤΑΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Τα θεωρητικο-πολιτικά προβλήματα που θέτει το ζήτημα των Προβληματικών καπιταλιστικών επιχειρήσεων μπορεί -ίσως- να μην ανήκουν στην ίδια τάξη μεγέθους με τα αντίστοιχα κοινωνικά, που αυτές δημιουργούν, αλλά -κατά τη γνώμη μας- είναι το ίδιο επείγοντα και σοβαρά.

Κι όχι μόνο βέβαια γιατί δίχως θεωρία η όποια πράξη είναι τυφλή -και κάποτε μάταιη- αλλά κυρίως γιατί σήμερα το πρώτο ζητούμενο είναι η θεωρητική, ιδεολογική και οραματική ανασύνταξη του προλεταριακού κινήματος.

Σ' αυτό λοιπόν το σύντομο σχόλιο, που προκάλεσε η μελέτη των υλικών της μπροσούρας αυτής, επιθυμούμε να θέσουμε ορισμένα ερωτήματα γύρω από το πρόβλημα των Προβληματικών, χωρίς να επιδιώκουμε να την καταστήσουμε ... προβληματική.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ 1ο

Προβληματική καπιταλιστική επιχείρηση.

Το πρώτο οξύμωρο αφορά ακριβώς αυτή την "έκφραση". Ομολογούμε πως προβληματική απόσπαση υπεραξίας, δεν γνωρίζουμε.

Αντίθετα αυτό που ξέρουμε είναι πως κεφάλαιο και ανάπτυξη είναι σχεδόν ταυτόσημες έννοιες.

Μια τέτοια τοποθέτηση ίσως φανεί υπερβολική ή/ και προβοκατόρικη σ' όσους στο παρελθόν βύζαξαν το τριτοδιεθνιστικό γάλα..

Πράγματι, γι' αυτούς που ανατράφηκαν σ' αυτό το θεωρητικό νηπιαγωγείο αυτό που χαρακτήριζε τον καπιταλισμό ήταν τεχνολογική στασιμότητα και αναρχία !!!

Τη στιγμή ακριβώς που -τουλάχιστον στη μετα-κεύνσιανή εποχή- η τεχνολογική (και επιστημονική) επανάσταση και το κρατικό σχέδιο είναι τα κύρια όπλα του συστήματος !!

«... Θα μπορούσαμε να πούμε -λοιπόν- πως οι όροι καπιταλισμός και ανάπτυξη είναι ταυτόσημοι. Ο καπιταλισμός ζει από και με την προαγωγή της συνεχούς εξάπλωσης των οικονομικών δυνατοτήτων, δίνοντας μια δίχως προηγούμενο ώθηση στην επιστήμη

και στην τεχνική, στην εφαρμογή της επιστήμης και της τεχνικής στο χώρο της οικονομίας...

» Η συνεχής εισαγωγή καινούριων μηχανών, η τάση για συνεχώς καινούριες ανακαλύψεις και την εφαρμογή τους, η ορμητική και αδιάκοπη τεχνολογική ανάπτυξη είναι, αν επιτρέπεται η έκφραση, η ουσία της καπιταλιστικής διαδικασίας». (Βλεπε Ρ. Πανσιέρι: "Για το Νεοκαπιταλισμό", στο *Νεοκαπιταλισμός και επαναστατικό κίνημα*, εκδ. Κομμούνια, σελ. 31-32) Το γεγονός όμως ότι κεφάλαιο και ανάπτυξη σχεδόν ταυτίζονται δεν σημαίνει ούτε πως η κρίση είναι ένα φαινόμενο ξένο με το καπιταλιστικό σύστημα, ούτε ότι -για το ζήτημα που μας απασχολεί εδώ- η κάθε καπιταλιστική επιχείρηση αναπτύσσεται αναγκαστικά και ντετερμινιστικά.

« Είναι αλήθεια πως η καπιταλιστική επέκταση δεν χαρακτηρίζεται από την ίδια και ομοιόμορφη διαδικασία παραγωγής υπεραξίας για το σύνολο των καπιταλιστικών επιχειρήσεων, αλλά από μια ανισότητα, από κείνο που ο Μαρξ ονόμαζε πορεία με άλματα.

» Άλλοτε προηγείται ένας κλάδος, άλλοτε κάποιος άλλος, εξαιτίας των καινούριων τεχνικών εξελίξεων. Γιατί, όπως λέει και ο Σίλος Λαμπίνι, η διαδικασία συσσώρευσης τυπικά άρχισε με την εισαγωγή καινούριων μηχανών από μια ή περισσότερες επιχειρήσεις. Όσο οι άλλες επιχειρήσεις συνεχίζουν να παράγουν με τις μέχρι τότε κυρίαρχες μεθόδους δημιουργείται μια διαφορά μεταξύ ατομικής και κοινωνικής αξίας του προϊόντος και οι ανανεωμένες επιχειρήσεις κερδίζουν εκτός από την απόλυτη υπεραξία ... ένα υπερκέρδος, μια σχετική υπεραξία...».

Δεν χρειάζεται λοιπόν ν' ανατρέξουμε ούτε στους κακούς καπιταλιστές (οι οποίοι, εκτός των άλλων, αναγκαστικά μεταθέτουν -κι αυτό είναι το σοβαρότερο- σε κάποιους άλλους καλούς), ούτε στη ληστεία κρατικών δανείων και επιχειρήσεων (που δεν σημαίνει πως δεν συμβαίνουν) για να κατανοήσουμε το πρόβλημα.

Τα υπόλοιπα είναι μάλλον θέμα κοινής λογικής: γνωρίζετε εσείς κάποια δυναμική, ανθούσα, κερ-

δοφόρα επιχείρηση που το προσωπικό βίτσιο(;) του ιδιοκτήτη της να την μετατρέψει σε Προβληματική;

Αντίθετα, όταν μια επιχείρηση που εξακολουθεί να παράγει με χαμηλότερο ποσοστό από τη μέση κοινωνική υπεραξία, που "πετάγεται" σιγά - σιγά από την αγορά είναι "κατανοητό" ο ιδιοκτήτης της να την μεταχειρίζεται όχι σαν παραγωγική δομή αλλά σαν μέσο εύκολου πλουτισμού δι' άλλης οδού...

Εκτός κι αν η κρίση των καπιταλιστικών επιχειρήσεων είναι αποτέλεσμα των ικανοτήτων διοίκησης των αφεντικών και διευθυνόντων. Αυτό όμως θάταν μια πολύ πρωτότυπη συμβολή στη θεωρία της κρίσης, που τόσους καβγάδες έχει δημιουργήσει....

Αυτά σε επίπεδο επιχείρησης. Αλλά και σ' επίπεδο κοινωνικού σχηματισμού, ή Συστήματος αν προτιμάτε, η απαξιοποίηση των εγκαταστάσεων και γενικά του σταθερού κεφαλαίου, σαν μέσο μείωσης της οργανικής του σύνθεσης είναι στενά δεμένη με την προσπάθεια συνολικής αναδιάρθρωσης και φυσικά δεν σημαίνει ούτε ότι η αστική τάξη εγκαταλείπει τη χώρα (βγάζοντας τα λεφτά στην Ελβετία), ούτε ότι παραιτείται από την ταξική της θέση και λειτουργία.

Διαφορετικά θάχαμε την παγκόσμια πρώτη μιας τάξης που εγκαταλείπει την ταξική ηγεμονία για να ..κονομήσει!!

ΠΡΟΒΛΗΜΑ 2ον

Περί προβληματικού καπιταλισμού και "λματ"...

Κι αν βέβαια η διαφορά περιοριζόταν στις αιτίες και τη σημασία κάποιων Προβληματικών καπιταλιστικών επιχειρήσεων το ζήτημα δεν θάταν και τόσο σοβαρό.

Όμως η προβληματικότητα κάποιων ελληνικών επιχειρήσεων επιχειρείται να γίνει η παντιέρα για τον -συλλήβδην- χαρακτηρισμό του ελληνικού καπιταλισμού -σε αγαστή συμφωνία με την κυρίαρχη προπαγάνδα- ως προβληματικού.

Ο γραμματέας του σωματείου των μεταλλωρύχων του Μαντουδιού κάπου λέει πως οι αιτίες της προβληματικότητας της επιχείρησης είναι πολιτικές και όχι οικονομικές.

Αν αυτό ισχύει μια φορά για το Μαντούδι ισχύει πολύ περισσότερο για τον ελληνικό καπιταλισμό. Φαντάζεται κανείς πως το πρόβλημα εδώ είναι λογιστικό;

Αν μπορούσε η σημερινή εξουσία, αλλά και η χθεσινή, να διαμορφώσει τους επιθυμητούς -γι' αυτήν- κοινωνικοπολιτικούς όρους θα υπήρχε πλέον κάποιο λογιστικό πρόβλημα; Σοβαρά πιστεύει κανείς πως αυτό που επιδιώκεται σήμερα είναι η οικονομική ανάκαμψη κι όχι η τροποποίηση του κοινωνικού

συσχετισμού δυνάμεων;

Αφήνοντας όμως στην άκρη τον ιστορικό καβγά ανάμεσα στους θιασώτες της "καθυστερημένης" και της "ιμπεριαλιστικής" Ελλάδας, ας δούμε στο χώρο αυτού του σχολίου τα θεωρητικο-πολιτικά προβλήματα που συνεπάγονται από την "καθυστερημένη" αντίληψη του ελληνικού καπιταλισμού, που δυστυχώς σήμερα είναι η μόνη μαχητική, αλλά όχι και γι' αυτό η ορθότερη...

Αν λοιπόν καπιταλισμός (α λα ελληνικά) είναι η ληστεία των επιχειρήσεων και η κλοπή των κρατικών δανείων, εντέλει η αδυναμία ανάπτυξης, τότε, λογικώς, συνεπάγεται πως σοσιαλισμός (πάλι α λα ελληνικά) πρέπει νάναι η επαναφορά της οικονομικής ορθολογικότητας και της ανάπτυξης..

Αλλά τέτοιες μπαρούφες μόνο το ΠΑΣΟΚ του 75 μπορούσε να λέει και.. να πείθει.

Γιατί βέβαια ποιος θάχανε τη φαιά του ουσία για να διορθώσει τις δυσλειτουργίες του ελληνικού καπιταλισμού.

Επιτέλους στην Ελλάδα δεν έχουμε φεουδαρχία !!!

Πάντως σε μια τέτοια περίπτωση, κακών καπιταλιστών που δεν ξέρουν τη δουλειά τους, στην περίπτωση δηλαδή μιας κλίμας αστών που απομυζούν το κράτος, η μόνη ορθή πολιτική απάντηση θάταν η οργάνωση ενός πλατειού δημοκρατικού μετώπου ενάντια στους ολιγάριθμους σφετεριστές, κι όχι ο ιδιαίτερος αγώνας της εργατικής τάξης και του προλεταριάτου, με δυο λόγια ο ταξικός ανταγωνισμός.

Όμως, τα πράγματα δεν έχουν έτσι. Δεν έχουμε δηλαδή, εδώ, από το ένα μέρος μια "αμόλυνη" κοινωνία κι από το άλλο μια κλίμα "100 οικογενειών", πούλεγε κάποτε και ο Παπανδρέου..

Κι εδώ δεν είναι ανάγκη ν' ανατρέξουμε στη θεωρία, η πείρα και η εμπειρία των ίδιων των πρωταγωνιστών του αγώνα των εργαζομένων στις Προβληματικές το μαρτυρά: διαβάστε πως περιγράφει το κύκλωμα εξουσία η απολυμένη εργάτρια της ΠΠ ή ο γραμματέας του συνδικάτου μεταλλωρύχων του Μαντουδιού. Στην ΠΠ εξουσία δεν ήταν μόνο οι Στρατο-Κατσαμπαίοι, αλλά και το "κουτσαβάκι" της ΠΑΣΚΕ. Υπέθυνοι για τη σημερινή κατάσταση κατά τον γραμματέα του σωματείου δεν είναι μόνο ο Σκαλιστήρης, αλλά και οι τοπικές κλίκες.

Με δυο λόγια, επειδή καπιταλισμός δεν είναι ένα μάτσο λεφτά, ούτε οι προσωπικές διαδρομές κάποιων "λούμπεν καπιταλιστών", η εξουσία έχει δομήσει την

κοινωνία, τις κοινωνικές σχέσεις (γιατί αυτές κυρίως είναι καπιταλιστικές) κατ' εικόνα και ομοίωσή της. Το κεφάλαιο δεν στηρίζεται λοιπόν -μόνο- στις προνομιακές σχέσεις του με τα κρατικά όργανα, αλλά και στο κοινωνικοπολιτικό πλέγμα εξουσίας πούχει οικοδομήσει.

Αλλά αυτό μας φέρνει στο τρίτο πρόβλημα...

ΠΡΟΒΛΗΜΑ 3ον

Κεφάλαιο - Κράτος - Κοινωνία

Το κυρίως ζητούμενο από την "προβληματική" αντίληψη του καπιταλισμού είναι ακριβώς η σχέση κεφάλαιου - κράτους - κοινωνίας.

Το κεφάλαιο λοιπόν, ή καλύτερα οι (επώνυμοι) καπιταλιστές (!!) εμφανίζονται εδώ ως μια δράκα απατεώνων που μέσω προσωπικών δεσμών με τα κρατικά όργανα θέτουν το κράτος υπό τον έλεγχό τους (Πουλατζάς).

Αυτή η εμπειρικιστική προσέγγιση θυμίζει Μίλλιμπαντ κι όχι Μαρξ. Αλλά αυτό είναι το λιγότερο...

Η σχέση λοιπόν κεφάλαιου - κράτους είναι για τη "θεωρία της δυσλειτουργικότητας του ελληνικού καπιταλισμού" μια σχέση εργαλειακή και βολονταριστική κι όχι μια αντικειμενική σχέση.

Το κράτος εδώ δεν είναι το συλλογικό όργανο μια τάξης, ο συλλογικός ιδανικός καπιταλιστής, ο ρυθμιστής των συνθηκών αναπαραγωγής των καπιταλιστικών σχέσεων, αλλά ο μηχανισμός εξασφάλισης θαλασσοδανείων και ... ατιμωρησίας !!

Από την άλλη η κοινωνία, αμόλυπτη και αμέτοχος, θεωρείται σαν ο πιθανός χώρος έκρηξης των ανταγωνισμών!!

Γιατί όμως;

Μήπως πάνω στη βάση ηθικών κινήτρων ενάντια στους κλέφτες;

Όμως, «η θεμελιώδης αντίφαση του κεφαλαιοκρατικού συστήματος, κατά τον Μαρξ, δεν είναι καθόλου μια αντίφαση ανάμεσα στον κοινωνικό του χαρακτήρα και στον ιδιωτικό σκοπό του (ηθική βάση), αλλά μια αντίφαση ανάμεσα στην κοινωνικοποίηση των παραγωγικών δυνάμεων και στην ατομική ιδιοποίησή τους». (Πουλατζάς: Απάντηση στον Μίλλιμπαντ).

Κι ακόμα, κάτι τέτοιο θα σήμαινε πως ο ταξικός αγώνας είναι κυρίως ιδεολογικός κι όχι αντικειμενικός. Από τη θεωρία της "κλοπής" διαφεύγει εντελώς η μοριακή άρθρωση της εκμετάλλευσης σ' όλο τον κοινωνικό ιστό. Αλλά τότε πώς προκύπτει ο ανταγωνισμός, ως αντίθεση στόχων;

Τόχουμε ξαναπεί, αυτό που διαφεύγει από αυτή την αντίληψη του καπιταλισμού είναι το γεγονός πως το κράτος, εσωτερικοποιώντας τη διαμεσολάβηση και το καπιταλιστικό συμφέρον επιτελεί προοδευτικά την αναπαραγωγή της κυριαρχίας διαμέσου της οργάνωσης της κοινωνίας.

Η θεωρία του καθυστερημένου καπιταλισμού, όσο κι αν μοιάζει παράξενο είναι γνήσιο τέκνο της σταλινικής θεωρία του κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού που για χρόνια καθήλωσε το επαναστατικό κίνημα στην αδράνεια και το οδήγησε εκεί που ξέρουμε όλοι (το "σταλινικής" εδώ δεν έχει τη συνήθη αστική η/ και ρεφορμιστική έννοια του κακού Ιωσήφ, εμείς τουλάχιστον, που σταλινικοί δεν υπήρξαμε ποτέ, μπορούμε ακόμα και σήμερα να του ρίχνουμε που και που καμιά ματιά.....)

Η νεκρή εργασία

ενάντια στη ζωντανή..

Ξαναγυρίζοντας στο ζήτημα των Προβληματικών είναι ανάγκη να κατανοήσουμε ότι αυτές δεν αποτελούν το μοιραίο προϊόν μιας κακής διαχείρισης, αλλά το συνδυασμένο αποτέλεσμα τόσων των αντικειμενικών νόμων του κεφαλαίου, όσο και της σημερινής στρατηγικής του. Πιο συγκεκριμένα, αυτή η επιχείρηση εργασιακής στείρωσης, διαμέσου της απαξιοποίησης του σταθερού κεφαλαίου είναι στρατηγική εξολόθρευσης της ζωντανής εργασίας, του μεταβλητού κεφαλαίου. Η περίφημη λοιπόν αποβιομηχάνιση δεν είναι παραίτηση ή φυγή, αλλά κοινωνική επίθεση για την καταστροφή τόσο των δημιουργημένων δομών όσο και της υποκειμενικότητας πούχει συγκροτήσει η εργατική τάξη. Άρα εδώ δεν πρόκειται απλά για το "δικαίωμα στη δουλειά", αλλά για διεκδίκηση των δικαιωμάτων της ζωντανής εργασίας ενάντια στον κοινωνικό θάνατο που επιδιώκει η νεκρή εργασία και οι "ιδιοκτήτες" της...

Ο "συνδικαλιστικός" λόγος άρα, έχει άμεση ανάγκη κάποιων επαγωγών και αναγωγών....

Μπρος λοιπόν σε μια επιχείρηση τέτοιων διαστάσεων και στόχων είναι τουλάχιστον μίζερο η όλη συζήτηση να μένει στο επίπεδο της λοβητούρας, όπως επιχειρούν κάποιοι.

Το ζήτημα των Προβληματικών είναι ένα σημαντικό κοινωνικό και πολιτικό πρόβλημα για την εργατική τάξη.

Σημαίνει: μείωση του συνολικού της εισοδήματος, μείωση των μάχιμων δυνάμεών της, μείωση του

μεταβλητού κεφάλαιου της χώρας, ουσιαστική και μεταφορική επιχείρηση τρομοκρατίας των εργαζομένων.

Το κεφάλαιο, ποντάροντας πάνω στην υπαρκτή αντίφαση της θέσης της εργατικής τάξης: να μπορεί ν' αρνείται την εργασία και την εκμετάλλευση, μόνο μέσα στην εργασία και την εκμετάλλευση, προκαλεί σ' ένα ανώτερο επίπεδο αντιπαράθεσης. Εδώ πια δεν αρκεί το "δικαίωμα στην εργασία", αλλά η διεκδίκηση της εργατικής εξουσίας.

Εδώ, η διαλεκτική σχέση ταξικοί αγώνες - ανάπτυξη μπαίνει σε κρίση, με πρωτοβουλία της μιας πλευράς. Το κεφάλαιο διεκδικεί την αυτονομία του (από την εργατική τάξη) !!

Και η εργατική τάξη;

Ποια πρέπει νάναι τα σημερινά της αιτήματα;

Αλλά και, το κυριότερο, η στρατηγική της;

Για πόσο θα μένει ακόμα στο γνωστό πλαίσιο της "καλύτερευσης της θέσης της χώρας στο διεθνή καταμερισμό εργασίας";

Καιρός να ψαχτούν οι απαντήσεις έξω από αυτόν τον καταμερισμό, κι από αυτή τη λογική.

Άλλωστε, για όλους τους θιασώτες της "ανάπτυξης", δεξιούς κι αριστερούς, να προστέσουμε ότι ανάπτυξη για την εργατική τάξη σημαίνει αύξηση της εκμετάλλευσης. Για το κεφάλαιο σταθεροποίηση της κυριαρχίας του.

Ο σοσιαλισμός είναι αποτελεσματικότερο σύστημα όχι γιατί διαθέτει αποτελεσματικότερο οικονομικό ορθολογισμό, αλλά γιατί προβάλλει ΑΛΛΕΣ προτεραιότητες και ΑΛΛΕΣ ανάγκες.

Κλείνοντας αυτές τις σκέψεις, να θυμίσουμε πως είναι τουλάχιστον κρίμα σήμερα, μετά 8 χρόνια ψευδοσοσιαλιστικής διαχείρισης, να βρισκόμαστε πολύ πίσω και από τους προβληματισμούς παλαιότερων εποχών. Τουλάχιστον τότε μιλούσαν για εργατικό έλεγχο, για κοινωνικοποιήσεις (όποιες κι αν ήταν αυτές) και όχι για τις λοβητούρες του Σκαλιστήρη....

Και πάντως για να λέμε τα πράγματα με τ' όνομά τους, σήμερα δεν βρισκόμαστε στο '80, και ελάχιστοι πια είναι διατεθειμένοι να "βάλλουν πλάτη" με τις διεκδικήσεις τους για να ξανακάτσουν στο σβέρκο τους είτε κάποια "σοσιαλιστικά" ασπόνδυλα, είτε κάποιοι πραγματικοί εκσυγχρονιστές.

«...Παράλληλα με τις προσπάθειες ευρύτερου εκσυγχρονισμού του ελληνικού τραπεζικού συστήματος είναι σκόπιμο να διερευνηθούν με νέο πνεύμα και ορισμένα στοιχεία της λειτουργίας του, που επηρεάζουν εκτός των άλλων και την αποτελεσματικότητα των μέτρων αναπτυξιακής πολιτικής του κράτους.

Πρόκειται συγκεκριμένα για την κάλυψη από εμπορικές τράπεζες ενός πολύ σημαντικού μέρους από την ευθύνη για την πιστωτική ενίσχυση ιδιωτικών επιχειρήσεων μεγάλης κοινωνικο-οικονομικής σπουδαιότητας, που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα είτε ενδογενούς προέλευσης είτε σαν συνέπεια εκτεταμένων μεταβολών στις συνθήκες εγχώριας και διεθνούς ζήτησης των προϊόντων τους... Θα ήταν συνεπώς σκόπιμο και εθνικά ωφέλιμο, την υποβοήθηση προβληματικών επιχειρήσεων της κατηγορίας αυτής, των οποίων ο ρυθμός ενδέχεται ν' αυξηθεί με την ένταξη στην ΕΟΚ, να αναλάβει ειδικός φορέας που θα ιδρυθεί από το κράτος...»

πρόταση Αγγελόπουλου κατά τον Απόλογοισμό Χρήσης της ΕΤΕ για το 1978.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ: ΠΩΣ, ΠΟΤΕ, ΠΟΙΟΙ ΤΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΑΝ

Το 1979, ο τότε διοικητής της Εθνικής Τράπεζας Αγγ. Αγγελόπουλος είχε την ιδέα για τη σύσταση ενός κονσόρτσιουμ εμπορικών και επενδυτικών τραπεζών που θα στήριζαν πιστωτικά τις «επιχειρήσεις που κλονίζονταν», με τη χορήγηση χαμηλότοκων και μακροπρόθεσμων δανείων. Έναντι αυτής της ευνοϊκής δανειακής χρηματοδότησης, οι επιχειρήσεις θα εκχωρούσαν στο κονσόρτσιουμ των τραπεζών προνομιούχες μετοχές αντίστοιχης αξίας, που θα μπορούσαν να τις αγοράσουν στο μέλλον, μετά από 5-10 χρόνια.

Είναι ένα πρώτο στοιχείο που προσδιορίζει τον χρόνο κατά τον οποίο η ύπαρξη προβληματικών πίεζε για τη λήψη μέτρων. Η ιδέα όμως του Αγγελόπουλου θα μείνει ιδέα. Οι κυβερνήσεις της ΝΔ αποφάσισαν πως έπρεπε να συνεχιστούν τα γνωστά δάνεια προς την ιδιωτική πρωτοβουλία. Το υπό κρατικό έλεγχο τραπεζικό σύστημα ούτε έλεγχο ασκούσε στη διάθεση των δανείων αυτών, ούτε το ύψος και οι όροι τους είχαν κάποια σχέση με «αντικειμενικά» τραπεζικά κριτήρια.

Τα πράγματα γρήγορα άλλαξαν δραματικά. Οι «επιχειρήσεις που κλονίζονταν» πλήθαιναν, δίνοντας μια πραγματική διάσταση του προβλήματος: της μεταπολεμικής ανάπτυξης που προώθησαν μερικές οικογένειες, το κράτος της Δεξιάς και το ξένο κεφάλαιο. Η «γραφική» διένεξη Δράκου — Εθνικής θα συνεχίζεται πλέον σαν μακρινό όνειρο για τους υπουργούς της ΝΔ — και τότε και σήμερα πρόκειται για τα ίδια πρόσωπα, μη δε του πρωθυπουργού εξαιρούμενου, και έχει μεγάλη σημασία αυτό.

Το πρόβλημα λοιπόν των «επιχειρήσεων που κλονίζονται» είναι υπαρκτό προτού ακόμη εκδηλωθούν έντονες οι συνέπειες της δεύτερης πετρελαϊκής κρίσης και του στασιμοληθωρισμού που ακολούθησε στη διεθνή συγκυρία. Στην καρδιά αυτού του προβλήματος βρίσκεται η οικονομική και βιομηχανική αναπτυξιακή πολιτική που ο κρατικός μονοπωλιακός καπιταλισμός ακολούθησε μετά τον εμφύλιο και ιδιαίτερα μετά τη σύνδεση με την ΕΟΚ το 1960.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '60 η καπιταλιστική ανάπτυξη στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από τη συγκεντροποίηση του ντόπιου μεγάλου κεφαλαίου, αφ' ενός με τη συγ-

χώνευσή του με τον κρατικό μηχανισμό και τη δημιουργία μεγάλων επιχειρήσεων ευνοούμενων από το κράτος και, αφ' ετέρου, με τη διαμόρφωση ενός νέου τύπου σχέσεων ανάμεσα στις βιομηχανικές επιχειρήσεις και τις τράπεζες, τη γνωστή διαδικασία αμοιβαίας διείσδυσης και συγχώνευσης του βιομηχανικού και εφοπλιστικού με το τραπεζιτικό κεφάλαιο και το σχηματισμό ενός χρηματιστικού κεφαλαίου σε άμεση σχέση-εξάρτηση με το διεθνές κεφάλαιο και τα υπερεθνικά μονοπώλια¹.

Στα βασικά σημεία της κρατικής πολιτικής που ακολουθιέται πάνω στη βάση αυτή — μαζί με την επενδυτική-χαριστική στο ξένο κεφάλαιο πρακτική όλων των κυβερνήσεων, τον προϋπολογοισμό με τις κρατικές δαπάνες και προμήθειες, τη διαμόρφωση και διανομή των εισοδημάτων (οι φόροι στους μισθωτούς και συνταξιούχους, πολλαπλάσιες φορολογικές αυξήσεις από την αύξηση του εθνικού εισοδήματος, φοροδιαφυγή και φοροαπαλλαγές για το μεγάλο κεφάλαιο) και τις μονοπωλιακές ρυθμίσεις — περιλαμβάνεται και η πιστωτική πολιτική. Το κράτος ελέγχοντας το τραπεζικό σύστημα και εφαρμόζοντας αυστηρό έλεγχο στην πιστωδοτική πολιτική των τραπεζών, κρατικών και ιδιωτικών, ακολούθησε την πρακτική των μεγάλων και φθηνών πιστώσεων προς τις ευνοούμενες επιχειρήσεις και επιχειρηματίες. Πραγματοποιήθηκε έτσι μια τεράστια μεταφορά των καταθέσεων από τις τράπεζες, στις τσέπες των ευνοούμενων επιχειρηματιών. Μια «επιχείρηση» στην οποία κερδίζουν όλοι, κράτος, τράπεζες, επιχειρηματίες, μέσω του μηχανισμού των αρνητικών, σε σχέση με τον πληθωρισμό, επιτοκίων².

Οι εγχώριες αποταμιεύσεις, ως ποσοστό του ΑΕΠ, αυξήθηκαν από 5,4% το 1950 σε 15,5% το 1955 και σε 20% το 1977. Η ροπή αυτή για αποταμίευση είναι συγκρίσιμη με τα αντίστοιχα ποσοστά των βιομηχανικών κρατών, 17,7% για τις ΗΠΑ και 24% για τη Δ. Γερμανία το 1977, όταν τα κατά κεφαλήν εισοδήματα είναι την ίδια χρονιά: Ελλάδα 2839 δολ., ΗΠΑ 8670 δολ., Δ. Γερμανία 8410 δολ. Έτσι οι καταθέσεις ταμειωτηρίου αυξήθηκαν από 141 εκατ. δρχ. το 1953 σε 240 δισ. δρχ. το 1976, ή κατά 1700%³. Αυτή η τεράστια ρευστότητα κατευθύνονταν από το τραπεζικό σύστημα σαν

δανειακά κεφάλαια σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις και επιχειρηματίες, όπως προαναφέρθηκε. Με τι όρους; Τα πραγματικά επιτόκια των μακροπρόθεσμων δανείων προς τη βιομηχανία, δηλαδή η διαφορά ανάμεσα στο μέσο ετήσιο επίπεδό τους και τη διακύμανση του δείκτη χονδρικής των βιομηχανικών προϊόντων που απευθύνονται στην εσωτερική αγορά, ήταν ενδεικτικά: 1973 : -9,6%, 1974 : -28,3%, 1975 : 2,4%, 1976 : -0,3%, 1977 : 2,0%, 1978 : 1,3%, 1979 : -6,1%, 1980 : -13,6%, 1981 : -6,2%.

Επειδή, όμως, ορισμένοι πιστεύουν ότι καταναλώνουμε περισσότερα απ' όσα παράγουμε ας δούμε πως περιγράφει τις συνέπειες αυτής της πολιτικής ο Δημ. Στεργίου στα ΝΕΑ, 29.10.90.

Αφού αναφέρει την δραματική διαπίστωση ότι σ' όλη σχεδόν την τελευταία εικοσαετία (με ελάχιστες εξαιρέσεις) οι αποταμιευτές διαπίστωναν έντρομοι ότι είναι απροστάτευτοι, ότι οι μικροαποταμιεύσεις τους γίνονταν βορά του πληθωρισμού και των νομισματοπιστωτικών και δημοσιονομικών σκοπιμοτήτων υπογραμμίζει ότι στην περίοδο 1973-1986 οι καταθέτες έχασαν, εξαιτίας των αρνητικών πραγματικών επιτοκίων, συνολικά μια περιουσία, που ανέρχεται σε 2,5 τρισεκατομμύρια δραχμές!

Την εικόνα συμπληρώνουν και ορισμένα άλλα στοιχεία:

● σύμφωνα με τις διαπιστώσεις μελέτης που συντάχθηκε για λογαριασμό της κυβέρνησης της αλλαγής και αφορούσε τις «ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑ-

ΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ»⁴ σ' όλη την περίοδο 1960-1980, τα μακροπρόθεσμα τραπεζικά δάνεια προς την μεταποίηση αντιπροσώπευαν το ¼ των επενδύσεων στον τομέα αυτόν. Το ποσοστό αυτό, από 18% στο διάστημα 1960-1973, διπλασιάστηκε (36,2%) στο διάστημα 1974-1980, ενώ κατά το 1978-1980 είχε φτάσει το 41%!

● η σχέση ίδιου κεφαλαίου κίνησης προς βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις, από ένα ποσοστό, κατά μέσο όρο, 26,6% το 1970, έπεσε στο 9,1% το 1981.

Το σύνολο του τραπεζικού χρέους των βιομηχανικών επιχειρήσεων από 24,3% του ΑΕΠ το 1970, αυξήθηκε σε 39,5% το 1980.

η αυτοχρηματοδότηση της ετήσιας αύξησης του απασχολούμενου συνολικού κεφαλαίου, από 35,2% κατά μέσο όρο, στην περίοδο 1970-1974, έπεσε στο 26% για την περίοδο 1975-1977 και στο 14,8% (!!!) για το διάστημα 1978-1980⁵.

Το 1981 θα είναι η κρίσιμη χρονιά για την ακολουθούμενη πολιτική που σύντομα περιγράψαμε. Οι επιπτώσεις της διεθνούς συγκυρίας γίνονται έντονα αισθητές, η άνοδος του δολαρίου και το μεγάλο Δημόσιο χρέος⁶, που στο εξής θ' αποτελεί περιοριστικό παράγοντα, θα υπονομεύσουν αισθητά την «επιχειρηματικότητα» της ντόπιας αστικής τάξης, που συνοψίζεται στο δίπτυχο:

— χαμηλά επιτόκια χορηγήσεων + υπερτιμημένη δραχμή προς το δολάριο = πολλαπλάσια κέρδη.

Ε.Γ. ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Σύμφωνα με μελέτη ομάδας οικονομολόγων της ΕΔΑ Πάτρας που έγινε τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης και που ο φιλελεύθερος Α. Παπανδρόπουλος χαρακτήρισε «ασυνήθιστης σοβαρότητας για ελληνικό κόμμα μελέτη» (Οικ. Ταχ. 14.1.1982) διαπιστώνεται ο ολιγοπωλιακός χαρακτήρας του ομίλου Λαδόπουλου που όχι μόνο δεν ήταν σε θέση να ξεφύγει με τις δικές του δυνάμεις από τον ασφυχτικό εναγκαλισμό των δανειστών του, αλλά θα είχε ήδη καταρρεύσει κάτω από το βάρος των καθυστερημένων οφειλών του, εάν δεν μεσολαβούσε η Εθνική Τράπεζα, συγκεντρώνοντας το 85% περίπου των ανεξόφλητων λογαριασμών. Ακόμη και τα χρόνια 1973 και 1974 που η δραστηριότητα του ομίλου έκλεισε, λόγω της σημαντικής ανόδου των τιμών του χαρτιού, με κέρδη 26 εκατ. και 75 εκατ. αντίστοιχα, εξακολούθησε να μεγαλώνει ο δανεισμός του.

«...Ο όμιλος χρόνια τώρα υποαπασχολεί το παραγωγικό του δυναμικό... Ο ακριβός μηχανολογικός εξοπλισμός του συγκροτήματος έχει περιέλθει σε προϊούσα φθορά γιατί οι εργασίες συντηρήσεως είναι υποτυπώδεις... Η κ. Ρένα Λαδοπούλου που προΐσταται του προσωπικού απέτυχε παταγωδώς εξ αιτίας της παντελούς ελλείψεως επιστημονικού υπόβαθρου. Από τα εργοστάσιά της παρέλασαν διμοιρίες νέων και παλιών επιστημόνων, πήραν το βάπτισμα του πυρός οι νέοι και πλαισίωσαν, έμπειροι πλέον, άλλες επιχειρήσεις. Και αυτό γιατί η σημερινή διοίκηση προσλαμβάνει επιστημονικό προσωπικό μόνο και μόνο για να το χρησιμοποιήσει ως ενισχυτικό στοιχείο για την εξασφάλιση του πολυπόθητου δανείου, επειδή ακριβώς σε κάτι τέτοιο την υποχρεώνουν οι πιστοδοτικοί οργανισμοί...».

Στις 7 Ιουλίου 1977 με σύμβαση ανάμεσα στην Εθνική Τράπεζα και στον Λαδόπουλο, προκειμένου να μη μείνουν 1000 οικογένειες χωρίς ψωμί, όπως επίσημα ειπώθηκε, οι εταιρείες του στην Πάτρα και τη Θεσ/κη τέθηκαν κάτω από μικτή διοίκηση με την τράπεζα να ελέγχει το Δ.Σ. και τον

Λαδόπουλο να χει βέτο στα σημαντικότερα θέματα. Οι συνολικές οφειλές του κυρίου αυτού υπολογίζονταν επίσημα κοντά στα 3 δισ. δρχ. και είχε καταδικαστεί σε 353 χρόνια φυλακή, συνολικά, για τα χρέη του αυτά. Το επιτόκιο των δανείων του ήταν 8%!!!

Στις 15 Ιουλίου 1980 με καινούργια σύμβαση η Εθνική Τράπεζα, ενώ δεν είχε εκπληρωθεί σχεδόν κανείς όρος της προηγούμενης σύμβασης από πλευράς Λαδόπουλου, δεν λαμβάνει καμιά πρόνοια για να ικανοποιηθεί μέρος των οφειλών από την εκποίηση υποθηκευμένων εξωπαραγωγικών περιουσιακών στοιχείων ύψους 1,6 δισ. δρχ., παραδίδει τις μονάδες ΕΓΛ (Πάτρας) και ΜΕΛ (Θεσ/κης) στο Λαδόπουλο με νέο δάνειο — δώρο 150 εκατ. δρχ.

Με ερώτηση της στη Βουλή η Β. Τσουδερού ρωτούσε τότε: «...Πότε έσφαλε η Εθνική, το 1977 ή τώρα; Το 1977 εκτιμήθηκε ότι με ορισμένα δραστικά μέτρα οι μονάδες θα μπορούσαν να αποδειχθούν αποδοτικές και να λειτουργήσουν σε όφελος της εθνικής οικονομίας. Ποιος είναι ο υπαίτιος που η σημερινή τους οικονομική κατάσταση εμφανίζεται χειρότερη από το 1977;

Εάν έφταιξαν οι διαχειριστές της ΕΤΕ γιατί δεν καλούνται σε απολογία; Εάν, όπως φαίνεται, κατ' εξοχήν υπαίτιος είναι ο Λαδόπουλος με την παρελκυστική πολιτική που ακολούθησε, πως του αποδίδεται η διαχείριση των επιχειρήσεων, αφού δεν ήρθε κανένας λόγος για τον οποίο του αφαιρέθηκε η διοίκηση το 1977 και για τους οποίους είχε συσσωρευτεί ποινή φυλακίσεως 353 ετών;

Το 1977 είχε προβληθεί σαν κύριος λόγος καλύψεως του Λαδόπουλου το κοινωνικό δράμα που θα εδημιουργείτο με την απόλυση 1.000 εργατών. Σήμερα η σωστική επιχείρηση καθαρά φαίνεται ότι έγινε για τον Λαδόπουλο και όχι για τις 1.000 οικογένειες...».

Η επερώτηση απευθύνονταν προς τους υπουργούς Συντονισμού, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Οικονομικών της τότε κυβέρνησης Γ. Ράλλη.

— υπερτιμολόγηση εισαγωγών και εγχώριων δαπανών + υποτιμολόγηση εξαγωγών = ισόποσες καταθέσεις στην Ελβετία.

Ο υπερδανεισμός θα αποδειχτεί μπούμεραγκ. Το λαϊκό εισόδημα φαγωμένο από τον πληθωρισμό δεν φτάνει ως τις Τράπεζες όπως πριν, οι ανησυχίες των τραπεζιτών για τα χαμηλά πλέον επιτόκια, αλλά και για τα δάνεια που θα χάσουν, δημιουργούν έντονες πιέσεις στην κυβέρνηση της ΝΔ.

Η κυβέρνηση της ΝΔ κάνει ποδαρικό στο 1981 με το νέο αναπτυξιακό νόμο 1116/81, που γενικεύει και επεκτείνει τις επιχορηγήσεις. Το οικονομικό κλίμα είναι «βαρύ», το δολάριο ξεπερνά για πρώτη φορά τις 50 δρχ. ενώ τα μέτρα για φιλελευθεροποίηση της αγοράς προκαλούν αντιπαραθέσεις μέσα στην κυβέρνηση καθώς ο τιμάρημος καλπάζει. Το Συντονιστικό Συμβούλιο των οργανώσεων των Βιομηχάνων που συνέρχεται στα τέλη Φλεβάρη διαπιστώνει ότι κατά τους δύο πρώτους μήνες του 1981 η εσωτερική ζήτηση και οι εξαγωγές παραμένουν σε χαμηλό επίπεδο και ότι η βιομηχανία εργάζεται με μειωμένη χρησιμοποίηση του παραγωγικού δυναμικού της.

Η εσωτερική αγορά για τα ελληνικά βιομηχανικά προϊόντα στενεύει σταθερά, καθώς ο πληθωρισμός μειώνει συνεχώς την αγοραστική δύναμη ευρύτατων λαϊκών στρωμάτων. Από την άλλη πλευρά στις αγορές των μεσαίων και ανώτερων εισοδηματικών τάξεων, η ελληνική βιομηχανία καθώς τα τελευταία χρόνια δεν εμπλουτίστηκε — λόγω έλλειψης επενδύσεων — με νέους κλάδους και δεν παρουσίασε νέα προϊόντα υψηλής ποιότητας, χάνει σταθερά έδαφος, το οποίο φυσικά καταλαμβάνουν οι ξένοι ανταγωνιστές. Σύμφωνα με την ηγεσία του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών οι πτωτικές τάσεις της εσωτερικής αγοράς θα συνεχιστούν και θα ενταθούν συνεπεία των αυξήσεων στις τιμές στις οποίες προχωρούν οι επιχειρήσεις μετά την απελευθέρωσή τους. Οι αυξήσεις αυτές θα ήταν μάλιστα πιο εκτεταμένες αν η «αγορά τις σήκωνε». Η έλλειψη όμως ικανοποιητικής ζήτησης αναγκάζει τις Βιομηχανίες να είναι συντηρητικές στις αυξήσεις των τιμών⁷.

Γίνεται δημόσια γνωστό ότι λόγω της ύφεσης η διοίκηση του ΣΕΒ αντιμετωπίζει την περίοδο αυτή το πρόβλημα διακοπής των εργασιών μιας σοβαρής ομάδας βιομηχανιών μεγάλου μεγέθους από νευραλγικούς κλάδους της μεταποίησης. Οι πληροφορίες στον Τύπο μιλούν για 10. Οι εκπρόσωποι των βιομηχάνων πιστεύουν ότι την ίδια τύχη θα αντιμετωπίσουν σύντομα και άλλες βιομηχανίες οι οποίες διεπίστωσαν ήδη ότι «δεν μπορούν να σωθούν» ακόμη και αν χρησιμοποιήσουν νέες επιχειρηματικές μορφές (αναδιαρθρώσεις, συγχωνεύσεις κλπ). Σύμφωνα με τον ΣΕΒ οι συνέπειες της οικονομικής ύφεσης γίνονται σκληρότερες για τις επιχειρήσεις καθώς από την πλευρά του κράτους δεν υπάρχει μια σαφής και συνεπής αναπτυξιακή πολιτική. **Το χρηματοδοτικό και οι κρατικές προμήθειες αποτελούν τις δυο αιχμές των πιέσεων του ΣΕΒ προς την κυβέρνηση.**

Η στενή σχέση του κράτους της Δεξιάς με τους «ημέτερους» επιχειρηματίες μέσω της πολιτικής προμηθειών και το άνοιγμα της οικονομίας που επιβάλλει η ένταξη στην ΕΟΚ, επιτείνουν τα προβλήματα. Σύμφωνα με το άρθρο 39 της συνθήκης προσχώρησης στην ΕΟΚ, προβλέπεται σταδιακή κατάργηση του προτιμησιακού καθεστώτος για την εγχώρια βιομηχανία στις προμήθειες του κρατικού προγράμματος, που οι βιομηχανοί είχαν πετύχει με τους νόμους 3215/55 και 4484/65. Επίσημη έκθεση για λογαριασμό του ΣΕΒ⁸ διαπιστώνει:

«...Η εφαρμογή των Οδηγιών 77/62 και 80/767 από την Ελλάδα πρόκειται να δημιουργήσει προβλήματα στην Οι-

κονομία της. Τα προϊόντα των χωρών της ΕΟΚ θα αυξήσουν τη συμμετοχή τους στις προμήθειες του Ελληνικού Δημοσίου ενώ αντίθετα τα ελληνικά προϊόντα πολύ δύσκολα θα συναγωνιστούν τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά, με ελάχιστες εξαιρέσεις, γιατί είναι σαφής η υπεροχή της ευρωπαϊκής βιομηχανίας σε τεχνολογία και οργάνωση με αποτέλεσμα την καλύτερη ποιότητα των προϊόντων με το μικρότερο κόστος. Υπάρχει λοιπόν ο κίνδυνος να μειωθεί δραστικά η συμμετοχή της εγχώριας βιομηχανίας και βιοτεχνίας (τουλάχιστον κατά τη μεταβατική περίοδο), που σήμερα ξεπερνά το 60% της συνολικής αξίας των προμηθειών του Δημοσίου, που είναι πάνω από 50 δις δρχ. σε κάθε Πρόγραμμα Κρατικών Προμηθειών τα τελευταία χρόνια... **Το πρόβλημα αυτό θα το αντιμετωπίσουν ιδιαίτερα οι κλάδοι που έχουν σημαντική μονοψωνική εξάρτηση από οργανισμούς και υπηρεσίες ελεγχόμενες από το κράτος, όπως επιχειρήσεις πλαστικών προϊόντων, λιπασμάτων, δομικών, κεραμικών και πυρίμαχων υλικών, προϊόντων σιδήρου, οχημάτων και οι ναυπηγοεπισκευαστικές...».**

Πέρα από τις διαπιστώσεις αυτές, που πραγματικά προλέγουν πολλά, το σημαντικό στην έκθεση των βιομηχάνων είναι ότι υποδεικνύουν προς την κυβέρνηση διάφορους τρόπους (νόμιμους ή όχι, όπως χαρακτηριστικά διευκρινίζουν) που τα άλλα κράτη της ΕΟΚ χρησιμοποιούν για προστασία των εγχώριων προμηθευτών και προτείνουν τη λήψη από την κυβέρνηση παρόμοιων μέτρων...

«...Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής:

— κατάτμηση των διαγωνισμών σε ποσότητες κατώτερες από αυτές για τις οποίες επιβάλλεται το δικαίωμα Κοινοτικού Διαγωνισμού.

— πληρέστερη ενημέρωση των εγχώριων προμηθευτών ώστε να προετοιμαστούν

— προδιαγραφές σύμφωνες με τα εγχώρια παραγόμενα προϊόντα

— υποκειμενική επιλογή των προσφορών, όπως με το κριτήριο της ποιότητας ή της τεχνικής αξίας

— απαίτηση όρων παράδοσης και διάφορες διοικητικές απαιτήσεις που δυσκολεύουν τους αλλοδαπούς προμηθευτές

— επιλογή προμηθειών από κατάλογο δοκίμων κατασκευαστών με απευθείας ανάθεση...»

Η έκθεση συνεχίζει ότι οι ελληνικές κρατικές αρχές πρέπει να λάβουν υπόψη τις παραπάνω μεθόδους διαφυγής από τις κοινοτικές απαιτήσεις προτείνοντας και επιπλέον μέτρα, όπως:

— σύνταξη καταλόγου δοκίμων κατασκευαστών. Αποκλεισμός των μη κατάλληλων με αντικειμενικά κριτήρια καταλληλότητας βάσει των ακολουθούμενων προτύπων και προγενέστερων συμμετοχών.

— οι προσφορές εγχώριων και αλλοδαπών οίκων να γίνονται σε δραχμές, ώστε οι Έλληνες κατασκευαστές να μην θέτουν υψηλά όρια ασφαλείας για την αντιμετώπιση τυχόν συναλλαγματικών διαφορών...»

Για να καταλήξει πως τα προβλήματα θα είναι πολύ σοβαρά καθώς με την κατάργηση της ποικιλόμορφης από χρόνια προστασίας, τα ευρωπαϊκά προϊόντα θα εκτοπίσουν σε σημαντικό βαθμό τα αντίστοιχα ελληνικά με σημαντικές συνέπειες όχι μόνο σε ορισμένους κλάδους της βιομηχανίας και της βιοτεχνίας, αλλά σ' όλη την Οικονομία.

Οι συντονισμένες πιέσεις των βιομηχάνων οδηγούν τον αναπληρωτή υπουργό Συντονισμού Ι. Παλαιοκρασά να αναγνωρίσει δημόσια ότι οι επιχειρήσεις που έχουν προβλήματα είναι αρκετές και ότι σύντομα η Νομισματική Επιτρο-

τή της κυβέρνησης θα λάβει μέτρα για τη χρηματοδοτική τήριξη των επιχειρήσεων αυτών, που έχουν κλονιστεί από την ύφεση. Σύμφωνα με τον υπουργό η δυσχερής θέση στην οποία βρίσκονται οι επιχειρήσεις αυτές οφείλεται στο δανεισμό τους στο παρελθόν και γενικά στην κακή σχέση ιδίων και ξένων κεφαλαίων, που έχουν τώρα σαν αποτέλεσμα να συνθλίβονται οι μονάδες αυτές υπό το βάρος των χρεωλυσιών και ταυτόχρονα να τους απορροφούν κάθε ικμάδα⁹. Σύμφωνα με τον Οικ. Ταχυδρόμο: «...Παρ' ότι από κυβερνητικής πλευράς καταβάλλεται προσπάθεια να περιορισθεί η σημασία του θέματος, είναι γεγονός ότι οι «κακοχτισμένες» ελληνικές βιομηχανίες που δεν έχουν υγιή κεφαλαιακή διάρθρωση κλονίζονται τώρα ισχυρά από τις «σεισμικές δονήσεις» που προκαλεί η παρατεταμένη οικονομική ύφεση. Τώρα αποδεικνύεται πόση αξία έχουν οι αθρόες ιδρύσεις βιομηχανιών που χωρίς πρόγραμμα γίνονταν στα χρόνια της επταετίας και οι οποίες στηρίζονταν στα δάνεια που εξασφάλιζαν, έναντι προμήθειας βέβαια, οι άνθρωποι της χούντας. Τώρα κινδυνεύουν όλα να σωριαστούν σαν πύργοι από τραπουλόχαρτα...»¹⁰.

Την περίοδο αυτή είναι φανερό η προσπάθεια του ΣΕΒ να βάλει θέμα «προβληματικών επιχειρήσεων» και μια αμηχανία από τη μεριά της κυβέρνησης της ΝΔ για το πως θα χειριστεί το θέμα. Πρόκειται για ένα ζήτημα που συνδέεται άμεσα με τις διαφοροποιήσεις μέσα στους κόλπους του ντόπιου μεγάλου κεφάλαιου για το πως θα γίνει ο «εκσυγχρονισμός» των δομών της χώρας και ποιος θα φέρει την πολιτική και κοινωνική ευθύνη· έχει επίσης να κάνει με κάποιες «υποσχέσεις» ή «δεσμεύσεις» του προέδρου του ΠΑΣΟΚ την εποχή αυτή. Ο πρόεδρος του ΣΕΒ Δ. Κυριαζής μιλώντας μπροστά στον πρωθυπουργό Γ. Ράλλη και τους οικονομικούς υπουργούς του, ενώ κορυφώνονταν η διένεξη ΣΕΒ-κυβέρνησης, ήταν αποκαλυπτικός για τη στρατηγική του μεγάλου κεφάλαιου: «...η είσοδος της χώρας μας στην ΕΟΚ και γενικά η επανενσωμάτωσή της στο δυτικοευρωπαϊκό μόρφωμα συνεπάγεται τη ρήξη με το παρελθόν...»¹¹.

Στο μεταξύ στον Τύπο πληθαίνουν οι αναφορές στην ύπαρξη επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν προβλήματα¹². Ο

ίδιος ο πρόεδρος του ΣΕΒ, στη συνεδρίαση του Γενικού Συμβουλίου των βιομηχάνων στις 16 Μαρτίου, θα προχωρήσει πιο πολύ και θα αναφέρει:

«Οι βιομηχανίες που έχουν προβλήματα και θέτουν ζήτημα επιβιώσεως ανήκουν σε τρεις κατηγορίες: α) στην κατηγορία εκείνων που είχαν από πολλά χρόνια προβλήματα και είναι άξιο απορίας γιατί δεν έχουν ακόμη διακόψει τη δραστηριότητά τους β) στην κατηγορία εκείνων που απέκτησαν προβλήματα λόγω της συγκυρίας και τα προβλήματα αυτά τις οδηγούν σε αναγκαστική διακοπή της λειτουργίας τους και γ) στην κατηγορία εκείνων που έχουν προβλήματα λόγω υπερχρηματοδότησης».

Για πρώτη φορά, ίσως, δίνεται έτσι μια συνολική εικόνα του προβλήματος των προβληματικών επιχειρήσεων, μια εικόνα που τη συμπληρώνει πολύ χαρακτηριστικά ο Ν. Νικολάου:

...Αν θέλαμε τώρα να αναφερθούμε και στον παράγοντα βιομήχανος, θα λέγαμε ότι σε αρκετές περιπτώσεις (ευτυχώς αποτελούν μειοψηφία) οι επιχειρηματίες αυτοί κακομαθημένοι από τον καιρό της ΟΥΝΡΑ και τα πρόσφατα δάνεια της χούντας έμαθαν να δουλεύουν με ξένα χρήματα μη διακινδυνεύοντας ούτε μια δεκάρα δική τους. Ακόμη έμαθαν να συγχέουν την τσέπη τους με το ταμείο της βιομηχανίας. Η αγορά έχει βουήξει τις τελευταίες μέρες από την περίπτωση βιομήχανου διαθέτοντος τρεις βιώσιμες επιχειρήσεις εκ των οποίων έκλεισε ήδη τη μια και απειλεί να κλείσει και τη δεύτερη με αφορμή το γεγονός ότι η Εθνική Τράπεζα δεν του δίνει νέα δάνεια. Σημειωτέον ότι ο ίδιος βιομήχανος, πριν από λίγους μήνες αγόρασε γιωτ αξίας 2,5 εκατ. δολαρίων και βίλλα στις Σπέτσες. Πως να επιζήσουν λοιπόν οι βιομηχανίες όταν τις λεηλατούν οι ίδιοι οι Βιομήχανοι;...¹³

Στο εσωτερικό της κυβέρνησης της ΝΔ αντιπαρατίθενται δύο γραμμές. Στις απόψεις να μειωθούν τα επιτόκια και να δοθούν νέα δάνεια για κεφάλαια κινήσεως στους βιομήχανους υπάρχει ο αντίλογος, και τα αντίθετα συμφέροντα, που υποστηρίζουν ότι ήδη τα επιτόκια είναι και αρνητικά σε σχέση με τον πληθωρισμό και χαμηλά. Ο αντίλογος προέρχεται από τους τραπεζίτες και ιδιαίτερα από την Τρά-

ΘΡΑΚΗ Α.Ε.

«...Απορίες προκάλεσε η επιλογή και δανειοδότηση της ιδιωτικής εταιρείας Θράκη Α.Ε. σαν μόνης «ικανής» για την εισαγωγή φθηνών κρεάτων από τις χώρες της ΕΟΚ.

Έτσι, ενώ η Νομισματική Επιτροπή επικαλείται το υπηρεσιακό απόρρητο και δεν μας γνωστοποιεί τη σχετική απόφαση του αναπληρωτή υπουργού Συντονισμού Ι. Παλαιοκρασά, με την οποία δανειοδοτήθηκε η συγκεκριμένη εταιρεία με 250 εκατ. για να πραγματοποιήσει εισαγωγές φθηνών κρεάτων από τις χώρες της ΕΟΚ, τουλάχιστον στην κρεαταγορά του Ρέντη δεν έχει «μπει» ούτε ένα κιλό κρέας από χώρες της ΕΟΚ στο όνομα της Θράκης και φυσικά δεν είναι... φθηνότερο.

Αντίθετα μάλιστα και όπως πληροφορηθήκαμε σχετικά, έχει πραγματοποιήσει σημαντικές εισαγωγές χοιρινών και μοσχαρίσιων κρεάτων από Δ. Γερμανία, Ολλανδία κλπ. ο κ. Ποταμιανός (εκ των ιδιοκτητών της εταιρείας) αλλά σαν έμπορος και φυσικά με τις τιμές του εμπορίου.

Οι επιπτώσεις από την εισαγωγή κυρίως χοιρινού είναι ιδιαίτερα δυσμενείς στους χοιροτρόφους της περιοχής Αργινίου που απειλούνται με καταστροφή. Σύμφωνα με τηλεφωνικές καταγγελίες από την περιοχή αυτή, η αγορά έχει πλημμυρίσει από τις εισαγωγές με κρέατα, με αποτέλεσμα

να μην μπορούν οι χοιροτρόφοι μας να πουλήσουν τα ντόπια κρέατα ή εκβιάζονται από τους εμπόρους να τα πουλήσουν 10 δραχμές φθηνότερα το κιλό από την τρέχουσα τιμή.

Πέρα όμως από το ανεξήγητο του πράγματος, όπου δανειοδοτείται μια εταιρεία, η οποία — σύμφωνα με τον ισολογισμό της — δεν πραγματοποίησε ούτε μία δραχμή κέρδος από την εμπορία κρέατος το 1978 και τις εισαγωγές τις κάνει ένας από τους ιδιοκτήτες της σαν «έμπορος», η υπόθεση της «Θράκης» παρουσιάζει κι άλλο ενδιαφέρον. Συγκεκριμένα, σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία των ισολογισμών της, η εταιρεία «Θράκη Α.Ε. — Παραγωγή και Εμπορία Κρέατος», τουλάχιστον το 1978 είχε: συνολική ζημία 157.408.885 δρχ. ενώ το σύνολο των πάγιων κεφαλαίων της ήταν μικρότερο από τις βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις της, που σημαίνει ότι με τραπεζικά κριτήρια δεν είχε την απαραίτητη πιστοληπτική ικανότητα και ασφάλειες.

Με άλλα λόγια δηλαδή, και όπως έντονα «κυκλοφορεί» στην αγορά, το «μισό πλαφόν» για τις εισαγωγές φθηνών κρεάτων, το πήρε με εντολή του υπουργού Ι. Παλαιοκρασά μία μόνο εταιρεία, η οποία δεν εισήγαγε ούτε ένα κιλό κρέας μέχρι τώρα...».

(Δημοσίευμα στον Οικονομικό Ταχυδρόμο 19.2.1981).

ιες της Ελλάδας. Η αντιπαράθεση γίνεται ανοιχτή στη Γεν. Συνέλευση της Τράπεζας της Ελλάδας, στο τέλος του Απριλίου. Ο διοικητής της Ξεν. Ζολώτας κάνει εκτενή αναφορά στις διαρθρωτικές στρεβλώσεις της ελληνικής οικονομίας και ζητά την αυστηρή εφαρμογή περιοριστικής νομισματικής, δημοσιονομικής και εισοδηματικής πολιτικής. Ο πρόεδρος του ΣΕΒ Δ. Κυριαζής τον διαδέχεται στο βήμα υπογραμμίζοντας ότι «*Η ανάγκη για μια ριζική αλλαγή στην οικονομική πολιτική που θα ενισχύσει έντονα την εσωτερική προσφορά, καθόσον τουλάχιστον αφορά τη βιομηχανία, γίνεται περισσότερο πειστική ιδίως με την ένταξη στην ΕΟΚ*». Στο μεταξύ ο Α. Παπανδρέου με συνέντευξή του στο «Βήμα» την Κυριακή του Πάσχα ρίχνει σαφείς γέφυρες προς τον ΣΕΒ και λέει για τις προβληματικές: «*Θα είναι αυτό ένα από τα πρώτα θέματα που θα απασχολήσει την κυβέρνηση μας. Πολύ πριν σκεφτούμε άλλα μέτρα στη βιομηχανία θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα επιβιώσεως αυτών των εταιρειών. Είναι πρόβλημα επιλογής ανάμεσα σε κείνες που μπορούν να αποδώσουν στο κοινωνικό σύνολο και τις οποίες πρέπει να στηρίξουμε πιστωτικά, απαιτώντας όμως και ορισμένες εσωτερικές αναδιαρθρώσεις και στις άλλες οι οποίες έχουν τελειώσει ουσιαστικά την αποστολή τους και οι οποίες δεν έχουν περιθώρια επιβιώσεως*».

Στις 10 Μαΐου το «Βήμα» δημοσιεύει πρωτοσέλιδο για τα 320 δισ. δρχ. χρέη των βιομηχανιών προς τις Τράπεζες. Σύμφωνα με το δημοσίευμα «το αστρονομικό ποσό των 320 δισεκατομμυρίων δραχμών χρωστούσαν, στο τέλος Απριλίου οι ελληνικές βιομηχανίες προς την Εθνική Τράπεζα, την ΕΤΒΑ και τις άλλες εμπορικές Τράπεζες (170 στην ΕΤΕ, 65 στην ΕΤΒΑ, 85 στις λοιπές). Το μεγαλύτερο μέρος των δισεκατομμυρίων αυτών οφείλουν οι λεγόμενες «προβληματικές» βιομηχανίες, που σύμφωνα με υπεύθυνους υπολογισμούς, ξεπερνούν σήμερα τις 100, ενώ οι λεγόμενες «Ζημιογόνες» πλησιάζουν τις 1200 επιχειρήσεις...».

Κατά το δημοσίευμα στον κατάλογο των «προβληματικών» που αντιμετωπίζουν το φάσμα της χρεωκοπίας, περιλαμβάνονται βιομηχανίες χάρτου, μεταλλευτικές βιομηχανίες, κλωστοϋφαντουργίες, βιομηχανίες ξύλου, κονσερβοποιίες και επεξεργασίας γεωργικών προϊόντων.

Στις 9 Μαΐου συνεδριάζει η Νομισματική Επιτροπή υπό τον Γ. Ράλλη και συζητά την πρόταση για μείωση των επιτοκίων κατά 1 έως 1,5 μονάδα στα δάνεια για κεφάλαια κίνησης στη Βιομηχανία. Ο Ξ. Ζολώτας αντιδρά και ανακοινώνεται ότι δεν θα γίνει καμιά μεταβολή στο ύψος των επιτοκίων. Σ' αυτή την κυβερνητική απόφαση αντιδρά έντονα ο ΣΕΒ που συνεδριάζει αμέσως τη Δευτέρα 11 Μαΐου. (Προσέξτε τη σειρά: Σάββατο η κυβερνητική απόφαση, Κυριακή το πρωτοσέλιδο στο Βήμα, Δευτέρα η επίσημη ανακοίνωση του ΣΕΒ). Τον τραγέλαφο της πολιτικής των κυβερνήσεων της Δεξιάς ανακαλύπτει ξαφνικά και ο πρώην υποδιοικητής της ΕΤΕ Πουλάκος που ρωτά στα «Πολιτικά Θέματα»:

«...Πότε η Πολιτεία ήταν συνεπής με τον εαυτόν της; Όταν, μέχρι πρότινος, ωθούσε τους βιομήχανους σε επενδυτικές δραστηριότητες, με όλα τα μέσα, προσφέροντας μέσω του τραπεζικού συστήματος άφθονο δανειακό χρήμα ή τώρα που οι εκπρόσωποί της βρίσκουν τις βιομηχανίες υπερδανεισμένες; Όταν η Πολιτεία απεδέχεται και θεσμοθετούσε αναλογίες ιδίων κεφαλαίων προς ξένα 15% έως 30% ίδια ή τώρα που οι αρμόδιοι αναφέρονται στην αγγλική οικονομία, όπου η αναλογία είναι 50:50;...»

Βέβαια κανείς δεν ερωτά για τις ευθύνες των επιχειρηματιών — κύριων μετόχων των εταιρειών αυτών που με μηδαμινή περιουσιακή συμβολή έθεσαν κάτω από τον έλεγχό

τους μεγάλες επιχειρήσεις. Των κυρίων αυτών που με φορολογικές απαλλαγές στα κέρδη και στα μερίσματα και χάρη στα φτηνά δάνεια πέτυχαν να γίνουν μεγάλοι και τρανοί επιχειρηματίες.

Η Γενική Συνέλευση του ΣΕΒ θα γίνει ένα ακόμη βήμα για επίθεση των βιομηχάνων στην οικονομική πολιτική της κυβέρνησης. Στον Τύπο δημοσιεύονται εκτιμήσεις για επαφές του ΠΑΣΟΚ με τους τεχνοκράτες του ΣΕΒ και για εξοργισμένη «σκληρή» μερίδα βιομηχάνων οι επιχειρήσεις των οποίων απειλούνται με κοινωνικοποίηση. Η κυβέρνηση της ΝΔ θα υποχωρήσει στις πιέσεις των βιομηχάνων και στις αρχές Ιούνη θα μειώσει τα επιτόκια χορηγήσεων κατά δύο μονάδες (από 23,5% σε 21%) στα δάνεια για κεφάλαια κίνησης. Ταυτόχρονα μειώνει και τα επιτόκια προθεσμιακών καταθέσεων στα επίπεδα του 16% έως 20% μεταθέτοντας στους καταθέτες το κόστος από τη χρηματοδότηση των βιομηχάνων. Σημειώνουμε πως τη στιγμή εκείνη ο πληθωρισμός έτρεχε με 25%¹⁴.

Ο ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ

Ο Α. Παπανδρέου με νέα του συνέντευξη στην «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» τοποθετείται αναλυτικά για το ζήτημα των προβληματικών: «...Οι προβληματικές επιχειρήσεις δεν είναι παρά η αναπότρεπτη συνέπεια της αλλοπρόσαλης οικονομικής πολιτικής της δεξιάς και ειδικότερα της πιστωτικής της πολιτικής. Πολύ πριν ξεσπάσει ανοιχτά το πρόβλημα αυτό το ΠΑΣΟΚ είχε επισημάνει που θα οδηγούσε η ανεξέλεγκτη διάθεση των λαϊκών αποταμιεύσεων από τις Τράπεζες. Τα συγκεκριμένα στοιχεία δείχνουν καθαρά πως ο κύριος όγκος των τραπεζιτικών πιστώσεων κατευθύνονται σ' έναν μικρό αριθμό μεγάλων επιχειρήσεων, χωρίς κανέναν ουσιαστικό έλεγχο του τρόπου χρησιμοποίησης των πιστώσεων αυτών και μάλιστα ανεξάρτητα και από το βαθμό εξόφλησης των προηγούμενων πιστώσεων. Ήταν επίσης φανερό πως πολλές από τις επιχειρήσεις αυτές, για να παίρνουν όλο και μεγαλύτερες πιστώσεις χρησιμοποιούσαν το εκβιαστικό επιχειρήμα πως χωρίς τις πιστώσεις έπρεπε να κλείσουν και να πετάξουν τους εργάτες στο δρόμο. Το επιχειρήμα έπιανε και ο φαύλος κύκλος συνεχίζονταν με ουσιαστική συμπαιγνία Τραπεζών και επιχειρήσεων. Από την άλλη μεριά οι πιστώσεις προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τους αγρότες δεν έφταναν ούτε για την κάλυψη των στοιχειωδών πιστωτικών αναγκών τους. Υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν πως οι πιστώσεις π.χ στη βιοτεχνία που αποτελείται από χιλιάδες μικροεπιχειρήσεις είναι λιγότερες από τις πιστώσεις 10 μεγάλων επιχειρήσεων...»

...Τώρα που η κατάσταση έφτασε στο απροχώρητο η ΝΔ αναγκάστηκε να το παραδεχτεί και το περίεργο μάλιστα είναι πως κατηγορεί τις Τράπεζες σαν μοναδικές υπεύθυνες για τη λαθεμένη πολιτική που εφάρμοσαν...

Τι θα κάνει το ΠΑΣΟΚ; Για μας το θέμα είναι κρίσιμη σημασίας. Γι' αυτό η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ μόλις αναλάβει την εξουσία θα προχωρήσει στην εφαρμογή ενός συγκεκριμένου σχήματος εξυγίανσης των προβληματικών επιχειρήσεων. Η εξυγίανση αυτή θα στηρίζεται στις εξής αρχές:

1. Θα διερευνηθεί η βιωσιμότητα ή μη των προβληματικών επιχειρήσεων, ανεξάρτητα από τη χρηματοδοτική διάρθρωση του ενεργητικού τους... Ήδη το ΠΑΣΟΚ ετοιμάζει συνοπτικές εκθέσεις αυτής της μορφής για μια σειρά μεγάλων επιχειρήσεων...

2. Στην περίπτωση που η κατάσταση της επιχείρησης οφείλεται σε βασικές αδυναμίες που δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν, η επιχείρηση πρέπει να κλείσει και να παύσει να σπαταλά τη λαϊκή αποταμίευση. Την πρωτοβουλία

για μια τέτοια εκκαθάριση πρέπει να αναλάβουν οι πιστώτριες τράπεζες. Θα χρειαστεί φυσικά να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα των απασχολούμενων στις επιχειρήσεις αυτές που η κυβέρνηση πρέπει να διοχετεύσει σε άλλους αναπτυσσόμενους τομείς.

3. Όλες οι επιχειρήσεις που θα κριθούν βιώσιμες θα μπουν κάτω από μια διαδικασία ριζικής αναδιοργάνωσης...

4. Η διαδικασία όμως αυτή προϋποθέτει τον αναγκαίο έλεγχο. Σχεδόν σ' όλες τις περιπτώσεις ο έλεγχος αυτός είναι δυνατός με τη μετοχοποίηση των δανειακών κεφαλαίων των τραπεζών... Έτσι εξασφαλίζεται ο κοινωνικός έλεγχος των επιχειρήσεων, αφού τα κεφάλαια θα ανήκουν στο κοινωνικοποιημένο τραπεζικό σύστημα...

5. Είναι φανερό πως το πρόβλημα της διοίκησης είναι πάντα κρίσιμης σημασίας... Βασικός παράγοντας βελτίωσής του θα είναι ο νέος ρόλος των εργαζομένων...

6. Για το λεπτομερειακό σχεδιασμό και υλοποίηση της εξυγίανσης των προβληματικών επιχειρήσεων θα απαιτηθεί η σύσταση ειδικού φορέα...».

Οι διαφορετικές απόψεις για την οικονομική πολιτική μέσα στην κυβέρνηση Γ. Ράλλη, που εκφράζουν τις διαφορετικές εκτιμήσεις και τα συγκρουόμενα συμφέροντα στους κόλπους της ντόπιας αστικής τάξης, θα συνεχιστούν. Τελικά ο Ε. Αβέρωφ αναλαμβάνει αντιπρόεδρος και υφυπουργός οικονομικών στην κυβέρνηση. Διαμορφώνονται νέες ισορροπίες και τελικά στις 18 Ιούλη ανακοινώνει ο Αβέρωφ δέσμη μέτρων για τη «σταθεροποίηση της οικονομίας». Την ίδια αυτή περίοδο θα συντάξει επίσης και την περίφημη «ΕΚΘΕΣΗ ΑΒΕΡΩΦ»¹⁵ αναφορικά με την τραγική κατάσταση της ελληνικής οικονομίας.

ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΝΔ

Αυτές οι νέες ισορροπίες στην κυβέρνηση θα φέρουν και

την υπ' αριθμ. 323/16.7.1981 απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής με την οποία καθορίζονται τα μέτρα για τη βελτίωση της κεφαλαιακής διάρθρωσης και ενίσχυσης της οικονομικά γενικά θέσης βιομηχανικών επιχειρήσεων (βλέπε προβληματικών).

Με την απόφαση αυτή η ΝΔ αναθέτει στις Τράπεζες να χρηματοδοτήσουν συμμετοχές στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου των προβληματικών επιχειρήσεων (Α.Ε) μέχρι και κατά 70% (εφ' όσον ελέγχουν το 51% της εταιρείας) με 10ετή δάνεια και επιτόκιο 18,5%, αυτό που ισχύει για τις επενδύσεις σε παγίες εγκαταστάσεις. Ρυθμίζονται επίσης οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των βιομηχανικών επιχειρήσεων στις Τράπεζες, που προέρχονται από βραχυπρόθεσμες χρηματοδοτήσεις που «αποδεδειγμένα» διατέθηκαν ως τις 31.6.1971 για πάγιες εγκαταστάσεις και εξοπλισμό και μετατρέπονται σε μακροπρόθεσμα δάνεια 8 ετών με επιτόκιο 18,5%.

Με την απόφαση αυτή επιβεβαιώνεται η επικράτηση στην παρασκηνακή αντιπαράθεση, των απόψεων εκείνων των τραπεζιτών που ήταν αντίθετοι σε μέτρα παγωμένων πιστώσεων και επεδίωκαν, και πέτυχαν, να ανατεθεί η σωτηρία των προβληματικών επιχειρήσεων στις Τράπεζες, οι οποίες και θα αποφάσιζαν κατά τρόπο τελεσίδικο ποιες από αυτές είναι βιώσιμες· σ' αντίθεση με τις απόψεις που ζητούσαν να συσταθεί ειδικός φορέας που με πυρήνα στελέχη Τραπεζών θα αποφάσιζε κατά τρόπο περισσότερο αντικειμενικό για τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων αυτών.

Σχολιάζοντας τα μέτρα αυτά ο Δ. Στεργίου σημειώνει ότι: «νομιμοποιούνται κι επιβραβεύονται πιστωτικές παραβάσεις και ζητούνται “αεριτζήδες κεφαλαιούχοι”» και συνεχίζει: «Με λίγα λόγια ζητείται από τις ίδιες Τράπεζες οι οποίες ενδεχομένως κατέστησαν «προβληματικές» τις επιχειρήσεις αυτές να τις σώσουν μετά την «υπεύθυνη» διαπίστωσή

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΑΡΤΟΠΟΙΙΑ Α.Ε.

«...Συνεχίστηκε και στο 1978 η ζημιογόνος πορεία της Α.Ε. Ελληνικής Χαρτοποιίας μετά τη συμβιβαστική τακτοποίηση των εκκρεμών υποχρεώσών της κατά το 1977 και το προκύψαν έκτακτο έσοδο που περιέχεται στα διάφορα έσοδα το 1977. Έτσι η συσσωρευμένη ζημιά ξεπέρασε τα 357 εκατ. δρχ. και η καθαρή θέση είναι σημαντικά αρνητική και συντρέχει περίπτωση του άρθρου 48 του ν. 2190 για ανάκληση της άδειας συστάσεως της εταιρείας. Πάντως από τη σύγκριση των μικτών κερδών με το σύνολο των δαπανών της χρήσεως διαπιστώνεται ότι είναι πολύ δύσκολο αν όχι αδύνατο, να προκύψει θετικό αποτέλεσμα στις επόμενες χρήσεις...».

(Δημοσίευμα στον Οικονομικό Ταχυδρόμο 14.2.1980).

Η περίπτωση της Ελληνικής Χαρτοποιίας Α.Ε. της οικογένειας Κεφάλα είναι χαρακτηριστική περίπτωση των δανείων της χούντας.

ΠΕΙΡΑΪΚΗ-ΠΑΤΡΑΪΚΗ

Στη γενική συνέλευση των μετόχων της εταιρείας στις 26 Ιούνη 1981 γίνονται γνωστά τα αποτελέσματα χρήσης για το 1980. Σύμφωνα μ' αυτά:

— τα ίδια κεφάλαια έφτασαν τα 3,1 δισ. δρχ. (αύξηση 13,8% έναντι του 1979)

— τα ξένα κεφάλαια, βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, έφτασαν τα 12,5 δισ. δρχ. (αύξηση 52,3% έναντι του 1979). Ειδικά οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις αυξήθηκαν κατά 62,7%

— η σχέση ιδίων προς ξένα κεφάλαια, σαν συνέχεια των προηγούμενων εξελίξεων, διαμορφώνεται στο 25% (από 33,5% το 1979)

— τα μικτά κέρδη (μετά τις αποσβέσεις) έφτασαν τα 3,3 δισ. δρχ. (αύξηση 31,8%) ενώ τα καθαρά κέρδη μειώθηκαν κατά 13,4% λόγω των αυξημένων χρηματοοικονομικών εξόδων, που έφτασαν το 1,5 δισ. δρχ. (αύξηση 60,8%).

— παρά τη μείωση των καθαρών κερδών η εταιρεία μοίρασε για τη χρήση του 1980 αυξημένο συνολικό μέρισμα κατά 7,2%. Σε σύνολο καθαρών κερδών 411,3 εκατ. δρχ. το συνολικό μέρισμα για το 1980 αποφασίστηκε να είναι 241,7 εκατ. δρχ.

(Βλέπε σχετικά στον Οικον. Ταχυδρόμο 13.8 και 3.9.1981).

Όταν τα μικτά κέρδη αυξάνονται κατά 31,8% με αύξηση του ενεργητικού μόνο κατά 17,1% σε τι χρειάζονται αυξημένα δανειακά κεφάλαια κατά 52,3%;

Όταν, εν πάση περιπτώσει, υπάρχουν αυξημένες ανάγκες δανειακών κεφαλαίων, πως και γιατί αποφασίζεται να δοθεί αυξημένο μέρισμα από τα μειωμένα καθαρά κέρδη;

Ποιοι και γιατί αποφασίζουν αύξηση των βραχυπρόθεσμων δανειακών κεφαλαίων κατά 62,7% όταν «το ύψος των επιτοκίων έχει διαμορφωθεί εις επίπεδα επιτρέποντα δυνατότητα αντιμετώπισεως των μόνο εις επιχειρήσεις ευκαιριακού ή μονοπωλιακού χαρακτήρος», όπως λέει η έκθεση του Δ.Σ. της εταιρείας;

Η απάντηση βρίσκεται στις οικογένειες των Στρατοκασαμπαιών, επιφανών στελεχών του κράτους της Δεξιάς.

ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΥΠΑΧΘΕΙ ΣΤΙΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ Ν.1386/83

κατά το διάστημα φθινόπωρο 1983-άνοιξη 1985

A/A	ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΚΛΑΔΟΣ	ΑΠΑΣΧΟΛ.	ΥΠΟΧΡ. (εκατ. δρχ.)
1.	ΦΙΞ Α.Ε.	ΒΙΟΜΗΧ. ΠΟΤΩΝ-ΤΡΟΦ.	256	5.110
2.	ΕΛΛΗΝ. ΒΙΟΜΗΧ. ΖΥΘΟΥ	»	150	4.984
3.	ΟΥΖΟ ΤΥΡΝΑΒΟΥ-ΚΑΤΣΑΡΟΥ	»	5	35
4.	ΕΛΛΗΝ. ΖΥΘΟΠ.-ΟΙΝΟΠ. Α.Ε	»	150	1.392
5.	ΒΕΚΟ Α.Ε.	»	200	3.007
	ΣΥΝΟΛΟ		761	4.528
6.	ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ-ΤΕΞΤΙΛΙΑ Α.Ε	ΚΛΩΣΤΟΥΨΑΝΤΟΥΡΓΙΕΣ	1.100	3.000
7.	ΔΟΥΡΙΔΑΣ Α.Ε	»	634	1.200
8.	ΒΕΛΚΑ Α.Ε	»	800	4.153
9.	ΒΙΟΜΗΧ. ΕΝΔΥΜ. ΒΟΛΟΥ	»	600	531
10.	ΠΕΡΦΙΑ Α.Ε	»	470	2.490
11.	ΠΕΙΡΑΪΚΗ-ΠΑΤΡΑΪΚΗ	»	7.000	32.400
12.	ΜΕΚΚΑ-ΚΑΡΑΜΑΧΑΙΡΑΣ Α.Ε	»	240	857
13.	ΑΡΙΣΤΟΝ	»	90	984
14.	ΒΙΟΝΥΛ ΑΒΕΕ	»	210	1.285
15.	ΠΟΥΡΝΑΡΑΣ Α.Ε	»	200	519
16.	ΑΘΗΝΑ Α.Ε	»	300	1.871
17.	ΗΛΙΟΣ-ΚΩΝΣΤ/ΔΗΣ Α.Ε	»	400	1.200
	ΣΥΝΟΛΟ		12.044	50.490
18.	ΕΤΟΥΑΛ Α.Ε	ΒΙΟΜΗΧ. ΥΠΟΔΗΜ.	74	209
19.	ΘΕΣΣΑΛΙΚΗ Α.Ε	ΒΙΟΜΗΧ. ΧΑΡΤΟΥ	160	11.275
20.	ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΧΑΡΤΟΠΟΙΪΑ Α.Ε	»	2.700	13.040
21.	ΜΕΛ Α.Ε	»	400	2.596
22.	ΕΓΛ Α.Ε	»	600	4.062
	ΣΥΝΟΛΟ		3.860	30.973
23.	ΕΛΒΙΣΣΑΚ Α.Ε	ΒΙΟΜΗΧ. ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ	70	2.200
24.	ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΑΒΑΛΑΣ Α.Ε	»	140	709
	ΣΥΝΟΛΟ		210	2.909
25.	ΣΥΓΚΡ. ΣΚΑΛΙΣΤΗΡΗ Α.Ε. ΕΠΙΧ.	ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΕΣ		7.700
26.	ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΙ ΛΕΥΚΟΛΙΘΟΙ	»		950
27.	ΒΩΞΙΤΕΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	»		4.730
	ΣΥΝΟΛΟ		4.846	13.380
28.	ΒΙΟΒΑΛΒ Α.Ε	ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚΕΣ	117	480
29.	ΣΙΝΔΟΣ Α.Ε	»		
30.	ΦΑΝΕΣΤΡΟΠΟΥΛΟΣ	»	10	1.422
31.	ΜΑΚ ΜΕΤΑΛ Α.Ε	»	160	1.341
32.	ΠΡΟΦΙΛΕ ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΥ Α.Ε	»	180	2.018
	ΣΥΝΟΛΟ		567	5.261
33.	ΤΕΜΕΑ Α.Ε	ΤΕΧΝ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤ.	80	110
34.	ΣΚΑΠΑΝΕΥΣ Α.Ε	»	33	13.192
35.	ΠΥΡΚΑΛ Α.Ε	»	4.000	10.638
36.	ΚΟΥΠΠΑΣ Α.Ε	»	545	1.700
	ΣΥΝΟΛΟ		4.658	26.360
37.	ΜΙΝΙΟΝ ΑΕΒΕ	ΛΟΙΠΕΣ	600	3.262
38.	ΝΤΑΪΜΣ ΑΕΒΕ	»	115	656
39.	ΕΛΙΝΤΑ Α.Ε.	»	1.800	7.966
40.	ΚΕΡΑΦΙΝΑ-ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ	»	170	456
41.	SUNLIGHT	»	180	322
42.	ΕΠΑΣ-ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΙ	»	400	3.857
	ΣΥΝΟΛΟ		3.265	16.519
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		30.285	158.649

Τα στοιχεία είναι του ΟΑΕ. Τα χρέη ήταν κατά την υπαγωγή των εταιρειών στον ΟΑΕ. Δημοσιεύτηκαν στο ΒΗΜΑ 20.10.1985.

Θα σημειώσουμε ότι πριν γίνουν αυτές οι ανακοινώσεις είχαν προηγηθεί οι δύο παραιτήσεις του προέδρου του ΟΑΕ Γ. Ανωμερίτη, η αποδοχή της δεύτερης και η ευρείας κλίμακας αλλαγές που πραγματοποίησε ο Γ. Πέτσος στον ΟΑΕ και τις επιχειρήσεις που αυτός ήλεγχε. Επίσης στις 2 Απριλίου είχε υπογραφεί συμφωνία μεταξύ του ΟΑΕ και της City Bank για να εκτιμήσει η αμερικανική τράπεζα την αξία 22 επιχειρήσεων και να μεσολαβήσει για το ξεπούλημα τους. Πρόκειται για τις ΑΘΗΝΑ, ΣΟΦΤΕΞ, ΑΡΙΣΤΟΝ, ΒΕΛΚΑ, ΔΟΥΡΙΔΑΣ, ΕΛΙΝΤΑ, ΕΠΑΣ, ΘΕΣΣΑΛΙΚΗ, ΚΕΡΑΦΙΝΑ, ΜΑΚ-ΜΕΤΑΛ, ΜΕΛ, ΜΙΝΙΟΝ, ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ, ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΑΒΑΛΑΣ, ΠΟΥΡΝΑΡΑΣ, ΤΕΜΕΑ, ΠΥΡΚΑΛ, ΠΕΙΡΑΪΚΗ-ΠΑΤΡΑΪΚΗ, ΑΓΕΤ, ΒΩΞΙΤΕΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΙ ΛΕΥΚΟΛΙΘΟΙ, Ο.Β.Ε. ΝΑΥΠΗΓΙΚΗΣ, που απασχολούσαν 28.500 εργαζόμενους²¹.

Ακόμη το Μάιο δίνεται στη δημοσιότητα από το γ.γ. της ΟΤΟΕ, επιστολή των εκπροσώπων της City Bank Μπάατς και Π. Λουκά στον Γ. Πέτσο, με ημερομηνία 15.5, όπου τον ευχαριστούν για την ενδιαφέρουσα συζήτηση που είχαν στις 7.5 και όπου δηλώνουν ότι: «Είμαστε πρόθυμοι να συζητήσουμε κατά την επιθυμία σας οποιαδήποτε υπηρεσία για οικονομική αναδιάρθρωση και κεφαλαιουχική ανασύνθεση επιχειρήσεων».

Θα τελειώσουμε με την περίπτωση της πρώτης προβληματικής επιχείρησης που ξεπουλήθηκε. Πρόκειται για την ΠΡΟΦΙΛΕ ΑΛΟΥΜΙΝΟΥ στην Κομοτηνή. Σύμφωνα με την εφημερίδα της πόλης ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΒΗΜΑ δόθηκε στην εξευτελιστική τιμή των 352 εκατ. όταν ο μηχανολογικός εξοπλισμός της, το οικόπεδο και οι εγκαταστάσεις ξεπερνούσαν σε αξία το 1 δισ. δρχ. Το κυριότερο όμως είναι η μη ανακοίνωση του αγοραστή. Ανακοινώθηκε μόνο ότι πουλήθηκε στην Ελβετική ΗΑΡΙ Ελλάς, όταν, ας σημειωθεί, ΗΑΡΙ είναι τα αρχικά της εταιρείας: Hellenic Aluminum Profile Industrial!!!

Η εταιρεία είχε ιδρυθεί το 1974 με μετοχικό κεφάλαιο 12 εκατ. δρχ. και μετόχους τους Γ. Γαρδενιώτη (51%) και την Ελβετική Τρανσέκ. Το 1977 γίνεται αύξηση του κεφαλαίου κατά 161 εκατ. δρχ, ενώ το 1980 που τελειώνει το χτίσιμο της μονάδας(!!!) γίνεται νέα αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου στα 296 εκατ. (48 εκατ. μετρητά και 86 εκατ. από αναπροσαρμογή του παγίου). Τα χρέη της εταιρείας το 1983 ήταν 2 δισ. 65 εκατ., από τα οποία τα 1,4 δισ. στην Εθνική. Την περίοδο 1984-1987 πήρε από τον ΟΑΕ άλλο 1 δισ.!!!

Υπολογίζεται με βάση τη μελέτη βιωσιμότητας ότι το κόστος κατασκευής του εργοστασίου ήταν 200 εκατ. ενώ τουλάχιστον το 50% ήταν δωρεάν κρατική χορήγηση με βάση τους νόμους 289/76, 849/78 και 2687²². Τελικά ο σάλος που έγινε, ιδιαίτερα στην Κομοτηνή, ματαίωσε το ξεπούλημα της ΠΡΟΦΙΛΕ. Η σημερινή κυβέρνηση ελπίζει να την πουλήσει ακόμη φθηνότερα. Γύρω στα 200 εκατ. επιδιώκει να εισπράξει ο ΟΑΕ για την ΠΡΟΦΙΛΕ

Τα συμπεράσματα δικά σας.

1. «...Φαίνεται να υπάρχουν δίπλευρες μονοπωλιακές σχέσεις μεταξύ χρηματικών και πραγματικών αγορών, προκαλώντας την υψηλή ταυτόχρονη συγκέντρωση της οικονομικής δύναμης και της βιομηχανικής παραγωγής. Τέτοιου είδους σιωπηρές συμφωνίες μεταξύ μεγάλων χρηματοδοτικών ομάδων και μεγάλης κλίμακας μονοπωλίων και ολιγοπωλίων στην Ελλάδα μπορεί να τεκμηριωθούν μόνο έμμεσα. Πρώτο, οι δύο μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες συμμετέχουν στο μετοχικό κεφάλαιο πολλών βιομηχανικών επιχειρήσεων. Δεύτερο, η άμεση ή έμμεση συμμετοχή των τραπεζών στα διευθυντικά συμβούλια μεγάλων ολιγοπωλίων και η προτιμησιακή μεταχείριση μερικών επιχειρήσεων από τη μεριά των τραπεζών ...είναι παράγοντες πολύ

γνωστοί. Επιπλέον υποκειμενικές μαρτυρίες δείχνουν ότι σιωπηρές συμπράξεις υπάρχουν μεταξύ των μεγάλων τραπεζών και των παλιών βιομηχανικών μονοπωλίων, σύμφωνα με τις οποίες δεν χορηγείται πίστωση σε πιθανούς ανταγωνιστές. Οι συμπράξεις αυτές έχουν αντίκτυπους πάνω στο ρυθμό της βιομηχανικής ανάπτυξης...» σημειώνει ο Αμερικανός οικονομολόγος Howard S. Ellis στη μελέτη του ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών, αριθμ. 8, Αθήνα 1964.

2. «...Ο διοικητικός καθορισμός των επιτοκίων και η διατήρησή τους σε χαμηλά επίπεδα αποτελεί στην ουσία μια έμμεση επιδότηση από τον καταθέτη του Δημόσιου και του Ιδιωτικού τομέα και επιτείνει την άνιση κατανομή του εισοδήματος...» διαπίστωνε η εισήγηση της Επιτροπής Μελέτης του Τραπεζικού Συστήματος, γνωστής σαν Έκθεση Χαρισσόπουλου, που συστήθηκε το 1978 από τον τότε υπουργό Συντονισμού Κ. Μητσοτάκη.

3. Από την ανάλυση για τη δομή του τραπεζικού συστήματος του ΣΤ. Ρουσσέα, καθηγητή των Οικονομικών στο Vassar College, ΗΠΑ, στο ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ και ΚΟΙΝΩΝΙΑ, Αυγ. — Σεπτ. 1980.

4. Οικον. Ταχυδρόμος, 10 Ιουνίου 1982.

5. «Πως δημιουργήθηκαν οι Προβληματικές» Οικον. Ταχυδρόμος, 11.8.1983.

6. Σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού για το 1980, το Δημόσιο χρέος υπερτριπλασιάστηκε στην περίοδο 1974-1979. Οικον. Ταχυδρόμος, 6 Μαρτίου 1980.

7. Οικον. Ταχυδρόμος, 5 Μαρτίου 1981.

8. Στο ίδιο.

9. Οικον. Ταχυδρόμος, 12 Μαρτίου 1981.

10. «Μέτρα για στήριξη επιχειρήσεων που έχουν κλονιστεί από τη σαθρή κεφαλαική βάση. Η ύφεση όξυνε απλώς το πρόβλημα της επιβίωσης τους» του Ν. Νικολάου στο ίδιο.

11. Οικον. Ταχυδρόμος, 19 Μαρτίου 1981.

12. Η Καθημερινή στις 15.3.1981 γράφει ότι οι βιομηχανίες που αντιμετωπίζουν πρόβλημα επιβίωσης και για τη διάσωση των οποίων εκπονείται σχέδιο διάσωσης, είναι τουλάχιστον 100. Επίσης η Εξπρές, στις 18.3.1981, επικαλούμενη τον πρόεδρο του ΣΕΒ σημειώνει: εάν λάβουμε υπ' όψιν μας ότι λειτουργούν σήμερα 3.000 βιομηχανίες είμαι βέβαιος (εν. ο πρόεδρος του ΣΕΒ) ότι εκείνες που αντιμετωπίζουν θέμα συνέχισης της δραστηριότητάς τους σχηματίζουν οπωσδήποτε τετραψήφιο αριθμό.

13. Οικον. Ταχυδρόμος, 26.3.1981.

14. Στοιχεία του ΟΟΣΑ στον Οικον. Ταχυδρόμο 18.6.1981.

15. Η έκθεση αυτή θα διαρρεύσει στον Τύπο ένα μήνα πριν τις εκλογές του Οκτωβρίου, συγκεκριμένα την επόμενη των εγκαινίων της ΔΕΘ και τον καθιερωμένο λόγο του πρωθυπουργού Γ. Ράλλη στη Θεσ/κη, και δείχνει τη σύγκρουση στους κόλπους της αστικής τάξης. Είναι χαρακτηριστικό ότι η «διαρροή» έγινε μέσω μιας βραχύβιας εφημερίδας του Α. Βουδούρη, μετέπειτα εκδότη της «Πατσαβούρας», της ΕΓΝΑΤΙΑΣ.

16. Οικον. Ταχυδρόμος, 3.9.1981.

17. Οικον. Ταχυδρόμος, 19.11.1981.

18. Είναι χαρακτηριστικό το ρεπορτάζ του Γ. Μαρίνου στον Οικον. Ταχυδρόμο, 11.3.1982, τρεις μόλις μήνες μετά τις αναφερθείσες δηλώσεις του υπουργού Συντονισμού, στο οποίο εμφανίζεται η κυβέρνηση να προσανατολίζεται στο να μην συσταθεί ιδιαίτερος φορέας για τις προβληματικές και στην ανάθεση της εκκαθάρισης μιας εκάστης στον πιστωτικό φορέα της.

19. Από την εισήγηση της Ομοσπονδίας Βιομηχανικών Εργατοϋπαλληλικών Σωματείων στα Περιφερειακά Σεμινάρια, Λαϊκής Επιμόρφωσης, στα «5 χρόνια Δράσης της ΟΒΕΣ». Αθήνα 1984.

20. Χαρακτηριστικό αυτής της πολιτικής των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ είναι και το γεγονός ότι ενώ για το 1986 είχαν προγραμματιστεί από τον ΟΑΕ επενδύσεις ύψους 1,9 δισ. δρχ., τελικά έγιναν μόνον ύψους 800 εκατ. Το 1987 ενώ ο στόχος ήταν 2,7 δισ. δρχ. τελικά διατέθηκαν μόνο 900-1.000 εκατ. Βλέπε: Θα κλείσουν και οι βιώσιμες προβληματικές; ΤΑ ΝΕΑ, 22.2.1988.

21. Η ΠΡΩΤΗ, 10.6.1987.

22. ΕΘΝΟΣ, 24.9.1987.

ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΜΕΤΑΛΛΩΡΥΧΩΝ ΜΑΝΤΟΥΔΙΟΥ

1976, 1990: ΔΥΟ ΑΠΕΡΓΙΕΣ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΕΠΟΧΕΣ

Το 1976 ήταν μια σημαντική χρονική στιγμή για το Συνδικαλιστικό Κίνημα της περιοχής του Μαντουδιού, γιατί μέσα στη γενικότερη συνδικαλιστική συγκρότηση και οργάνωση των εργαζομένων μετά την μεταπολίτευση αναδεικνύεται και στο χώρο η αναγκαιότητα της ελεύθερης έκφρασης και της σχεδόν μετωπικής σύγκρουσης των εργαζομένων με την εργοδοσία.

Εκείνη η εποχή σχηματοποιείται και ορίζεται ιστορικά από την παρουσία των εργοταξιακών σωματείων στους χώρους εργασίας και γίνεται αυτονόητο ότι θα έπρεπε να αποδείξει στους εργαζόμενους, στις πολιτικές ηγεσίες και στην κοινή γνώμη ότι είχε άμεσο πρακτικό αποτέλεσμα, αφού μπορεί το κάθε εργοταξιακό σωματείο να μαζικοποιεί τους εργαζόμενους, να διεκδικεί αποτελεσματικά, πάγια και άλυτα αιτήματα που επικεντρώνονται:

- στην ελευθερία της συνδικαλιστικής έκφρασης
- στην αύξηση των μισθών και ημερομισθίων
- στη βελτίωση των άθλιων συνθηκών εργασίας.

Με βάση λοιπόν τα παραπάνω αιτήματα έγινε και η απεργία του '76 για τους μεταλλωρύχους του Μαντουδιού.

Είναι γνωστές σε κείνους που ασχολούνται με τα πολιτικοσυνδικαλιστικά πράγματα η πορεία, η εξέλιξη και το τέρας της απεργίας. Οι εργαζόμενοι ηττήθηκαν, αφού έδωσαν κυριολεκτικά μάχες με τα ΜΑΤ και η περιοχή είχε τεθεί σε έκτακτη ανάγκη με περιφρούριση και έλεγχο των καθημερινών δραστηριοτήτων των κατοίκων όλης της ευρύτερης περιοχής του Μαντουδιού.

Στην απεργία του 1976, πρέπει να επισημανθεί ιδιαίτερα η παρουσία των πολιτικών κομμάτων της τότε αντιπολίτευσης και που η κάλυψή της ήταν εμφανής και καθοριστική.

Αυτή η μικρή ιστορική αναφορά έξω από πρόσωπα, ονόματα, ημερομηνίες και λεπτομέρειες, που δεν έχουν τίποτα ουσιώδες να προσθέσουν, έχει σχέση και συνδέεται άμεσα, ακόμα και συνδικαλιστικά, με την απεργία του 1990.

Οι όροι κάτω από τους οποίους μορφοποιήθηκε η απεργία και όπως αυτοί ορίζονται από τους εξωτερικούς παράγοντες, ανεξάρτητα της θέλησης των εργαζομένων ήταν:

- πολιτική συγκυρία διεθνής και ντόπια

-ίδιοι οικονομικοί όροι που επέβαλε το ντόπιο και ξένο κεφάλαιο και η ΕΟΚ

- απαίτηση για οργανωτική ανασυγκρότηση και οικονομική αυτοδυναμία των συνδικάτων

- απουσία προκλητική των κομμάτων της αντιπολίτευσης

- καινούριες μέθοδες απεργοσπαστικών μηχανισμών

- ευθύνες της κεντρικής συνδικαλιστικής καθοδήγησης (αλλά γι αυτές τις ευθύνες θα επανέλθουμε παρακάτω)

Τα αιτήματα των εργαζομένων ήταν κατά κάποιο τρόπο παθητικά, δεν διεκδικούσαν διεύρυνση των κατακτήσεών τους, αλλά το: "όχι στις 1500 απολύσεις". Πρέπει να λάβουμε υπόψιν μας ότι ο ενεργός εργατικός πληθυσμός της περιοχής είναι 3.000 εργαζόμενοι. Άρα πρόκειται για προγκρόμ απολύσεων, ένας εξανδραποδισμός της τοπικής κοινωνίας μέσα από την οικονομική και κοινωνική εξαθλίωση όλων των εκφράσεων της ζωής.

Το εργατικό σωματείο αρκετά έγκαιρα προσδιόρισε και ανέλυσε το πρόβλημα. Πολύ πριν η Κυβέρνηση εξειδικεύσει τις οριστικές αποφάσεις της, οι εργαζόμενοι είχαν υπόψιν τους τι επρόκειτο να συμβεί.

Όλες οι συνδικαλιστικές παρατάξεις συμφώνησαν ν' αντισταθούν σθεναρά και με ηρωικό τρόπο για να μην περάσουν οι απολύσεις.

Η ΔΑΚΕ συμφώνησε, αλλά στην πράξη δεν βοήθησε, δεν προώθησε την ενημέρωση, τη συσπείρωση και την κινητοποίηση της τοπικής κοινωνίας.

Εκτός από κάποιες σποραδικές απεργίες ή στάσεις εργασίας που έγιναν μέσα στο καλοκαίρι, η μεγάλη απεργία ξεκίνησε στις 31 Αυγούστου με το κλείσιμο του δρόμου στο χωριό Προκόπι, του δρόμου που συνδέει τη Χαλκίδα με την Αιδηψό. Για την περιφρούρηση του αποκλεισμού συγκροτήθηκε επιτροπή εργαζομένων. Συγκροτήθηκε επίσης ένα κεντρικό συντονιστικό όργανο με τη συμμετοχή των εκπροσώπων των εργαζομένων και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Στις 5/9/90 μετά από συνεδρίαση του ΔΣ του εργοταξιακού σωματείου αποφασίστηκε να λήξει ο αποκλεισμός του δρόμου και να μεταφέρουμε τον αγώνα μπροστά από τις πύλες του εργοστασίου. Στα μέσα του Σεπτεμβρίου μέσα από ΓΣ των εργαζομένων επικυρώθηκε με συντριπτική πλειοψηφία να συνεχιστεί ο

αγώνας με τη μορφή αυτή.

Η απεργία σταμάτησε στις 2/12/90 αφού οι εργαζόμενοι ψήφισαν να επιστρέψουν στην εργασία τους.

ΠΩΣ Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΕΓΙΝΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ

Οι βασικές αιτίες είναι οι ίδιες για την προβληματικότητα του μεγαλύτερου μέρους της ελληνικής βιομηχανίας.

Όπως, λίγα κεφάλαια κίνησης, υπέρμετρα δάνεια, δάνεια τα οποία δεν ήταν δυνατόν να εξηγηρηθούν αφού δεν υπήρχαν από την άλλη μεριά ικανά κεφάλαια και τόσα κέρδη. Τα δάνεια αυτά κάθε χρόνο επιβάρυναν με τοκοχρεωλύσια, τα οποία προστιθέμενα αύξαναν το αρχικό δάνειο.

Λειτουργήσε ιδανικά η θεωρία των συγκοινωνούντων δοχείων, δηλαδή η έλλειψη ρευστότητας και κεφαλαίων κίνησης, δημιουργούσε συνθήκες άμεσης ανάγκης ανεύρεσης χρημάτων υψηλού κόστους από την ντόπια και ξένη κεφαλαιαγορά.

Η συσσώρευση τέτοιων και τόσων αναγκών περνούσε κατευθείαν στο κόστος του προϊόντος, το έκανε πιο ακριβό, λιγότερο ανταγωνιστικό με αποτέλεσμα να χάνονται και αγορές.

Ειδικά ο Σκαλιστήρης δεν διακινδύνευε εμπράγματα ασφάλειες, δικά του λεφτά, αλλά στην κυριολεξία απαιτούσε από τις εκάστοτε κυβερνήσεις δάνεια, εκβιάζοντας κάθε φορά με ομαδικές απολύσεις ή τάζοντας ομαδικές προσλήψεις ανέργων. Το συγκρότημα "πρώην Σκαλιστήρη" ήταν από τα πρώτα που εντάχτηκαν στις διατάξεις του νόμου 1386/83. Ο λόγος ένταξης ήταν η δυσμενής σχέση ιδίων προς ξένα (δανειακά) κεφάλαια. Οι βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις εκείνη τη στιγμή ήταν 11 δισ. δρχ. Κατά τη γνώμη μου η κυριότερη αιτία προβληματικότητας ήταν πολιτική και όχι λογιστική. Πιο συγκεκριμένα, ο Σκαλιστήρης ήταν από τους βιομήχανους που είχαν εμπλακεί χοντρά στο πολιτικό παιχνίδι από τον καιρό της Χούντας, αλλά και μετά κατά τη διάρκεια της μεταπολίτευσης. Αυτό το παιχνίδι επηρέασε τους συναδέλφους του βιομηχάνους οι οποίοι είδαν -υποκριτικά βέβαια- να κλονίζεται η εμπιστοσύνη της Κυβέρνησης στο ΣΕΒ. Αυτό το κλίμα εμπόδισε να βρεθούν εξυγιαντικοί πόροι από την ελληνική κεφαλαιαγορά για το ξεπέρασμα της οικονομικής κρίσης του Συγκροτήματος. Επίσης η εμπλοκή του Σκαλιστήρη στα πολιτικά πράγματα της χώρας μας δημιούργησε αντιπάθειες μεταξύ των εργαζομένων και πόλωσε τις σχέσεις μέσα στην κοινή γνώμη της τοπικής κοινωνίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ - ΕΝΤΑΞΗ ΣΕ ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ - ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ.

ΠΡΟΧΩΡΗΣΕ ΑΥΤΟ, ΝΑΙ Ή ΟΧΙ;

Το Δεκέμβρη του 1983 ανακοινώθηκε επίσημα η κοινωνικοποίηση του Συγκροτήματος και διορίστηκε ΔΣ με τη συμμετοχή εκπροσώπων των εργαζομένων και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Το ΔΣ, ας πούμε, σχεδίασε ένα βραχυπρόθεσμο πρόγραμμα για τη σταδιακή αποκατάσταση της αξιοπιστίας του Συγκροτήματος στο εξωτερικό και για τη διεύρυνση των πωλήσεων, ως ένα βαθμό αυτό έγινε κατορθωτό. Οι εργαζόμενοι, βέβαια, έκαναν θυσίες αφού ανέβαλαν τη διεκδίκηση πάγιων άλυτων προβλημάτων τους, όπως μειωμένο εισόδημα, αισχρές, δηλ. επικίνδυνες, συνθήκες εργασίας, κι αυτό έγινε στο βωμό της επιβίωσης του Συγκροτήματος.

Αναλυτικός σχεδιασμός ή έστω στοιχειώδης προϋπολογισμός, όσον αφορά τις δυνατότητες παραγωγής, την αύξηση του ποσοστού στον τομέα της δίπυρης και των πυρότουβλων, τις απαιτούμενες επενδύσεις και τον απαραίτητο εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων δεν υπήρξε.

Υπήρξαν μεμονωμένες μικροεπενδύσεις σε επί μέρους τμήματα, οι οποίες δεν ήταν από μόνες τους αρκετές να επιλύσουν το πρόβλημα, αλλά αντίθετα δημιούργησαν προβλήματα νεκρών σημείων στην παραγωγική διαδικασία.

Η Κυβέρνηση έφερε αθέμιτη την ευθύνη για την αδιαφορία, την καταφανέστατη έλλειψη πολιτικής βούλησης. Επίσης το ΔΣ του Συγκροτήματος χαρακτηρίζονταν από ατομία και συμβιβασμούς.

Το όραμα της κοινωνικοποίησης δεν λειτούργησε ποτέ σωστά για να μπορέσουμε να κάνουμε εκτίμηση. Λειτούργησε σε κάποιους συνειδητά δημαγωγικά μπορούμε να πούμε, για την αναζήτηση τρόπου αποφυγής από τις δικές τους ευθύνες.

Το σωματείο φέρει κι αυτό ευθύνες που δεν μπόρεσε να συλλάβει την αξία της κοινωνικοποίησης, ως συμμετοχικού θεσμού που ξεκινάει από τη βάση των εργαζομένων και όχι από τα πάνω, όπως έκανε η Κυβέρνηση, γιατί κοινωνικοποίηση με άνωθεν εντολές δεν εγείρει τις συνειδήσεις των ανθρώπων. Ήταν δηλ. η διαδικασία καθαρά διοικητική, το ΔΣ του Συγκροτήματος μεταφορέας των κυβερνητικών προθέσεων κι όχι της κοινωνίας, των εργαζομένων. Αυτό χρεώνεται σαν ευθύνη του σωματείου. Αυτή η διοικητικού τύπου κοινωνικοποίηση αποτέλεσε το μετερίζι για κάποιους που είχαν άγχος να εκφραστούν, ρουσφετολογώντας άκρατα.

Οι γνωστές ομάδες, ομαδίτσες, κλίκες συμφερόντων. Αποτέλεσμα, ο σταδιακός ευνουχισμός της δυναμικής που έπρεπε να είχε το συνδικάτο. Αποτέλεσε κι αυτό μέρος του συστήματος, άλλοτε διαφωνώντας και άλλοτε συμφωνώντας...

Πριν την ένταξη της εταιρία στον ΟΑΕ οι εργάτες ζούσαν κάτω από την απόλυτη κυριαρχία του μεγαλοεργοδότη και του χαφιέδικου μηχανισμού που ξεκίνηγε από το Διευθυντικό δικαίωμα μέχρι τα εργοδοτικά κλαδικά σωματεία. Η πολιτική συγκυρία της εποχής εκείνης ευνοούσε την αντιπαράθεση -η άνοδος του ΠΑΣΟΚ βοηθούσε- πάνω σε βασικά αιτήματα: "ο ορυκτός πλούτος είναι εθνική περιουσία και ανήκει σε αυτούς που τον δουλεύουν". Αυτό το σύνθημα περιείχε την πεμπτούσια των αγώνων, των επιθυμιών, των οραμάτων των εργαζομένων.

Η επιθυμία να γίνει αποδεκτό αυτό ήταν για ορισμένους όχι ποιοτικό αλλά ποσοτικό αίτημα: "Άντε να διώξουμε τον εργοδότη". Απάντηση από 'κει και πέρα δεν μπορούσαν να δώσουν για τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της κοινωνικοποίησης. Η σύγκριση και η ανικανότητα αυτή, έως σκοπιμότητα, είχε λειτουργήσει μέσα στις ομάδες, κλίκες και παράκεντρα εξουσίας.

Στην ευρύτερη κοινωνία της περιοχής δεν υπήρχαν οι προϋποθέσεις για τη διατύπωση ενός πολιτικοσυνδικαλιστικού λόγου που θα μπορούσε να συλλαμβάνει το νόημα του παρόντος, να το αναλύει και να το συνδέει με διάφορα στοιχεία οικονομικά, πολιτικά, κοινωνικά. Οι τοπικές εξουσίες με έντονα τα στοιχεία του παραγοντισμού, έξω από θεσμούς και ηθικές αξίες καθοδηγούσαν σαν παράκεντρα τους εργάτες. Οι εργάτες, λόγω του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου τους (30% αναλφαβητισμός) δεν μπορούσαν, μη έχοντας γνώση, να αντιδράσουν στην πλήρη αυτή ισοπέδωση.

Οι σχέσεις μεταξύ των παράκεντρων και των θεσμών με τους εργάτες και τους κατοίκους της περιοχής ήταν στο μεγαλύτερο βαθμό εμπορευματοποιημένες.

Οι σχέσεις αυτές έρχονταν σαν συμπλήρωμα μιας ακατάσχετης δημαγωγίας ή και σταυροφορίας ή σταυροδοσίας πολιτευτών και βουλευτών των κομμάτων. Τα κέντρα αυτά, μεγάλης τοπικής εξουσίας, αντλούσαν τη δύναμή τους από τις δικτυομένες σχέσεις τους με ανώτερα και ανώτατα κέντρα της κεντρικής εξουσίας.

Κάτω λοιπόν από αυτό το απόλυτα διαπιστωμένο φαινόμενο, που πιστεύω ότι δεν ενδημούσε μόνο στο Μαντούδι αλλά γενικότερα χαρακτηριζε την κοινωνική - πολιτική ζωή και τους θεσμούς στη χώρα μας, δεν ήταν δυνατόν να μη δούμε την ταξική αλλη-

λεγγύη, την ταξική αντίσταση και πως αυτή οικοδομήθηκε μέσα στις τάξεις των εργαζομένων νπου αναμφίβολα επηρέασε αρνητικά την αποτελεσματικότητα του αγώνα.

Οι όροι του αγώνα για την αποτροπή των 1500 απολύσεων προϋπόθετε την αλλαγή, όχι απαραίτητα ριζική, του άρρωστου πολιτικοσυνδικαλιστικού φαινομένου, κάτι τέτοιο όμως δεν έγινε κατορθωτό. Επί πλέον η τακτική της απεργίας είχε βασικές αδυναμίες -έλλειψη στοιχειώδους υποδομής-, η οποία φάνηκε περισσότερο στην αδυναμία ν' αποφύγει την απομόνωση, την οποία επεδίωκε η Κυβέρνηση, απομόνωση που τελικά στάθηκε η βασικότερη αιτία για ν' ατονίσει ο αγώνας. Επίσης βασικά ζητήματα ανάπτυξης της αλληλεγγύης δεν απαντήθηκαν όσο κι αν κάποιοι το θεωρούσαν εκ των ουκ άνευ.

Επίσης δεν έγινε σοβαρή προσπάθεια να χτιστεί το μέτωπο με όλους τους εργαζόμενους που έβλεπαν να θίγεται το βασικότερο δικαίωμα, το δικαίωμα της εργασίας. Εγωκεντρικά κάποιοι θεωρούσαν ότι η μάχη έπρεπε να δοθεί στα στενά όρια της περιοχής Μαντουδίου.

Η εμπειρία που αποκτήθηκε από τις σχέσεις μεταξύ των εργατών και τον αγώνα μόνο σε δυσάρεστα συμπεράσματα οδηγεί. Αν εξαιρέσουμε τον πρώτο ενθουσιασμό για οργάνωση του αγώνα, για προβολή του προς τα έξω κ.λπ. δεν ξεπεράστηκαν προβλήματα όπως εκείνα που προανάφερα, από ανικανότητα και μικρότητα, έως σκοπιμότητα.

Τις πρώτες μέρες υπήρχε ένας άκρατος αυθορμητισμός και ενθουσιασμός που παράβλεπε βασικά θέματα, όπως αυτό της ανάπτυξης της ταξικής συνείδησης και της αποδοχής της απεργίας από μέρους της τοπικής κοινωνίας. Ένας αρχέγονου τύπου συνδικαλισμός χωρίς μέτρο, χωρίς πρόγραμμα, χωρίς προοπτική.

Οι σχέσεις μεταξύ των εργατών, κάτω από το πλαίσιο αυτό έγιναν και ανταγωνιστικές.

Ο κόσμος ταξικά είδε ότι δεν πρόκειται ν' αλλάξει τίποτα, κουράστηκε και παρέμενε αμέτοχος στα χωριά του, περιμένοντας πότε θα γίνει η ΓΣ των εργαζομένων για να μπουν οι μη απολυμένοι για δουλειά.

Αυτό το κλίμα το τροφοδοτούσε επίμονα η ΕΣΑΚ-Σ και η ΔΑΚΕ τους τελευταίους δύο μήνες της απεργίας. Παρέμβαση από το σωματείο δεν έγινε, ή αν έγινε δεν ήταν αρκετή ν' αντιστρέψει την πορεία.

Ούτε και οι απολυμένοι -πολύ περισσότερο αυτοί- έκαναν το ταξικό τους καθήκον. Εφήμερα είδαν το ειδικό ταμείο σαν πανάκεια επιβίωσης.

Οι παρατάξεις της ΔΑΚΕ και ΕΣΑΚ-Σ προσπάθησαν, και ως ένα βαθμό τα κατάφεραν να καλλιεργήσουν την

ανασφάλεια μέσα στους εργάτες, λέγοντας : "η απεργία διαρκείας υπονομεύει τα συμφέροντα των εργατών και πρέπει να σταματήσει". Το θέμα γι' αυτούς είχε κεντραριστεί στην οικονομική εξαθλίωση των μη απολυμένων από τη συνεχή και παρατεταμένη απεργία. Τελικά αυτό φάνηκε ότι είχε πιάσει τόπο από το αποτέλεσμα της ΓΣ, όπου παρά την πρόταση της ΠΑΣΚΕ για συνέχιση της απεργίας, οι εργαζόμενοι ψήφισαν με 68% να επιστρέψουν στην εργασία αφού βέβαια λύσουν την απεργία.

Οι εργάτες σήμερα βρίσκονται σε μεγάλο αδιέξοδο αφού είδαν να λήγει η απεργία και να επιστρέφουν για εργασία χωρίς όρους, χωρίς σε τίποτε να έχουν δικαιωθεί. Η έλλειψη προοπτικής της εταιρίας για το μέλλον δημιουργεί έντονες ανησυχίες στους εργάτες. Πιθανά να χρειαστεί να γίνουν και άλλες απολύσεις, ψυθιρίζεται. Από την άλλη πλευρά, η εργοδοσία κινείται ελεύθερη και ασύδοτη χωρίς καμιά κατά βάση αντίδραση. Το ηθικό και η αξιοπρέπεια έχουν "τσαλαπατηθεί". Το κλίμα αυτό επιτείνεται και από την ασάφεια των κυβερνητικών δηλώσεων για το μέλλον της εταιρίας.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Η μεγάλη διαφορά μεταξύ των απεργιών 1976 και 1990 ήταν η μη πολιτική κάλυψη της απεργία του 1990 σε σχέση με κείνη του 1976.
- Η επέμβαση των ΜΑΤ το 1976 τροφοδότησε με αγωνιστικό συναίσθημα τους απεργούς, σε αντίθεση με το 1990 που δεν είχε αντίκτυπο.
- Το συνδικαλιστικό κίνημα που τα τελευταία χρόνια δεν κατόρθωσε να χειραφετηθεί, ήταν πολιτική

επιλογή, να χειραφετηθεί για να κάνει δικά του ζητήματα και τρόπο ζωής αυτά που το απασχολούν.

- Η παραταξιοποίηση και κλαδικοποίηση των αιτημάτων δημιούργησε ρήγματα στη φερεγγυότητα της πρότασης των εργαζομένων.

- Τα κόμματα και κύρια το ΠΑΣΟΚ, που σαν προηγούμενος κυβερνητικός διαχειριστής, φέρει σε μεγάλο ποσοστό ευθύνη για μια σειρά καθυστερήσεις, ανακολουθίες.

Το όραμα που είχε εμπνεύσει τις μάζες με διάφορους συμμετοχικούς θεσμούς, όπως Εποπτικά Συμβούλια, Κοινωνικοποιήσεις ξέφτισε και οι εργαζόμενοι ενστικτώδιστα αδρανοποιήθηκαν, πιστεύοντας, και έχουν δίκιο, ότι υπάρχει συναίνεση σε επίπεδο κεντρικής χάραξης της πολιτικής.

ΑΠΟ 'ΔΩ ΚΑΙ ΠΕΡΑ

Όλα θα εξαρτηθούν από τις εκλογές του σωματείου που θα γίνουν Μάρτη ή Απρίλη. Οι συσχετισμοί είναι δυσμενείς και οριακοί στη βάση, κύρια της ΠΑΣΚΕ. Οι εξελίξεις επίσης θα εξαρτηθούν από το αν οι οριστικές αποφάσεις της Κυβέρνησης θα είναι παραπέρα αντιλαϊκές σε βάρος των εργαζομένων, σε αυτή την περίπτωση πολύ πιθανόν να συσπειρωθεί η εργατική τάξη της περιοχής, αν και η γενικότερη πολιτική κατάσταση δεν ευνοεί κάτι τέτοιο.

ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ '90
Σ. Φωτεινόπουλος

ΜΙΑ "ΑΠΟΤΥΧΗΜΕΝΗ" ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ...

Αφορμή για να γραφτούν αυτές οι γραμμές, στάθηκε μια "αποτυχημένη" συνέντευξη με δυο απολυμένους εργάτες της Πειραϊκής-Πατραϊκής (Π.Π) που οργάνωσε η "Αναρχική Ομάδα Πάτρας".

Ο υποφαινόμενος "παίρνει" τη συνέντευξη αλλά, όταν χρειάστηκε να κάνει την απομαγνητοφώνηση, ανακαλύπτει με έκπληξη ότι βρίσκεται μπροστά σε τέσσερις "μουγγές" κασέτες που δε λένε ν' ανοίξουν το στόμα τους με κανένα τρόπο. Μόνη λύση η από μνήμης μεταφορά όσων ακούστηκαν σε κείνη την κουβέντα.

Αρκετός υποκειμενισμός λοιπόν. Αλλά νομίζω ότι το τεχνικό αυτό πρόβλημα έλυσε ένα εξίσου σημαντικό μεθοδολογικό τέτοιο. Είναι ο υποκειμενισμός ασφαλές κριτήριο μεταφοράς της πραγματικότητας; Νομίζω ναι, και πάντως, ασφαλέστερο από τη φωτογραφική της αναπαραγωγή. Εξάλλου, πώς θα μπορούσε η "κασέτα" να μεταδώσει κάτι παραπάνω από τους ήχους των φωνών; Πώς θα μπορούσε να μεταδώσει την εναλλαγή των χρωμάτων στα μάτια, την ώρα που ξεστομίζεται κάθε φράση; Επίσης, πώς αλλιώς θα μπορούσε να ξεπεραστεί το πρόβλημα της γλώσσας; Πώς να γραφτεί, για παράδειγμα, η λέξη "Πασκίτες" στις χίλιες και μια αποχρώσεις που πήρε στη διάρκεια της συζήτησης; Άλλοτε προφερόμενη με πρόδηλη απέχθεια, άλλοτε με μίσος κι άλλοτε με συγκατάβαση ή με προφανή υπεροχή, σε σχέση με την αντίστοιχη λέξη "Συνασπισμός" ;

Υποκειμενισμός λοιπόν, όχι με την έννοια της αυθαίρετης προσθαφαίρεσης φράσεων ή θέσεων, αλλά της υποκειμενικής οικοδόμησης μιας δομής που δεν θα μπορούσε να διηγηθεί και η πιο ομιλητική κασέτα.

Πάμε λοιπόν στην κουβέντα.

Η συζήτηση έχει τέσσερα πρόσωπα: τον Κυριάκο, συνδικαλιστή της Π.Π., εκλεγμένο στο Εργατικό Κέντρο Πάτρας με το ψηφοδέλτιο του Συν, την Νία, απολυμένη εργάτρια, υπέρμαχο μιας πιο "λαϊκής", θα λέγαμε, γραμμής αντίστασης, τον Αλέξανδρο (φανταστικό όνομα που συμπυκνώνει τα μέλη της "Αναρχικής Ομάδας", και που σε μας τουλάχιστον θύμισε τους συντρόφους της πάλαι ποτέ ιταλικής Εργατικής Αυτονομίας), και τέλος τον υποφαινόμενο, στο ρόλο του δικηγόρου του διαβόλου.

Ας ξεκινήσουμε με μια διαφωνία.

Εγώ, απ' την όλη εξιστόρηση των γεγονότων της απεργίας, της κατάληψης, των πικετοφοριών, των συνελεύσεων κ.λπ. καταλαβαίνω ένα πράγμα: αυτοί οι κ.κ. συνδικαλιστές, που και οι δύο εργάτες κατηγορούν ότι ξεπούλησαν τον αγώνα, πρέπει να είναι άτομα

ιδιαίτερων ικανοτήτων. Και να γιατί:

Μπορείτε να φανταστείτε εσείς μια επαρχιακή πόλη, έστω σαν την Πάτρα του Καρναβαλιού και του εμπορίου, του κοσμοπολιτισμού και της βαθιάς Αναρχικής μνήμης, μια πόλη λοιπόν που συζεί με μια κοινότητα 2.600 εργατών, από τους οποίους απολύονται 604 («πρόσεξε αυτό το 4, μου λέει ο Κυριάκος, αποτελεί το άλλοθι ορθολογικότητας που θέλει να πλασάρει η Διοίκηση, ανταποκρινόμενη έτσι, στο εκσυγχρονιστικό ντελίριο της Συνασπισμένης Αριστεράς και της δεξιάς πτέρυγας του ΠΑΣΟΚ»).

Μπορείτε, λοιπόν, να φανταστείτε μια επιχείρηση εργασιακής στείρωσης τέτοιων διαστάσεων που τελικά να πραγματοποιείται δίχως ουσιαστικά ν' ανοίξει ούτε μύτη;

Πώς κατόρθωσαν αυτά τα άτομα έναν τέτοιο άθλο;

Ο Κυριάκος μου θυμίζει ή, καλύτερα, με πληροφορεί ότι, στη διάρκεια αυτού του αγώνα, ήταν στιγμές που "όλα παίζονταν" κι ότι, άρα, είναι ισοπεδωτικός ο συλλογισμός μου.

Ποτέ άλλοτε η οδός Μαιζώνος δεν είχε 'δει τόσο πυκνούς σχηματισμούς εργατών να περνούν για 40 περίπου λεπτά της ώρας. Ποτέ άλλοτε η πόλη δεν είχε νοιώσει τόσο καυτή την ανάσα των εργατών. Κέντρο της πόλης, σ' όλη τη διάρκεια του αγώνα, δεν ήταν πια τα Ψηλά Αλώνια, αλλά η πύλη και οι αίθουσες του εργοστασίου.

Όταν οι απεργοί της Π.Π. πηγαίνουν σε συμπαράσταση των συναδέλφων τους της ΟΤΟΕ, στη διάρκεια της απεργίας των δευτέρων, οι μπάτσοι στη θέα τους κρύβονται στις κλούβες και ο επικεφαλής συνδικαλιστής δηλώνει: «Αυτή τη στιγμή, μπορούμε να εξασφαλίσουμε 3 τάγματα απεργοφρουρών για κάθε απεργία στο νομό...» Και δεν πρόκειται για υπερβολή.

Όταν οι ίδιοι εργάτες πηγαίνουν στου Λαδόπουλου, όπου η εκεί διοίκηση μέσα στα γραφεία ετοιμάζει απολύσεις, της δίνουν 5 λεπτά καιρό για ν' αποχωρήσει και οι χαρτογιακάδες αποχωρούν πριν εκπνεύσει η προθεσμία. Κι εκεί, λοιπόν, στο "ξένο" εργοστάσιο, οι εργάτες της Π.Π. προκαλούν φόβο.

Πώς λοιπόν ξεχάστηκαν όλα αυτά;

Πώς ξεχάστηκαν τα αγκαλιάσματα των εργατών των δύο εργοστασίων μετά την προσωρινή νίκη στου Λαδόπουλου;

Πώς αυτοί οι εργάτες, που δήλωναν ότι προτιμούν "να το κάψουν παρά να το παραδώσουν στη διοίκηση", γυρνούν, σε εκατόν τόσες μέρες, με σκυμμένο το κεφάλι στη δουλειά αφήνοντας έξω 604 συναδέλφους

τους;

Η Νία με κοιτά συγκαταβατικά. Προφανώς, δε συμφωνεί.

«Αυτοί οι εργάτες, μου λέει, όχι μόνο δεν υποτάχτηκαν εύκολα, αλλά έκαναν πολλά παραπάνω απ' όσα θα περίμενε κάποιος που ήξερε την κατάσταση μέσα στο εργοστάσιο. Στη διάρκεια αυτού του αγώνα ήρθαν κυριολεκτικά τα πάνω-κάτω. Πολλοί γνωστοί πολιτικοποιημένοι λούφαξαν, ενώ, αντίθετα, φάνηκαν άνθρωποι που μέχρι τότε κανείς δεν τους ήξερε. Εκείνες τις μέρες έβλεπες τα πρόσωπά τους που ΑΣΤΡΑΦΤΑΝ (μπορούν εδώ τα κεφαλαία να μεταδώσουν τον τόνο της φωνής της Νίας:).

»Πολλοί εργάτες μάς έλεγαν: "...τώρα νοιώθουμε να ζούμε πραγματικά". Κι άλλοι, "...τώρα καταλαβαίνουμε γιατί μας κουρδίζατε το μυαλό όλα αυτά τα χρόνια...". Κι όλα αυτά, από ανθρώπους που δεν είχαν μέχρι τότε πάρει μέρος σε καμιά απεργία. Από ανθρώπους που έπιασαν δουλειά επί Στρατο-Κατσαμπαίων».

Αυτό το "Στρατο-Κατσαμπαίοι", που εμένα μου φέρνει στο μυαλό Κοτζαμπάσηδες, η Νία δεν το προφέρει, σχεδόν το "φτύνει".

Τι ήταν λοιπόν αυτή η περίφημη εποχή των Στρατο-Κατσαμπαίων;

«Ήταν η εποχή, με πληροφορεί η Νία, που έφτανε μια σου παρατήρηση για να σου δείξουν την Πύλη, όπου περίμεναν στην ουρά ένα σωρό υποψήφιοι να δουλέψουν με οποιοδήποτε τίμημα».

Κι αυτοί οι εργάτες από πού έρχονταν;

«Από απέναντι, μου λέει η Νία. Από τα χωριά της Αιτωλοακαρνανίας. Ξέρεις τι σημαίνει αυτό; Οι περισσότεροι, τη μόνη ανταλλαγή που ήξεραν, ήταν αυτή ανάμεσα σε αλεύρι και αυγά κι όχι, φυσικά, ανάμεσα σε εργατική δύναμη και μισθό».

Αρχίζω να καταλαβαίνω. Πλέον το περίφημο "υποκείμενο" παίρνει παίρνει σάρκα και οστά...

Τολμώ μια ερώτηση για το είδος της καταπίεσης κατά την εργασιακή διαδικασία, εκείνη την περίοδο, ειδικότερα για το γυναικείο πληθυσμό του εργοστασίου. Η απάντηση έρχεται σαν χαστούκι.

«Σου φτάνει να σου πω ότι εκείνη την εποχή είχαμε γεμίσει μούλικο;» Αρχώ λίγο να συνειδητοποιήσω την απάντηση. Όταν όμως αρχίζω να καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι ότι η ταξική πάλη δεν διεξάγεται συνήθως, όπως την περιγράφουν τα χαρτιά...

Άρα λοιπόν, παρατηρώ, υποστηρίζετε ότι η πολιτική προσλήψεων του Στράτου, το είδος της ταξικής σύνθεσης στο εργοστάσιο είναι μια από τις κύριες αιτίες της χειραγώγησης, τελικά, του κόσμου από τη συνδικαλιστική ηγεσία;

«Ε, όχι και να φορτώσουμε τις μαλακίες της ΠΑΣΚΕ στο Στράτο!», έρχεται η απάντηση της Νίας.

Δηλαδή;

«Δεν έχει δηλαδή, η καταπίεση συνεχίστηκε το ίδιο και μετά το Στράτο. Από μια άποψη, με χειρότερη μορφή. Γιατί την εποχή του Στράτου, ήξερες τουλάχιστον ποιος είναι από 'δω και ποιος από 'κει. Με την ΠΑΣΚΕ στη διοίκηση, εκτός από τη συνήθη καταπίεση, είχες και τον ιδεολογικό ευνουχισμό.

"Ρε, ξεχάσατε τι τραβάγατε την εποχή του Στράτου;"

»Η ΠΑΣΚΕ λοιπόν, για ένα ολόκληρο διάστημα λειτούργησε ως εγγυητής των προβληματικών κι έμμεσα εκβίαζε με τον πολιτικό της φορέα πως μόνο αυτή μπορεί να λύσει το πρόβλημα χωρίς να χάσουν οι εργάτες τη δουλειά τους».

Λίγο τραβηγμένη αυτή η προσομοίωση Στράτου και ΠΑΣΚΕ, δε νομίζεις; παρατηρώ.

«Τραβηγμένη; Άκου λοιπόν, δυο-τρεις σκηνές για να καταλάβεις για τι πράγμα μιλάμε. Στη γωνία, υπάρχει ένας εργάτης που καπνίζει. Μόλις αντιλαμβάνεται τον ερχομό κάποιου συνδικαλιστή, πετά βιαστικά το τσιγάρο και τρέχει στο πόστο του. Δε σου φτάνει αυτό; Νά μια άλλη σκηνή: μπαίνεις στο γραφείο, ας πούμε του συνδικαλιστή Διαμαντή. Ο κύριος αυτός (περιττό να πω τι θέση κατέχει εδώ η λέξη "κύριος", στην έκφραση της Νίας) λοιπόν, κάθεται σε τέσσερις καρέκλες κι έχει τα πόδια του πάνω στο τραπέζι. Σε γδύνει με τα μάτια και, με το γνωστό κουτσαβάκικο στυλ, σε ρωτά τι θέλεις. Γνωρίζει άλλωστε, πως απ' αυτόν εξαρτάται η μετάθεση, η άδεια, η κάθε είδους διευκόλυνση».

Αρχίζω να καταλαβαίνω. Τώρα πια, δεν έχει νόημα η ερώτηση, πώς τα κατάφεραν οι συνδικαλιστές να χειραγωγήσουν τον αγώνα και τελικά, να οδηγήσουν στην ήττα. Έχουν δίκιο ο Κυριάκος και η Νία, το ερώτημα είναι πώς κατάφεραν οι εργάτες να διεξάγουν ένα τόσο μεγαλειώδη αγώνα, με τέτοια συνδικαλιστική ηγεσία;

«Αυτή η ηγεσία, συνεχίζει η Νία, δεν είναι, εξάλλου, άμοιρη ευθυνών για τη σημερινή κατάσταση, για την προβληματικότητα της επιχείρησης. Βέβαια, την κύρια ευθύνη την έχει η πρώην διοίκηση των ιδιοκτητών, που διοικούσε περισσότερο ως άλλοθι για επιδοτήσεις και δάνεια παρά φροντίζοντας την παραγωγική διαδικασία. Αλλά και οι "πασκίτες" δεν πάνε πίσω, συνέχισαν το μπάχαλο, προσλαμβάνοντας άσχετους, με μόνο κριτήριο την κομματική ταυτότητα. Δημιουργούν προβλήματα στα διάφορα τμήματα. Τοποθετούν υπεύθυνους - ανεύθυνους που δεν γνω-

ρίζουν. Τα ελαττωματικά κομμάτια πολλαπλασιάζονται, οι παραγγελίες γυρνάνε πίσω κι αυτοί συνεχίζουν το τροπάρι της δήθεν κοινωνικοποίησης...»

Πώς, όμως, δημιουργήθηκε αυτή η γραφειοκρατία;

«Σηκωτούς τους πηγαίναμε το '81, να γραφτούν στο σωματείο», μου απαντά η Νία.

Μέσα σε 8 χρόνια λοιπόν, γίνονται συνδικαλιστές, διοίκηση, εξουσία... Να λοιπόν, που δεν αρκούν οι αναλύσεις περί "λματ" κ.λπ για το σημερινό πρόβλημα, κι όχι μόνο, των προβληματικών. Το ψάρι εδώ δεν βρωμάει μόνο στο κεφάλι ...

Όταν ακούς ποιες ήταν οι σχέσεις εργατών και συνδικαλιστών, όταν ανοιχτά ομολογείται ότι ο τάδε εργάτης "έγλυφε" το συνδικαλιστή, δεν υπάρχουν περιθώρια να μιλήσεις για "διάσταση βάσης και κορυφής", αλλά μάλλον για ανταγωνιστικές σχέσεις...

Ο Κυριάκος μου διηγείται ένα μάλλον ευτράπελο περιστατικό:

«Τις πρώτες μέρες της κατάληψης, οι συνδικαλιστές προτείνουν, οι γυναίκες να μη μένουν στο χώρο μετά τις 10 το βράδυ»!

Αυτές λοιπόν, οι γυναίκες, που οι συνάδελφοί τους τις αντιμετώπιζαν μ' αυτό τον τρόπο, ξέρουν πώς ν' αγωνιστούν και, όταν χρειάστηκε, ξυλοφορτώνουν το συνδικαλιστή της ΔΑΚΕ για τις ανοιχτά αντεργατικές θέσεις του. Άραγε, χτυπούσαν μόνο τον εκπρόσωπο της ΔΑΚΕ ή και τον "άνδρα-συνδικαλιστή"; Ας το βρουν οι επί του θέματος ενδιαφερόμενες...

Έχει νόημα, μετά απ' όλα αυτά, να μιλήσουμε για τις θέσεις των παρατάξεων, τις τακτικές τους κ.λπ;

«Έχει, μου λέει ο Κυριάκος, γιατί όλα αυτά αφορούν μόνο συγκεκριμένα άτομα της διοίκησης του σωματείου κι όχι όλους τους συνδικαλιστές. Δεν μπορούμε, για παράδειγμα, να βάλουμε τον Γκόβα στην ίδια μοίρα με τους υπόλοιπους της ΠΑΣΚΕ, ούτε τους τίμιους συνδικαλιστές του ΚΚΕ με τους συναδέλφους τους, που δήλωναν - σύμφωνα με τη γραμμή - πως δεν τους ενδιαφέρει πόσοι εργάτες θα δουλεύουν στην Π.Π. αλλά αν το εργοστάσιο έχει προοπτική!

»Και πάντως, επειδή πολλά είπαμε για την ΠΑΣΚΕ, την περίοδο της ηγεμονίας της, πρέπει να προσθέσουμε ότι, παρόλα αυτά, οι θέσεις της σ' όλη τη διάρκεια του αγώνα ήταν πολύ πιο αγωνιστικές απ' αυτές του ΣΥΝ.

»Στο ΣΥΝ άλλωστε, ανήκει και η πρωτοβουλία να οριστεί ως επιδιαιτητής, εκπρόσωπος των φορέων της Πάτρας και φτάσαμε έτσι στο σημείο να έχουμε ντερβίση το Φλωράτο, εκπρόσωπο του Εμποροβιομηχανικού Επιμελητηρίου, εκλεγμένο από τη ΝΔ, αν αυτό ενδιαφέρει».

Τα κόμματα λοιπόν, και οι "γραμμές" τους είναι εδώ, παρόντα. Αυτό όμως, που κάνει εντύπωση, είναι το γεγονός ότι παρόλο που τους αποδίδονται συγκεκριμένες ευθύνες, κανείς δεν τα ταυτίζει, όπως βολεύει εμάς εδώ (εννοώ την Αθήνα και τα περιοδικά...). Και πώς θα μπορούσαν άλλωστε;

«Από τους 604 απολυμένους, μόνο 25 ανήκουν στη ΔΑΚΕ κι απ' αυτούς, οι 10 είχαν κάνει αιτήσεις εθελοντικής αποχώρησης, ενώ για τους υπόλοιπους δημιουργήθηκε μέγα ζήτημα στην κυβερνητική συνδικαλιστική παράταξη».

Έχουν άδικο λοιπόν, οι εργάτες να θεωρούν ακόμα και σήμερα πως μια νίκη του ΠΑΣΟΚ στις εκλογές θα τους επιφύλασσε διαφορετική τύχη;

Ο Αλέξανδρος παρακολουθεί όλη αυτή την ώρα τη συζήτηση χωρίς να παρεμβαίνει, παρά μόνο για να θυμίσει κάτι στους συνομιλητές μας.

Τον ρωτάω ευθέως για την αντιμετώπιση της "Ομάδας" από τους εργάτες. Πρόβλημα, απ' ό,τι φαίνεται, έχω μόνο εγώ με τις κατηγοριοποιήσεις. Οι σύντροφοι στην Πάτρα, κανένα... Βέβαια, εγώ συνεχίζω ν' αναρωτιέμαι τι σόι Αναρχικοί είναι αυτοί εδώ, που ασχολούνται με την Π.Π., δεν ιδεολογικοποιούν τις τοποθετήσεις τους και, το κυριότερο, δεν είναι αποκομμένοι από τον κόσμο... Αλλά γι' αυτά, σε μια άλλη ευκαιρία...

Στην Πάτρα λοιπόν, δεν βγήκε είδηση, ούτε κάποια τρυνταχτή συνέντευξη, χώρια που οι σύντροφοι του περιοδικού μού καταλόγισαν κι απειρία για τις "μουγγές" κασέτες. Όμως, απ' όλα αυτά κάτι βγαίνει και, κυρίως, κάτι μένει... Το θέμα βέβαια, είναι και να κινηθεί...

Δεκέμβρης '90
για την καταγραφή
Χ.Ν.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ ΣΤΗΝ Π.Π.

1. Οι εργατικοί αγώνες που αναπτύχθηκαν μέχρι τώρα στις προβληματικές, αποτελούν ίσως τη μεγαλύτερη σε έκταση αντίσταση των εργατών, εργαζομένων στην ελληνική βιομηχανία την τελευταία δεκαετία. Η σημασία τους δε, είναι ιδιαίτερη και καθοριστική ως ένα βαθμό για τις διαστάσεις που θα πάρει η οργανωμένη αντίσταση του εργατικού κινήματος ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις, τις περικοπές, τις απολύσεις και τη σκληρή λιτότητα που επιβάλλουν οι εκσυγχρονιστικοί εκβιασμοί του ντόπιου και του διεθνούς κεφάλαιου. Η πολιτική ιδιαιτερότητα αυτών των αγώνων έγκειται στο ότι ξέσπασαν σε μια περίοδο που η αντιπολίτευση έλαμπε δια της απουσίας της, καθώς οι καθεστωτικές δυνάμεις του ΠΑΣΟΚ και του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ ποιούσαν την νύσσα δεσμευμένες στις πολιτικές συμφωνίες εκσυγχρονισμού, τις οποίες σύναψαν κατά τη διάρκεια της συγκυβέρνησης Τζανετάκη και κατόπιν στην Οικουμενική με τη Ν.Δ.

Η Ν.Δ τελικά δρομολόγησε τα οικουμενικής έμπνευσης και αποδοχής μέτρα για τις προβληματικές, αφού πέρασε το πολυνομοσχέδιο Σουφλιά για τις εργασιακές σχέσεις, με αποτέλεσμα να χτυπήσει τους εργαζόμενους σε οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο. Στο οικονομικό επίπεδο οι χιλιάδες απολύσεις δημιούργησαν τους όρους εξαθλίωσης και αφαιμάξης του εργατικού εισοδήματος. Ενώ παράλληλα, στο κοινωνικό πολιτικό επίπεδο, η προσαρμογή του εργασιακού καθεστώτος στις νέες ανάγκες του κεφαλαίου τοποθετεί τις βάσεις για την υπερεκμετάλλευση, εντατικοποίηση και ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων, πράγμα που σημαίνει την κοινωνική μεταλλαγή του εργάτη, όσον αφορά τη θέση του και τη σχέση του με την παραγωγική διαδικασία και κατ' επέκταση την πολιτική του οντότητα. Είτε λοιπόν με τη σκληρή αντιλαϊκή πολιτική της Ν.Δ, είτε με τη ψευδοφιλολαϊκή του ΠΑΣΟΚ και του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ, αυτή δηλ. της προστασίας του εργατικού εισοδήματος και της κατωχύρωσης των κεκτημένων, ο εργάτης, εργαζόμενος βρίσκεται τελείως αποπλισμένος προς στην ιδεολογική, πολιτική, οικονομική επίθεση του νεοφιλελευθερισμού που τον καθιστά τελικά το μόνο υπεύθυνο και υπόλογο για την κατάντια των προβληματικών, ενώ η προπαγάνδα για την αναγκαιότητα των απολύσεων δίνει και παίρνει, εμφανιζόμενη σαν η μόνη λύση, με τη διαφορά ότι αποτελεί τη μόνη λύση μέσα στα όρια και τις δυνατότητες του υπάρχον-

τος καθεστώτος. Αυτή τη διαφορά, την ουσία δηλαδή, έχουν φροντίσει εδώ και χρόνια να την εξοστρακίσουν οι συνδικαλιστικές ηγεσίες της ΓΣΕΕ, οι οποίες από τη μια υποστήριξαν τις στρεβλές κοινωνικοποιήσεις των προβληματικών και από την άλλη, με "αριστερές πλειοψηφίες" που κυριαρχούν σ' αυτές, υπόγραψαν συμβόλαια κοινωνικής ειρήνης με τους βιομήχανους και τους εργοδότες, όσο η χώρα τελούσε υπό "σοσιαλιστική διακυβέρνηση".

Καθώς λοιπόν η ιδεολογία και η πολιτική του νεοφιλελευθερισμού εκδηλώνεται σ' όλο της το μεγαλείο και βρίσκει τις πολιτικές φόρμουλες στην επίσημη και ανεπίσημη εξουσία για να επιβληθεί στην κοινωνία, καθώς ισοπεδώνονται οι αξίες και τα οράματα του κομμουνισμού για να παρουσιαστεί ο καπιταλισμός σαν η μόνη ιστορική λύση, σαν το καλύτερο μοντέλο κοινωνικής και οικονομικής οργάνωσης, οι εργάτες εργαζόμενοι στις προβληματικές, πέρα από τις ψευδαισθήσεις σοσιαλιστικής διαχείρισης, κάτω από την εκβιαστική πραγματικότητα των απολύσεων, όντας εξαπατημένοι από τα κόμματα, σαστισμένοι από τις πολιτικές εξελίξεις και χωρίς τη συγκατάβαση των φωτισμένων εργατοπατέρων, άνοιξαν μέτωπα σύγκρουσης σε μια σειρά από επιχειρήσεις: ΠΥΡΚΑΛ, ΟΛΥΜΠΙΚ ΚΕΤΕΡΙΝΓΚ, ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ ΜΑΝΤΟΥΔΙΟΥ, ΠΕΙΡΑΪΚΗ ΠΑΤΡΑΪΚΗ. Αγώνες που στα εργοστάσια του Μαντουδιού και της ΠΠ είχαν τη μεγαλύτερη διάρκεια και ήταν ενδεικτικοί τόσο για το περιεχόμενο των εκσυγχρονιστικών σχεδίων και τις διαθέσεις της Κυβέρνησης και της άρχουσας τάξης, όσο και για τα όρια, τις δυνατότητες και την προοπτική του εργατικού συνδικαλιστικού κινήματος.

Σκοπός αυτού του κειμένου είναι να καταγραφούν τα όρια, οι δυνατότητες και η προοπτική του αγώνα στην ΠΠ Πάτρας, γιατί θεωρούμε βασική πολιτική αναγκαιότητα να εκτιμηθεί αυτός ο αγώνας, η εξέλιξη και η κατάληξη του στην παρούσα πολιτική συγκυρία, αλλά και η σχέση που είχαμε εμείς, σαν συγκεκριμένη πολιτική συλλογικότητα, με την πορεία του.

2. Οι κινητοποιήσεις των εργαζομένων της ΠΠ ξεκίνησαν στις 27 Ιουλίου, όταν η διοίκηση ανακοίνωσε τις 905 απολύσεις, πριν κλείσει το εργοστάσιο τον Αύγουστο λόγω των αδειών. Μέχρι τις 17-18 Αυγούστου διαρκεί αυτή η πρώτη φάση των κινητοποιήσεων, κατά την οποία οι εργαζόμενοι πραγματοποιούν μαζικές συγκεντρώσεις και πορείες (με απο-

κλεισμό της εθνικής οδού).

Στις αρχές Σεπτεμβρίου, μετά την ονομαστική κοινοποίηση 604 απολύσεων, αποφασίζουν την κατάληψη του εργοστάσιου την οποία συνοδεύουν με συνεχείς συγκεντρώσεις και πορείες, κλείσιμο δρόμων μέσα στην πόλη.

Η καθημερινή παρουσία των εργατών της ΠΠ στο κέντρο της πόλης, η διαρκής προπαγάνδισή του αγώνα τους, έχουν σαν αποτέλεσμα την ολοένα και μεγαλύτερη μαζικοποίησή του. Σ' αυτό συνέβαλε και το γεγονός ότι η πολιτική των απολύσεων χτυπά και την Χαρτοποιία Λαδόπουλου (300 απολύσεις), του Μύλους Αγίου Γεωργίου (150), τους έκτακτους του δημοσίου ενώ ταυτόχρονα ξεσπούν απεργίες με αιχμή το ασφαλιστικό. Σχέσεις συμπάραστασης και αλληλεγγύης αναπτύσσονται μεταξύ των απεργών σ' όλους τους τομείς. Οι εργάτες της ΠΠ τρέχουν να συμπαρασταθούν στους τραπεζοϋπαλλήλους, στους απεργούς του ΟΣΕ, στο εργοστάσιο του Λαδόπουλου, όπου κι όταν εμφανίζονται τα ΜΑΤ. Ολόκληρη η πόλη βρίσκεται σ' αναταραχή με καθημερινό σημείο αναφοράς για όλους τους εργάτες, εργαζόμενους τις κινητοποιήσεις της ΠΠ, αφού έχει γίνει πια συνείδηση πως το πρόβλημα των απολύσεων δεν περιορίζεται σ' ένα εργοστάσιο, αλλά αφορά ολόκληρη την περιοχή, στην οποία προκαλεί σοβαρές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις. Οι κινητοποιήσεις αποκτούν όλο και περισσότερο χαρακτήρα πολιτικής σύγκρουσης με την Κυβέρνηση και εκφράζουν τη δυσαρέσκεια του συνόλου των εργατών, εργαζομένων, που ξέρουν καλά πως έτσι κι αλλιώς πλήρωναν και θα πληρώνουν τα βάρη της "οικονομικής ανάπτυξης", ανεξάρτητα από τον εκάστοτε διαχειριστή της πολιτικής εξουσίας. Το τελευταίο δεν σημαίνει αναγκαστικά απεγκλωβισμό από τα κόμματα και τις ελπίδες που οι εργαζόμενοι εναποθέτουν σ' αυτά. Η κλιμάκωση όμως ενός αγώνα και οι δυναμικές μορφές που κατακτά εμπεριέχουν τις προϋποθέσεις υπέρβασης αυτών των αντιφάσεων και της υπέρβασης των κομμάτων. Είναι ο ίδιος ο αγώνας που ξεσκεπάζει τις πολιτικές σκοπιμότητες και τους πολιτικάντηδες, όταν τους αναγκάζει να πάρουν θέση.

Σ' αυτή τη φάση του αγώνα της ΠΠ η εργατική βάση πιέζει τη διοίκηση του σωματείου για δυναμικότερες απαντήσεις με τη μορφή του αποκλεισμού επ' αόριστο της πόλης, ώσπου ν' ανακληθούν οι απολύσεις.

Αναδεικνύεται αυτές τις μέρες το αγωνιστικό περιεχόμενο του συνθήματος "όλοι ή κανένας", που

κυριαρχεί στην πάλη των εργαζομένων της ΠΠ και εκφράζει τις πραγματικές διαθέσεις τους. Ο αγώνας της ΠΠ συμπαρασύρει τα υπόλοιπα σωματεία και τους τοπικούς φορείς (ΕΚΠ, Δήμο), με δεδομένο βέβαια πως οι πολιτικοί συσχετισμοί στην περιοχή είναι σε βάρος της Ν.Δ. Κάτω από την πίεση των δημοτικών εκλογών που πλησιάζουν, οι διάφοροι τοπικοί κομματικοί παράγοντες φροντίζουν ν' αξιοποιήσουν κάθε δυνατότητα ψηφοθηρικής εκμετάλλευσης. Η κατάληψη του εργοστάσιου στην οποία λειτουργεί Ραδιοφωνικός Σταθμός αποτελεί πόλο έλξης των εργαζομένων στην ΠΠ και στα κοντινά εργοστάσια, πράγμα που συμβάλλει θετικά στην ενίσχυση της κατάληψης. Ο Ραδιοφωνικός Σταθμός της κατάληψης συντελεί ουσιαστικά στην προπαγάνδισή του αγώνα αλλά και στο συντονισμό διαφόρων κινητοποιήσεων.

Στις 2 Οκτωβρίου οι εργαζόμενοι κλείνουν την εθνική οδό και τις σιδηροδρομικές γραμμές στο ύψος του εργοστάσιου στο οποίο στέλνεται μεγάλη δύναμη ΜΑΤ. Αυτόματα, μετά τις εκλήσεις του Ραδιοφωνικού Σταθμού για συμπάρασταση, χιλιάδες κόσμου, εργάτες, εργαζόμενοι από τα κοντινά εργοστάσια και από την πόλη της Πάτρας παρατούν τις δουλειές τους, φοιτητές, μαθητές καταφθάνουν στο εργοστάσιο και κατορθώνουν να αποτρέψουν τη σίγουρη επέμβαση των ΜΑΤατζήδων και να τους διώξουν από το χώρο του εργοστάσιου. Ενώ όμως είχε αποφασιστεί να διαρκέσει περισσότερο ο αποκλεισμός της εθνικής οδού και των σιδ/κών γραμμών, η διοίκηση του σωματείου ως ένδειξη καλής θέλησης, έτσι το δικαιολόγησαν, σταματά, χωρίς να αξιοποιήσει την παρουσία του κόσμου σαν μέσο πίεσης. Και τις επόμενες μέρες όμως η παρουσία του κόσμου στο εργοστάσιο είναι μαζική υπό την απειλή τυχόν κατασταλτικής επέμβασης.

Στις 4 Οκτωβρίου πραγματοποιείται συγκέντρωση και πορεία με απόφαση του ΕΚΠ ενάντια στις απολύσεις στην ΠΠ, στου Λαδόπουλου, στους Μύλους Αγ. Γεωργίου και στους έκτακτους του Δημοσίου. Οι εργαζόμενοι κόβουν την Πάτρα στα δύο κατά μήκος της οδού Κολοτρώνη, όμως ενώ υπάρχει απόφαση για αποκλεισμό επ' αόριστο, οι διοργανωτές μαζεύουν τον κόσμο και σταματάνε τον αποκλεισμό με τη δικαιολογία ότι υπάρχει φόβος εξτρεμιστικών στοιχείων και αγανακτισμένων πολιτών. Εφαρμόζουν δηλ. την παλιά γνωστή συνταγή, γιατί βλέπουν καθαρά πως ο κόσμος ήταν πραγματικά διατεθειμένος και προετοιμασμένος για τον διαρκή αποκλεισμό και φοβήθηκαν πως από ένα

σημείο και μετά δεν θα μπορούσαν να κρατήσουν τα ηνία "της αντίστασης μέσα στα πλαίσια".

Ακολουθούν οι δημοτικές εκλογές και μετά από αυτές αρχίζει η αντίστροφη μέτρηση για τον αγώνα της ΠΠ. Τώρα, οι βερμπαλιστικές εξάρσεις του προέδρου του σωματείου που συνοδεύουν το "όλοι ή κανένας", αντικαθίστανται με προτάσεις για ανάλυση του κοινωνικού κόστους από τους εργαζόμενους για να ματαιωθούν οι απολύσεις. Αρχίζει σειρά διαπραγματεύσεων, η λογική έκπτωση των κινητοποιήσεων, η λογική του εφικτού και των ρεαλιστικών λύσεων, στα πλαίσια εκσυγχρονιστικών μελετών και στη βάση διαπραγματεύσεων που τοποθετεί η διοίκηση του ΟΑΕ και η Κυβέρνηση που παραδοκούν για το πότε και πώς θα συρρικνωθεί ο αγώνας και έχουν στήσει απεργοσπαστικό μηχανισμό από εργαζόμενους μέλη της ΔΑΚΕ, τη λεγόμενη "Επιτροπή σωτηρίας" για να τον σαμποτάρουν και να τον διαβρώσουν. Το Δ.Σ. του σωματείου, μέσα από χειρισμούς εκτόνωσης της δυναμικής του αγώνα και ελιγμούς που προτάσσουν το ζήτημα της λογιστικής προοπτικής του εργοστάσιου υποβαθμίζοντας αυτό των απολύσεων, οδηγεί τον αγώνα στη συρρίκνωση και την υποχώρηση έτσι ώστε η τελική διευθέτηση του ζητήματος των απολύσεων να φανεί σαν αναπόφευκτη λύση, αλλά και σαν νίκη το γεγονός ότι κατάφερε να επαναπροσληφτούν γύρω στους 100 εργαζόμενους.

Στις 19 Νοεμβρίου οι εργάτες μπαίνουν στο εργοστάσιο για δουλειά, φορτισμένοι από τον αγώνα μεγάλης διάρκειας που διεξήγαγαν και εκτεθειμένοι στις εσωτερικές μετατάξεις από τμήμα σε τμήμα και στις απαιτήσεις της διοίκησης της επιχείρησης.

Θεωρήσαμε ανακαίο να παραθέσουμε αυτό το συνοπτικό χρονικό με τις ημερομηνίες ορόσημα για να καταδείξουμε τα στάδια τα οποία πέρασε.

3. Η εξέλιξη και η κατάληξη του αγώνα των εργαζομένων στην ΠΠ έθεσε μερικά ερωτήματα ζωτικής σημασία για το εργατικό κίνημα και το επαναστατικό κοινωνικό κίνημα ευρύτερα για το οποίο επείγει η πολιτική αξιοποίηση των απαντήσεων που θα τους δώσει.

- Γιατί, ένας αγώνας που συγκεντρώνει τις καλύτερες προϋποθέσεις, μεγάλη διάρκεια, μαζικότητα, ενεργό συμπάρασταση από την μεγαλύτερη μερίδα των κατοίκων της περιοχής, που μπορεί να ενεργοποιήσει ισχυρά μέσα πίεσης, καταλήγει στη συρρίκνωση και την υποχώρηση όταν δέχεται κατά μέτωπο επίθεση από την Κυβέρνηση;

- Πώς, ποιοι είναι εκείνοι οι μηχανισμοί, οι μεθοδεύσεις και οι χειρισμοί που έδρασαν μέσα στον ανώνα των εργαζομένων της ΠΠ σ' όλα τα επίπεδα και τον άδειασαν με τον πιο ανεύθυνο τρόπο τόσο για τους τεχνοκράτες διευθυντές της επιχείρησης και τα κυβερνητικά επιτελεία, όσο και για τη διοίκηση του σωματείου που τον διαχειρίστηκε και φέρει ακέραια την ευθύνη των τακτικών χειρισμών που οδήγησαν στα συγκεκριμένα αποτελέσματα;

- Ποια ήταν εκείνα τα στοιχεία, οι εσωτερικές δυνατότητες που δεν αξιοποιήθηκαν από τους ίδιους τους εργαζόμενους και που στην αντίθετη περίπτωση θα επιφύλασσαν, πιθανόν, διαφορετική κατάληξη, σύμφωνη με τα συμφέροντά τους;

Θα επιχειρήσουμε μια προσέγγιση αυτών των ζητημάτων στα όρια αυτού του κειμένου και των αναγκαιοτήτων που το υπαγορεύουν, γνωρίζοντας πως μας είναι αδύνατο να τα καλύψουμε πλήρως, πράγμα που θα κάνει η διαρκής ανάλυση και διερεύνηση, η πολιτική ζύμωση μέσα σε συλλογικές διαδικασίες ώστε να αξιοποιηθούν τα πολιτικά συμπεράσματα που εξάγονται.

Για να κατανοήσουμε την εξέλιξη της σύγκρουσης των εργαζομένων της ΠΠ με την Κυβέρνηση, χρειάζεται να λάβουμε υπόψιν ορισμένα κύρια σημεία της πολιτικής συγκυρίας, που εξηγούν τη στάση Κυβέρνησης και αντιπολίτευσης. Κατ' αρχήν μια βασική προϋπόθεση, η πολιτική συναίνεση σε επίπεδο ηγεσιών των κομμάτων, όσον αφορά τις αναγκαίες αναδιαρθρωτικές διαδικασίες για το καθεστώς, έχει ήδη πραγματοποιηθεί στην Οικουμενική, όπου η Ν.Δ., το ΠΑΣΟΚ και ο Συνασπισμός από κοινού επεξεργάστηκαν τα μέτρα για τις προβληματικές.

Οι απολύσεις, οι περικοπές, η "εξυγίανση" των προβληματικών στο βωμό της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, είναι προσυμφωνημένα και στις συγκρούσεις, που εξαιτίας αυτής της πολιτικής γεννήθηκαν και γεννιούνται, η καθεστωτική αντιπολίτευση έχει αναλάβει το ρόλο του εξισορροπιστή μέσα από τα συνδικαλιστικά όργανα και γενικότερα τους κοινωνικούς φορείς που ελέγχει. Τα πλαίσια αγώνα που κατέβαζε το συνδικαλιστικό κίνημα πριν αρχίσουν οι κινητοποιήσεις στις προβληματικές, συντάσσονται στις εκσυγχρονιστικές επιλογές και αντιπαραθέτουν αιτήματα για ίση κατανομή των βαρών στην οικονομική ανάπτυξη, τη στιγμή που η ολομέτωπη επίθεση του κεφάλαιου δεν αφήνει κανένα περιθώριο στο κράτος Πρόνοιας και κοινωνικών παροχών. Οι συνδικαλιστικές ηγεσίες καλλιεργ-

γούν επιμελώς τις μεταρρυθμιστικές αυταπάτες, που ταυτίζουν τα συμφέροντα των εργαζομένων μ' αυτά των κομμάτων στο επίπεδο των εκλογικών αλλαγών, με αποτέλεσμα την ιδεολογική και πολιτική αποδιοργάνωση των εργαζομένων. Στην ΠΠ συγκεκριμένα την πλειοψηφία στο ΔΣ του σωματείου έχει το ΠΑΣΟΚ και ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ. Το σωματείο δημιουργήθηκε στην αρχή της διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, ενώ το εργοστάσιο λειτουργεί πάνω από 40 χρόνια στην περιοχή. Μέχρι το 1985 η ΠΠ Πάτρας αριθμούσε 3.240 εργαζόμενους, οι οποίοι στη συνέχεια μειώθηκαν σε 2.600. Οι εργαζόμενοι της ΠΠ πειθαρχούν στις αποφάσεις της διοίκησης του σωματείου και εμπιστεύονται τους χειρισμούς της κατά την έναρξη και τη διάρκεια του αγώνα ενάντια στις απολύσεις.

Στις κατευθύνσεις αγώνα που προτείνει το ΔΣ του σωματείου πρέπει να αναζητηθούν τα σημεία εκείνα που αυτές συναντούν και προωθούν την πολιτική της συναίνεσης, της συναλλαγής, της υποχώρησης και της κοινωνικής ειρήνης που επιβάλλει η αντιπολίτευση των χαμηλών τόνων μέσα από τα άτομα που την αντιπροσωπεύουν στο ΔΣ του σωματείου της ΠΠ Πάτρας.

Στην ΠΠ εκτός από το ζήτημα των 604 απολύσεων έμπαινε και το ζήτημα της μελλοντικής τύχης του εργοστασίου για την οποία διάφορα σενάρια διέρρεαν (πώληση κατά τμήματα, συνολική πώληση κ.λπ.). Στην αρχή του αγώνα οι συνδικαλιστές του ΔΣ χρησιμοποιούσαν μαχητικούς τόνους, υπερέβαλαν στην μαχητικότητα της εξέδρας και του μικροφώνου, "όλοι ή κανένας". Εμφανίζονταν ανυποχώρητοι και ανένδοτοι, έπειθαν, κινητοποιούσαν το σύνολο των εργαζομένων. Δεν θα μπορούσαν να κάνουν κι αλλιώς, η βάση τους πίεζε και οι ίδιοι με κανένα τρόπο δεν ήθελαν να χάσουν το έλεγχο της κατάστασης. Εκτός αυτού, κινδύνευαν οι καρέκλες και τα προνόμια τα δικά τους, αφού οι απολύσεις που βασίζονταν σε κομματικά κριτήρια θ' άλλαζαν την πολιτική σύνθεση του εργοστασίου και αν το ΔΣ του σωματείου δεν το πάλευε θα 'στρωνε το δρόμο στους συνδικαλιστές της ΔΑΚΕ. Είναι αξιοσημείωτο πως σ' ένα αγώνα τέτοιας διάρκειας και έντασης δεν αναδείχτηκε Επιτροπή Αγώνα, που να διαμορφώνει προτάσεις, να ελέγχει τις αποφάσεις του ΔΣ, πράγμα που σημαίνει πως οι ίδιοι οι εργαζόμενοι δεν προώθησαν όργανα και διαδικασίες που θα τους επέτρεπαν να παρεμβαίνουν δυναμικά και καθοριστικά στις εσωτερικές πολιτικές διεργασίες του αγώνα. Αυτή η πολιτική αδυναμία μπορεί να

αιτιολογηθεί εν μέρει από το γεγονός ότι οι εργαζόμενοι στην ΠΠ δεν είχαν προηγούμενη εμπειρία τέτοιων κινητοποιήσεων, έτσι ούτε τα συγκεκριμένα μέλη της διοίκησης του σωματείου είχαν δοκιμαστεί, ούτε και οι ίδιοι οι εργαζόμενοι είχαν αποκτήσει αυτή την αγωνιστική διαπαιδαγώγηση που θα τους ωθούσε στην αυτενέργεια και στην ανάληψη πρωτοβουλιών που θα υπερέβαιναν το ΔΣ και θα 'βαζαν τις βάσεις αυτοκαθορισμού του αγώνα. Κάτω από αυτές τις συνθήκες και με δεδομένες τις σχέσεις εξάρτησης των συνδικαλιστών του ΔΣ από τα κόμματα δεν μπορούμε να μιλάμε για αυτονόμηση του αγώνα. Μπορούμε να μιλήσουμε για τάσεις αυτονόμησης, που χειρίστηκαν κατάλληλα τα μέλη της διοίκησης του σωματείου χρησιμοποιώντας τις. Εξάλλου, οι συνδικαλιστές του ΔΣ είχαν φροντίσει με τις γνωστές μεθόδους να απομονώσουν τα πολιτικά κομμάτια μέσα στους εργαζόμενους που ευθύς εξαρχής κατάγγελλαν τους χειρισμούς του ΔΣ και διατύπωναν διαφορετικές προτάσεις. Χαρακτηριστικό είναι επίσης ότι στις ΓΣ μιλούσαν οι ίδιοι, κυρίως μέλη του ΔΣ με σπάνιες εξαιρέσεις, με αποτέλεσμα να μην ακούγεται η φωνή της βάσης, παρά μόνο με χειροκροτήματα, γιουχαρίσματα και επευφημίες.

Σ' αυτόν τον αγώνα υπήρχαν τα ποσοτικά μεγέθη, δηλ. μαζικότητα, μεγάλες κινητοποιήσεις, συγκεντρώσεις, απουσίαζαν όμως τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της αυτονομίας, αυτοκαθορισμού, αυτενέργειας των εργατών στο σύνολό τους, που προσδίδουν ένα προωθημένο χαρακτήρα στις συλλογικές διαδικασίες, συγκροτούν και ωριμάζουν την ταξική συνείδηση και οδηγούν την εργατική τάξη σε υψηλότερα στάδια πολιτικής αντιπαράθεσης. Οι αιτίες θα πρέπει να αναζητηθούν όχι μόνο στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εργατικής τάξης στην Ελλάδα, αλλά και στους μηχανισμούς χειραγώγησης κόμματα και γραφειοκρατικές συνδικαλιστικές ηγεσίες που χρόνια τώρα έχουν καθηλώσει το εργατικό κίνημα, στην εσωτερική λειτουργία των σωματείων, στη λογική ετεροκαθορισμού ιεραρχίας και αντιπροσώπευσης που διέπει την οργάνωσή τους, στο συγκεντρωτικό τρόπο λήψης αποφάσεων σ' όλες αυτές τις "διαπαιδαγωγικές διαδικασίες" που εθίζουν τον εργαζόμενο στην παθητικοποίηση, τον εξωθούν στο συντηρητισμό, την αδιαφορία και την ιδιώτευση, του στερούν κάθε δυνατότητα πρωτοβουλίας και του καλλιεργούν την υποταγή, την πειθαρχία, την αυτοεγκατάλειψη στους εργατοπατέρες και μέσω αυτών στις κυρίαρχες καθεστωτικές

επιλογές.

Ένα άλλο στοιχείο, στην εσωτερική ζωή της κατάληψης, όπου τον πρώτο καιρό η παρουσία των εργαζομένων ήταν μαζική, είναι το γεγονός ότι όσο η κατάληψη έβγαινε προς την πόλη με καθημερινές κινητοποιήσεις, απουσίαζαν εκείνες οι δραστηριότητες (εκδηλώσεις, συζητήσεις) που θα ευνοούσαν την πολιτική ζύμωση και την ανάπτυξη πρωτοβουλιών. Στην κατάληψη προσφερόταν καθημερινά φαγητό στους εργαζόμενους της ΠΠ, αλλά και στους επισκέπτες που συμπαραστέκονταν. Γινόταν καταμερισμός δουλειάς και οργάνωση των ομάδων περιφρούρησης. Καθημερινά ως αργά το βράδυ ο κόσμος παρέμενε στο εργοστάσιο και στήνονταν "πηγαδάκια". Επίσης οργανώθηκε και μια συναυλία.

Με την κατάληψη είχαν την ευκαιρία να γνωριστούν άνθρωποι που χρόνια δούλευαν στον ίδιο χώρο και ν' αναπτύξουν σχέσεις αλληλεγγύης. Δεν προέκυψαν όμως από αυτή κάποιες απόπειρες αυτοκαθορισμού, πολιτικής παρέμβασης για τη διαμόρφωση μιας άλλης προοπτικής του αγώνα από αυτή που χάρασσε το ΔΣ του σωματείου.

Πράγματι, η κατάληψη δίνει τη δυνατότητα στον εργάτη να ψηλαφίσει μια άλλη σχέση με το εργοστάσιο, αυτό το χωνευτήρι της καθημερινής του ζωής, της ζωντανίας και της φαντασίας του, μια άλλη σχέση με το συνάδελφό του, όπου η λέξη σύντροφος παίρνει νόημα μέσα στις διαστάσεις της πάλης. Προσδιορίζει τέλος μια διαφορετική σχέση του εργοστασίου με την κοινωνία. Η κατάληψη στην ΠΠ παρέμενε ζωντανή όσο δεν περιοριζόταν στα στενά όρια του εργοστασίου. Όταν το ΔΣ του σωματείου έκλεισε τους εργάτες στο εργοστάσιο, όταν σταμάτησαν οι κινητοποιήσεις στην πόλη και η άσκηση πίεσης, άρχισε η απομαζικοποίηση, η συρρίκνωση και η απομόνωση, μια φθοροποιός διαδικασία που διάβρωσε σιγά-σιγά τις μαχητικές διαθέσεις, την αλληλεγγύη μεταξύ εργαζομένων - απολυμένων, που διέσπασε την ενότητα ατομικού - συλλογικού για τη συνείδηση των εργαζομένων, ενότητα που αντικαθίσταται και ενισχύεται από την κλιμάκωση και την διεύρυνση του αγώνα. Ακόμη, στο γεγονός των δημοτικών εκλογών εκτονώθηκε η αντικυβερνητική δυσaréσκεια στην περιοχή, που θα είχε πάρει άλλες διαστάσεις αν την αξιοποιούσαν προς όφελος του αγώνα στην ΠΠ και στα άλλα εργοστάσια. Η ιδιότητα το ψηφοφόρου επικράτησε για κάποιες μέρες σ' αυτή του εργαζόμενου, η αναμονή των εκλογικών αποτελεσμάτων φαινόταν να έχει βαρύνουσα σημασία για τους εργαζόμενους, μιας και είχε

προηγηθεί η ανάλογη κομματική εκμετάλλευση του αγώνα προς όφελος των "δημοτικών αρχόντων", με τη διαφορά ότι οι εργαζόμενοι εναπόθεταν ελπίδες στην πιθανή πτώση της ΝΔ στις εκλογές. Οι δημοτικές εκλογές έδωσαν τα μηνύματα στην αντιπολίτευση, οι απώλειες της ΝΔ ήταν μικρές κι αυτά με τη σειρά τους πέρασαν στο εργαστάσιο. Οι διαπραγματεύσεις με τους τοπικούς φορείς μπροστάρηδες ήταν το επόμενο βήμα. Είναι πραγματικά αξιοθαύμαστες οι χειραγωγικές ικανότητες των μελών του ΔΣ, με μεγάλη μαεστρία χρησιμοποίησαν κάθε μέσο για να φτάσουν στις τελικές συμφωνίες με τη διοίκηση του ΟΑΕ. Η σύνθεση του ΔΣ του σωματείου ήταν αντιπροσωπευτική. Συγκέντρωνε όλες τις τάσεις των κομμάτων, "αυριανιστές" και "εκσυγχρονιστές" του ΠΑΣΟΚ, "παλαιοκομματικοί" και "νεοφιλελεύθεροι" του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ σε αγαστή εν τέλει συνεργασία. Ακόμη και ο διαχωρισμός της ΠΑΣΚΕ στο τέλος έγινε σε τέτοιο σημείο και με τέτοιο τρόπο που η πρόταση για συνέχιση του αγώνα από το μέλος που διαχωρίστηκε από τις κυρίαρχες προτάσεις για επαναλειτουργία μόνο σαν πολιτικό άλλοθι μπορεί να χαρακτηριστεί και τίποτε άλλο.

Για μας βέβαια δεν ήταν θέμα προσώπων, τιμών ή ανέντιμων, πουλημένων ή όχι. Όσο θα υπάρχουν οι μηχανισμοί χειραγώγησης και ελέγχου θα βρίσκονται και τα αντίστοιχα πρόσωπα που θα τους επανδρώνουν, αποτυπώνοντας σ' αυτούς και στον τρόπο λειτουργίας τους, την ποικιλία που επιτρέπουν τα καθεστωτικά πλαίσια συμφωνίας και διαφωνίας στα "εκλεγμένα όργανα". Κατ' αυτό τον τρόπο, δέκα άτομα, μέσα από τις εξουσίες και τις δυνατότητες που τους παρέχει η οργάνωση των εργαζομένων στο σωματείο, κατόρθωσαν να κουμαντάρουν τη δυναμική ενός αγώνα 2.000 εργαζομένων προς όφελος των κοινωνικών και πολιτικών ισορροπιών που επιζητεί η κυρίαρχη καθεστωτική πολιτική για να επιβληθεί. Από το ανένδοτο "όλοι ή κανένας", στο όλοι ή κανένας με ανάληψη του κοινωνικού κόστους από τους εργαζόμενους, η τελευταία πρόταση βαθειά συντηρητική υποβάλλει τους εργαζόμενους στη λογική της συνυπευθυνότητας και του "εθνικού συμφέροντος". Ήταν πολύ εύκολο, με τέτοια περιεχόμενα προτάσεων και την επικουρία χειρισμών αποδυνάμωσης και συρρίκνωσης του αγώνα, που δυστυχώς δεν αποκαλύφθηκαν έγκαιρα από τους εργαζόμενους, μετά να συμβιβαστούν με τη λύση των 100 επανα-προσλήψεων στις 604 απολύσεις. Για άλλη μια φορά η εργατική βάση δεν μπόρεσε ν' αρθρώσει τη φωνή των πραγματικών της συμφερών-

των, να επέμβει δυναμικά, να αυτοπροσδιοριστεί και να δώσει εκείνο το πολιτικό περιεχόμενο στην προοπτική του αγώνα στην ΠΠ, που θα οδηγούσε στην όξυνση και τη γενίκευσή του. Είναι βασικό επίσης πως δεν επιδιώχτηκε ένας αποτελεσματικός συντονισμός ανάμεσα στον αγώνα στην ΠΠ και στις άλλες προβληματικές, όπου και όταν ξέσπασαν κινητοποιήσεις και συγκρούσεις με την Κυβέρνηση, ώστε να συγκροτηθεί ενιαίο μέτωπο πάλης.

Αυτή η κριτική προσέγγιση της πάλης των εργαζομένων στην ΠΠ Πάτρας δεν αναιρεί την τεράστια διαπαιδαγωγική αξία του αγώνα για τους ίδιους απ' την οποία προκύπτει η ριζοσπαστικοποίηση ενός μεγάλου κομματιού εργατών το οποίο αποτελεί νίκη και κατάκτηση του εργατικού κοινωνικού κινήματος για τις επόμενες κοινωνικές συγκρούσεις που θα ξεσπάσουν.

Η πολιτική μας παρέμβαση στην ΠΠ

4. Η πολιτική δουλειά που κάναμε στην ΠΠ δεν έγινε ευκαιριακά, μόνο εξαιτίας του γεγονότος ότι ήταν ένας αγώνας με μεγάλες διαστάσεις, που κυριάρχησε στην περιοχή για αρκετό χρονικό διάστημα. Πολύ πριν εφαρμοστούν τα μέτρα για τις προβληματικές έγιναν οι πολιτικές εκτιμήσεις που αποφάσιζαν τη συμμετοχή μας και την ενίσχυση στις εστίες αντίστασης που θα γεννηθούν στις προβληματικές και στους άλλους κοινωνικούς και εργασιακούς χώρους, ανεξάρτητα από το αν συμφωνούσαμε τελείως με τα αιτήματα που θα έβαζαν οι αγώνες σαν κεντρικά. Γιατί στη συγκεκριμένη περίοδο ακόμη και η υπεράσπιση των κεκτημένων έκανε τη σύγκρουση με την κυβερνητική πολιτική αναπόφευκτη, αφού η καταστρατήγησή τους αποτελούσε αναγκαία προϋπόθεση για την επιβολή των νέων οικονομικών και κοινωνικών σχεδίων κυριαρχίας του κεφάλαιου. Εκτός όμως από τις πολιτικές εκτιμήσεις για τη συγκυρία έχει προηγηθεί μια χρόνια δουλειά στα εργαστήρια της περιοχής, όπου ήταν δυνατό. Δουλειά που ξεκινούσε από το μοίρασμα, σχεδόν κάθε μέρα, προκήρυξης μας έξω από τα εργαστήρια και έφτανε μέχρι την παρουσία μας και τη στήριξη σε απεργίες και κινητοποιήσεις που αναπτύχθηκαν παλιότερα σ' αυτά τα εργοστάσια, με πιο πρόσφατη, πριν την ΠΠ, την απεργία των εργαζομένων της Pirelli. Στην απεργία της Pirelli, αναλάβαμε ρόλο υποστήριξης, ρίχνοντας το βάρος στην προπαγάνδη του αγώνα με αφίσσες, προκηρύξεις και στην ενεργό συμμετοχή μας σε εκδηλώσεις, κινητοποιήσεις και απεργιακές φρουρές που οι εργαζό-

μενοι αποφάσιζαν.

Αξίζει να σημειωθεί πως στην περίπτωση της Pirelli όπου τα αφεντικά εκβίαζαν τους εργάτες για εντατικοποίηση με απολύσεις, δεν εκδηλώθηκε μαζική συμπάρασταση από άλλα σωματεία και εργαζομένους (εκτός από σπάνιες εξαιρέσεις), γιατί λόγω των πολιτικών εξελίξεων που θα κατέληγαν στην Οικουμενική έπρεπε να διατηρηθεί το κλίμα "εθνικής ομοψυχίας", έτσι η αντιπολίτευση αγνόησε την απεργία. Ακόμη και οι αριστεριστικές οργανώσεις που έχουν πάρει την εργατική τάξη εργολαβία αδιαφόρησαν, γιατί γι' αυτούς το "κυρίαρχο ζήτημα στην πολιτική συγκυρία" φαίνεται πως το καθορίζουν τα πρωτοσέλιδα των αστικών φυλλάδων, γι' αυτό και έτρεχαν να ψηφίσουν "Συνασπισμό χωρίς ψευδαισθήσεις" (!), υπό την επιρροή των κυρίαρχων αστικοκοινοβουλευτικών εκλογών. Στην παρέμβασή μας στην Pirelli μάς δόθηκε η δυνατότητα να συνδεθούμε με τα ριζοσπαστικά κομμάτια των εργατών, να συνεισφέρουμε με τις δυνάμεις μας στην απεργία και να αποκομίσουμε σημαντική πολιτική εμπειρία για την επόμενη παρέμβασή μας.

Έτσι στην ΠΠ δεν εμφανιστήκαμε ξαφνικά ένα πρωί "όταν είδαμε καπνό", προϋπήρχε το συγκεκριμένο πολιτικό υπόβαθρο. Οι εργαζόμενοι εκεί μας γνώριζαν σαν Πολιτική Ομάδα από τις προκηρύξεις, μπροσούρες, εφημερίδες που είχαμε μοιράσει παλαιότερα. Η ΠΠ σε σχέση με την Pirelli παρουσίαζε ορισμένες διαφορές και δυσκολίες, γιατί ο αριθμός των εργαζομένων στην πρώτη ήταν σχεδόν δεκαπλάσιος από αυτόν της Pirelli, πράγμα που δυσκόλευε την ανάπτυξη άμεσων σχέσεων. Επίσης ο αγώνας στην ΠΠ είχε την μαζική συμπάρασταση φορέων, σωματείων και κόσμου, άρα οι εργαζόμενοι δεν είχαν άμεση ανάγκη τη δική μας πολιτική υποστήριξη. Η δεδομένη πολιτική σύνθεση και οι προκαταλήψεις των εργαζομένων για τις εξωκοινοβουλευτικές και αναρχικές ομάδες αποτελούν εμπόδιο, το οποίο όμως καταρίπτεται σε καταστάσεις όξυνσης ενός αγώνα, φτάνει οι πολιτικές ομάδες που τον πλησιάζουν να μην επιμένουν να συμφωνήσουν με τους εργάτες για τη δικτατορία του προλεταριάτου ή για τις αναρχικές κολλεκτίβες. Μια άλλη δυσκολία ήταν ο ασφυκτικός έλεγχος που ασκούσε το ΔΣ του σωματείου σ' όλες τις δραστηριότητες του αγώνα και η μεγάλη επιρροή του προέδρου στους εργαζομένους. Θεωρήσαμε λοιπόν σκόπιμο αρχικά να μην συγκρουστούμε ανοιχτά σε επίπεδο "επαναστατικού φρασεολογίου" με τους συνδικαλιστές όσο αυτοί δεν υποβάθμιζαν τον αγώ-

να, γιατί μια τέτοιου είδους αντιπαλότητα δεν εξυπηρετούσε σε τίποτα τους στόχους μας, αντίθετα θα μας απομόνωνε αφού στο εσωτερικό μέτωπο του αγώνα δεν υπήρχαν αυτές οι δηλωμένες αντιθέσεις στο σύνολο των εργαζομένων που θα το αιτιολογούσαν. Αυτό δεν σημαίνει πως δεν ασκούσαμε κριτική στις προτάσεις τους, αλλά φροντίσαμε να αξιοποιήσουμε κάθε ευκαιρία που μας δινόταν για να αναπτύξουμε τις δικές μας απόψεις για τον αγώνα στους εργαζομένους, με προκηρύξεις, συζητήσεις και κάθε μέσο που διαθέταμε. Αυτό το τονίζουμε ιδιαίτερα για όσους συντρόφους νομίζουν πως όταν πουν "πουλημένη γραφειοκρατική ηγεσία" και "κάτω το κεφάλαιο και το κράτος" θα επαναστατικοποιήσουν αυτόματα τους εργάτες.

Η επαναστατική καθαρότητα όταν δεν δοκιμάζεται σε συλλογικές διαδικασίες μέσα στην κοινωνική πραγματικότητα, όταν παραμένει τέττια για να κολακεύει τον "επαναστατικό ναρκισσισμό" και να δικαιολογεί τις θεωρητικές συλλήψεις διαστάσεων δωματίου, γραφείου ή μικρομάγαζου, καταντά κοντόφθαλμη, μίζερη κι ανίκανη να ερμηνεύσει το ιστορικό κοινωνικό γίνεσθαι, καταντά φετίχ και παράνοια που καταστρέφει την διαλεκτική ενότητα θεωρίας και πράξης και κατακερματίζει τη δυναμική των επαναστατικών υποκειμένων. Χωρίς λοιπόν να νομίζουμε ότι αποτελούμε την "επαναστατική πρωτοπορεία" και με γνώση όλων των δυσκολιών, ξεκινήσαμε την παρέμβασή μας στην ΠΠ πάνω στα προτάγματα της αυτοοργάνωσης, της αυτονομίας του αγώνα, της ανάγκης σύνδεσης και συντονισμού του αγώνα της ΠΠ Πάτρας με τ' άλλα εργοστάσια και εργασιακούς χώρους όπου και όταν ανοίγονται μέτωπα σύγκρουσης τοπικά και πανελλαδικά με στόχο τη γενίκευση και κλιμάκωσή τους, πράγμα που θα αποτελούσε το μόνο φραγμό στην κυβερνητική πολιτική. Πάνω σ' αυτή τη βάση ήρθαμε σε επαφή με το πιο προωθημένο κομμάτι των εργαζομένων στην ΠΠ, επαφές που διατηρούνται μέχρι σήμερα και εκφράστηκαν σε συγκεκριμένες πολιτικές πρωτοβουλίες.

Στο επίπεδο του συντονισμού των αγώνων κατορθώθηκε να επισκεφτούν εργάτες της ΠΠ τους εργάτες στο Μαντούδι και να έρθουν σε επαφή, πράγμα που έγινε δυνατό και επειδή στο μαντούδι υπήρχε πρωτοβουλία παρέμβασης από συντρόφους. Από τη συνεργασία μας με τους συντρόφους αυτής της πρωτοβουλίας βγήκε αφίσσα που κυκλοφόρησε σε Πάτρα, Αθήνα, Μαντούδι σαν εργαλείο προπα-

γάνδισης και αντιπληροφόρησης, σε μια περίοδο που είχε οργανωθεί συντονισμένη παραπληροφόρηση και λασπολογία από όλους τους κυβερνητικούς μηχανισμούς και τα ΜΜΕ ενάντια στις απεργίες και τις καταλήψεις, με στόχο την ποινικοποίηση και την καταστολή τους.

Πραγματοποιήθηκε δηλαδή σύνδεση μεταξύ των δύο αγώνων στην ΠΠ και στο Μαντούδι, μέσα από το συντονισμό και τη σύνδεση κομματιών του κινήματος που παρέμβεναν στην κατεύθυνση στήριξης των αγώνων. Από 'δω αναδεικνύεται μια αποτελεσματική μεθοδολογία παρέμβασης για το κίνημα, που μένει να βελτιωθεί και να αξιοποιηθεί μελλοντικά. Αυτός ο συντονισμός μεταξύ κομματιών του κινήματος απέδωσε τη συναυλία οικονομικής ενίσχυσης στην Αθήνα, όταν οι αγώνες στα δύο εργοστάσια δοκιμάζονταν οικονομικά και πολιτικά, όπου συμμετείχαν οι εργαζόμενοι της ΠΠ και του Μαντουδιού και που για την πραγματοποίησή της συνευρέθηκαν και συνεργάστηκαν διαφορετικές κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις, τονίζοντας τα σημεία που τις ενώνουν, με βάση τις προτεραιότητες αγώνα που έβαζε η πολιτική συγκυρία. Για εμάς αυτό είναι σημαντική κατάκτηση στην κατεύθυνση ανάπτυξης του επαναστατικού κοινωνικού κινήματος και δηλώνει την ανάγκη συγκρότησης και ενίσχυσης του αντισυναινετικού αντικαπιταλιστικού κινήματος και όχι σε επίπεδο παραγόντων για το χτίσιμο του "επαναστατικού κόμματος".

Ακόμη και όταν τελείωσε ο αγώνας στην ΠΠ στηρίξαμε ουσιαστικά την πρωτοβουλία των απολυμένων να αυτοοργανωθούν και να προωθήσουν τα δικαιώματά τους έξω από το σωματείο της ΠΠ. Η προσπάθεια αυτή δεν μπόρεσε να συσπειρώσει το σύνολο των απολυμένων και απέτυχε γιατί ο πρόεδρος του σωματείου φρόντισε έγκαιρα να λασπολογήσει ενάντια στους εργαζόμενους που την ξεκίνησαν.

Και από αυτό καταδεικνύεται πόσο δύσκολο είναι να δρομολογηθούν διαδικασίες αυτονομίας και αυτοοργάνωσης των εργαζομένων και πως χρειάζεται σοβαρή συνεπής καθημερινή δουλειά, της οποίας η σημασία δεν φαίνεται στα άμεσα αποτελέσματα, αλλά αποδίδει σε ανύποπτο πολλές φορές χρόνο και σε συνθήκες όξυνσης της σύγκρουσης του κοινωνικού εργατικού κινήματος με το καθεστώς.

Είναι λοιπόν ο τυφλοπόντικας που σκάβει συνεχώς, οι κοινωνικές αυτές διεργασίες που μας βεβαιώνουν ότι δεν ήρθε το "τέλος της Ιστορίας",

ότι θα μπορούσε να γίνει κι αλλιώς, πως πάνω στα λάθη ανοίγονται νέες δυνατότητες, πως η αντίσταση στον καπιταλισμό δεν είναι μάταιη και χαμένη υπόθεση, πως η κοινωνική ταξική πάλη αποτελεί κινητήριο μοχλό της Ιστορίας και πως τα οράματα της

κοινωνικής απελευθέρωσης και της αταξικής κοινωνίας παραμένουν επίκαιρα και ανυπέρβλητα.

Αναρχική Ομάδα Πάτρας

"ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ": ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ελληνικός καπιταλισμός αποδεικνύεται από τους πιο ευρηματικούς στον κόσμο. Είχε την έμπνευση να μετονομάσει τις χρεωκοπημένες επιχειρήσεις "προβληματικές" και από ατομικό ζήτημα των επιχειρηματιών να το μεταθέσει σε εθνικό ζήτημα με το οποίο ανέλαβαν να απασχολούνται την τελευταία δεκαετία πάμπολοι οικονομολόγοι οι οποίοι και ανέλαβαν να μας σώσουν από τις "προβληματικές". Με τη λαγνεία των λέξεων που καλιέργησε η σκοτεινοκουλτούρα μετά το 1970 το δόλωμα έπιασε. Ο πολύς κόσμος έκανε το ζήτημα των ατομικών καπιταλιστικών χρεωκοπιών δικό του πρόβλημα. Βέβαια έχει δίκιο αφού πρόκειται να πληρώσει όπως βλέπουμε. Το ανερχόμενο τότε ΠΑΣΟΚ ανέλαβε να λύσει το πρόβλημα. Ίσως ήταν κι αυτό ένας όρος για το άνοιγμα των πυλών προς την κυβέρνηση. Με χοντρή λαϊκή γλώσσα πέρασε το σύνθημα της εκδίωξης των κακών καπιταλιστών. Έδιωξε τους κακούς από τις "προβληματικές" και τις ανέθεσε στο κράτος. Άλλο που δεν θέλαν βέβαια οι χρεωκοπημένοι. Να φύγουν ελεύθεροι υποχρεώσεων, χωρίς κανείς να ζητήσει λογαριασμό γιατί χρεωκόπησαν. Τον οποιονδήποτε όμως μικρομαγαζάτορα ή βιοτέχνη τον κυνηγάνε, με όλες τις τραγικές συνέπειες για ολόκληρη τη ζωή του.

Έτσι ο ελληνικός καπιταλισμός απέκτησε ένα μοναδικό στον κόσμο Ταμείο Ασφαλίσεως Απόρων

Καπιταλιστών, τον γνωστότερο ως ΟΑΕ (Οργανισμό Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων).

Ο κάθε χρεωκοπημένος, ακούσια ή εκούσια, μεγάλος επιχειρηματίας μπορεί ν' αποσύρεται χωρίς ζημιές. Λέμε μεγάλος επιχειρηματίας διότι οι μικροί και μεσαίοι εξακαλουθούν να είναι στη δικαιοδοσία των νόμων για κανονικές ή δόλιες χρεωκοπίες και να υφίστανται τις συνέπειες. Τώρα αν θέλουμε ας το βάλουμε σαν διεκδίκηση των κλαδικών τους οργανώσεων να υπαχθούν και αυτοί σε ανάλογο Ταμείο. Ίσως κάποια καινούρια κυβέρνηση ικανοποιήσει το αίτημά τους.

Η εκπληκτική ιδιομορφία αυτού του συστήματος που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα από το 1982 είναι ότι οι ζημιές μετατρέπονται από ατομικές σε εθνικές και τις πληρώνει ο ελληνικός λαός, αφού το μεγαλύτερο μέρος της φορολογίας προέρχεται από τους έμμεσους φόρους. Δηλαδή πιο απλά, ένας απλός πολίτης που πίνει ένα ποτήρι κρασί, πηγαίνει στον κινηματογράφο, ακούει ραδιόφωνο, βλέπει τηλεόραση, πληρώνει από την καταβολή αυτών των φόρων για τους χρεωκοπημένους καπιταλιστές.

Αλλά δεν αρκεί αυτό. Ο ελληνικός λαός σπούδασε διάφορους επιστήμονες και διανοούμενους κι ήταν περήφανος να τους καμαρώνει στα αριστερά κόμματα, τις οργανώσεις, τα Πανεπιστήμια. Να είναι

προοδευτικοί και να υπερασπίζονται τα συμφέροντά του. Ε! λοιπόν μεγάλο μέρος αυτών των προοδευτικών τέθηκε στην υπηρεσία εξυπηρετήσεως και εξυγιάνσεως των χρεωκοπημένων επιχειρηματιών. Αγώνιζονται, από περιοδικά μέχρι υπουργεία, σε όποιο πόστο βρίσκονται, να βρουν και να προτείνουν λύσεις για το πώς θα εξυγιαίνονται οι χρεωκοπίες κάθε φορά. Βέβαια το κοινό σημείο όλων αυτών των προτάσεων και σχεδίων είναι να φορτώνονται άμεσα ή έμμεσα, ευγενικά ή βίαια πάνω στον ελληνικό λαό.

Ας δούμε τώρα αναλυτικότερα το όλο ζήτημα.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ

Οι περισσότεροι από εμάς όταν ακούμε για προβληματικές νομίζουμε ότι είναι ελληνικό φαινόμενο. Όχι μόνο ελληνικό αλλά και Πασοκικό. Ενώ όλα πήγαιναν καλά πρώτα, σ' έναν κόσμο που είχε ωρολογιακή τάξη.

Δεν υπάρχει πιο απατηλή εικόνα. Οι προβληματικές επιχειρήσεις αποτελούν ένα παγκόσμιο φαινόμενο μια ορισμένης περιόδου της βιομηχανικής εποχής. Μάλιστα αν κάποια στιγμή το γενικοποιήσουμε θα φτάσουμε στο συμπέρασμα ότι δεν είναι φαινόμενο μόνο του καπιταλιστικού κόσμου, αλλά και του υπαρκτού σοσιαλισμού. Παρόλο που δεν είναι της σημερινής μας μελέτης αυτή η προέκταση.

Συνδέεται κυρίως με την εποχή κάποιας παραγωγής σιδήρου, ελαστικού, ξύλου και νημάτων σαν πρώτες ύλες. Ύλες πεπερασμένες, εξαντλημένες και ακριβές που αντικαθίστανται από άλλα υλικά που προέρχονται κυρίως από τη χημική βιομηχανία. Όχι ότι καταργήθηκαν τελείως. Οπωσδήποτε η κατανάλωση σιδήρου μειώθηκε. Η εκμετάλευση των μεταλλείων γινόταν πιο δύσκολη, πιο μακρινή, πιο ακριβή, πιο χρονοβόρα. Ενώ τα νέα υλικά της χημικής βιομηχανίας, τεχνητές ύλες χρησιμοποιούμενες σε όλες τις βιομηχανίες, πολύ φθηνότερες, εν ψυχρώ επεξεργαζόμενες οι περισσότερες, έδιναν απέραντες δυνατότητες. Παράγωγα πετρελαίου, μια εποχή μάλιστα μέχρι το 1973, όταν το πετρέλαιο εκυριαρχείτο από τις 7 αδελφές εταιρίες και ήταν πάμφθινο σαν πρώτη ύλη.

Όταν άρχισε η κρίση της σιδηρουργίας από την Αγγλία, Γαλλία, Βέλγιο, κατά παράδοση βιομηχανικές χώρες, με τις παλαιότερες βιομηχανίες μαμούθ, η εντύπωση ήταν εκρηκτική. Πώς μπορούσε να τελειώσει μια εποχή όπου η δύναμη ενός κράτους μετριόταν από το πόσες καμινάδες και πόσο ατσάλι παρήγαγε. Η εντύπωση ήταν εκρηκτική όχι μόνο στον

καπιταλισμό και την εργατική τάξη που αντιμετώπιζε το φάσμα της ανεργίας σ' αυτούς τους κλάδους που παρήκμαζαν, αλλά και στη διανόηση. Την αριστερή διανόηση που εξιδανίκευε το προλεταριάτο των βαρέων βιομηχανιών, εκείνες τις μάζες των μπουτζούρηδων, ανθρακορύχων, μεταλλεργατών που κατέβαιναν στις διαδηλώσεις με τα αποφασιστικά σκληρά πρόσωπα και τα χοντρά μπράτσα σαν χοντρά κλαριά υψωμένα κατά του αφεντικού καπιταλισμού. Η εντύπωση ήταν τραυματική. Ακόμα και σήμερα οι νεαροί και οι νεαρές επαναστάτες έχουν κρεμασμένα στα δωμάτιά τους μορφές ενός προλεταριάτου περασμένης εποχής που τώρα δεν υπάρχει πια και τους απογοητεύει. Μια ολόκληρη εποχή τελείωσε. Όχι μόνο παραγωγικά αλλά και συναισθηματικά. Τι νόημα θα είχε μια καινούρια φωτογραφία προλεταριάτου χημικής βιομηχανίας με πολλές άσπρες μπλούζες και καθαρές φόρμες, μπροστά στις φωτογραφίες των παλιών μπουτζούρηδων που τους λυπόσυνα και άξιζε τον κόπο ν' αγωνιστείς γι' αυτούς. Σαν να χάθηκε το προλεταριάτο.

Υπόθεση απατηλή βέβαια. Γιατί ούτε το προλεταριάτο, ούτε η βιομηχανία χάθηκε και ιδιαίτερα η βαρειά βιομηχανία. Απλούστατα άλλαξαν οι μορφές γιατί άλλαξε η τεχνολογία, άλλαξαν τα υλικά. Άλλα προβλήματα που επρόκειτο να εμφανιστούν αργότερα. Αυτό όμως θα αρχίσει να συνειδητοποιείται αργότερα, ύστερα από μερικά χρόνια.

Θα σημειώσουμε ακόμη ότι αν στην Ευρώπη το ζήτημα των προβληματικών παρουσιάστηκε από το τέλος του Β! παγκόσμιου Πολέμου, δεν πάει να πει ότι έχει κιόλας τελειώσει. Τώρα τελευταία η Κομισιόν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ζήτησε το κλείσιμο πολλών χαλυβουργιών. Παρ' όλες τις διαλύσεις, τους περιορισμούς, τις ποσοτώσεις, υπάρχουν ακόμα τόσες που παράγουν 30 εκατ. τόννους χάλυβα τον χρόνο. Η Κομισιόν ζητάει να μείνουν μόνο 15 εκατ. παραγωγής για να εξυγιανθεί ο κλάδος. Οι υπόλοιπες επομένως είναι προβληματικές. (ΗΜΕΡ. 22. 11. '87)

Άλλωστε σε λίγο πρόκειται ν' ακολουθήσουν κι άλλοι προβληματικοί κλάδοι. Πρώτ' από όλους των πυρηνικών εργοστασίων. Μετά το Τσερνομπίλ η κατασκευή τους, τουλάχιστον στη μέχρι τα σήμερα μορφή, σταμάτησε.

Αλλά και γι' αυτά που λειτουργούν μπαίνει το ζήτημα της διάλυσής τους ύστερα από 25 χρόνια λειτουργίας των πρώτων του είδους. Αλλά εδώ δεν πρόκειται για απλή διάλυση ή εγκατάλειψη. Κάθε τέτοιο κλειστό εργοστάσιο στοιχίζει τεράστια ποσά

χρημάτων για να μη γίνει έκλυση των ραδιενεργών στοιχείων και σβύσουν κάθε μορφή ζωής. Έτσι έρχονται πολλές προβληματικές και μάλιστα χοντρές.

Σαν αιτία, θεωρητική βέβαια, της διάλυσης των προβληματικών εμφανίζεται η πτώση του μέσου ποσοστού κέρδους. Αλλά αν πάρουμε μία - μία τις επιχειρήσεις θα δούμε ότι δεν ήταν και τόσο ορθολογιστικοί οι λόγοι.

Πάντως σ' αυτή την περίπτωση εμφανίζεται σαν δικαιολογητικό, "ότι προσπαθούν ν' αποσπάσουν οι ιδιοκτήτες οτιδήποτε από ένα πλοίο που βυθίζεται. Και έπειτα το αφήνουν να βουλιάξει. Αλλά για οποιαδήποτε μικρή επιχείρηση είναι αυτονόητο ότι υπάρχουν οι συνέπειες του νόμου. Του αστικού νόμου. Δηλαδή αν έχεις ένα μικρομάγαζο, μια μικρή βιοτεχνία και χρεωκοπήσεις δεν πρόκειται να σου χαριστεί κανένας.

Το ΙΚΑ, η ΔΕΗ, ο ΟΤΕ, η Εφορία, οι Τράπεζες, οι πιστωτές και προμηθευτές, όλοι θα πέσουν επάνω σου να σου πάρουν ότι έχεις και δεν έχεις. Ακόμα και τα ατομικά σου είδη. Όμως με τις προβληματικές συνέβη το αντίθετο. Οι ιδιοκτήτες όχι μόνο όφειλαν, αλλά και εσκεμμένα δημιούργησαν και άλλα χρέη για να πάρουν τα χρήματα και να φύγουν. Και όμως το ΠΑΣΟΚ με το πρόσχημα ότι επεμβαίνει για να σώσει το προσωπικό των επιχειρήσεων, τους άφησε να φύγουν χωρίς συνέπειες. Χωρίς ν' αγγίξει τις προσωπικές τους περιουσίες, ούτε να κάνει έρευνα του τι έγιναν τα χρήματα που δανείστηκαν. Με χοντρή, ηχηρή, λαϊκίστικη φρασεολογία "έδιωξαν" τους κακούς καπιταλιστές. Κι αυτοί χωρίς να πουν κουβέντα πήραν το καπέλλο τους κι έφυγαν ευχαριστημένοι, αφού μετά την παταγώδη αποτυχία τους, κατάφεραν να φύγουν με τα χρέη τους και προπαντός χωρίς συνέπειες. Και τότε ανέλαβε το ΠΑΣΟΚ με μερικούς υπουργούς του να διώξει το πλεονάζον προσωπικό.

Φαίνεται όμως ότι ήταν μια από τις υποχρεώσεις που είχε αναλάβει το ΠΑΣΟΚ, προκειμένου να του ανοιχτεί ο δρόμος για την κυβέρνηση.

Ο αστικός Τύπος, η Νέα Δημοκρατία και όλη η Δεξιά δεν έπαψε να βρίζει το σοσιαλισμό που έβαλε χέρι στην παραγωγική ιδιωτική πρωτοβουλία. Δεν περίμενε κανείς ότι θα ευχαριστήσουν την κυβέρνηση επειδή έσωσε αξιοπρεπώς μια ομάδα από τους χειρότερους επιχειρηματίες, αλλά και τέτοιο όργιο θρασυτητας είναι απίθανο. Βέβαια και εδώ δεν καινοτομούν. Έρχονται πολύ πίσω. Στην Αγγλία π.χ. όταν η πρώτη κυβέρνηση του Εργατικού Κόμματος το 1945, εξαγόρασε στην πλήρη τους ονομαστική αξία,

τα παλιοσίδηρα των εταιριών σιδηροδρόμων και άλλων τέτοιων, δηλαδή τους έκαναν δώρο, γιατί αν τις πούλαγαν δεν θα έπιαναν τίποτε, οι Συντηρητικοί δεν έπαψαν ούτε στιγμή να βρίζουν το "σοσιαλισμό" της κυβέρνησης. Αλλά και στη χώρα μας. Όταν ο Καραμανλής το 1977 έδωσε διαταγή να αφαιρέσουν τη διοίκηση της Εμπορικής Τραπέζης από τον Ανδρεάδη που υπονόμει οποιαδήποτε προσπάθεια, δεν έπαψαν να τον αποκαλούν σοσιαλμανή και ιδιαιτέρως τον τότε υπουργό Συντονισμού Παναγή Παπαληγούρα.

Αλλά κοντά στις άλλες αιτίες θα πρέπει να τονίσουμε τη λεηλασία που έγινε στις αποκαλούμενες προβληματικές επιχειρήσεις. Αν και το φαινόμενο της λεηλασίας δεν αφορά μόνο τις προβληματικές, αλλά κατά προέκταση και το σύνολο των επιχειρήσεων ιδιωτικών και δημοσίων.

Γι' αυτό ας έρθουμε με λίγα λόγια στο θέμα της λεηλασίας των προβληματικών, που έγινε και συνεχίζεται να γίνεται. Παίρνει διάφορες μορφές. Οι ιδιοκτήτες ή οι κυριότεροι μέτοχοι αρχίζουν να λεηλατούν τις επιχειρήσεις τους. Όσο κι αν φαίνεται παράξενο γίνεται. Δημιουργούν με ανθρώπους τους άλλες εταιρίες, ασφαλιστικές, μεταφορικές, προμηθευτικές κάθε είδους στο εσωτερικό και εξωτερικό της χώρας και τους περνάνε δουλειές. Αν απευθυνόντουσαν για τις ίδιες δουλειές στην ελεύθερη αγορά, θα εξασφάλιζαν πολύ καλύτερες τιμές, αλλά σ' αυτή την περίπτωση δίνουν αποκλειστικότητα στις δικές τους.

Έτσι σε βάρος μιας επιχείρησης που υποτίθεται δεν πάει καλά κερδίζουν μεγάλα ποσά. Μάλιστα αυτές οι πλαϊνές εταιρίες, αυτοί οι προμηθευτές κ.λπ. εταιρίες εξοφλούνται πριν απ' όλους.

Άλλος τρόπος είναι να χρεώνουν όλα τους τα ατομικά έξοδα στην επιχείρηση. Μέχρι πετρέλαιο θερμάνσεως του σπιτιού τους, τσιγάρα και γραμματόσημα.

Ένας από τους κοινότερους τρόπους είναι ο διορισμός σε διευθυντικές θέσεις με υψηλούς μισθούς, αυτοκίνητα, ταξίδια, έξοδα παραστάσεως, όλα τα συγγενικά πρόσωπα. Μέχρι που τους εξασφαλίζουν και μιαν ωραία σύνταξη από το ΙΚΑ σαν μισθωτούς. Μάλιστα στην ανώτερη ασφαλιστική κλάση.

Το ζήτημα των προβληματικών εμφανίστηκε επίσημα λίγο μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση. Στις αρχές 1983, από το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας εμφανίστηκε ένας κατάλογος 128 επιχειρήσεων από 10 κλάδους της βιομηχανίας

που χρώσταγαν 150 δισεκατομμύρια δραχμές. Απασχολούσαν 33.000 χιλιάδες εργάτες και υπαλλήλους. Για να χαρακτηριστούν προβληματικές, το κριτήριο ήταν ότι είχαν χρεωθεί περισσότερο από τα κεφάλαιά τους. Αυτό το χρέος ήταν στις Τράπεζες και κυρίως στην Εθνική.

Το σύνολο των επιχειρήσεων είναι περίπου 3.000 και από αυτές περίπου οι 600 έχουν περισσότερο χρωστούμενα από τα κεφάλαιά τους, αλλά δεν κρίθηκαν προβληματικές. Γιατί προβληματική δεν σημαίνει αυτόματα ότι το αφέντικό τους δεν κερδίζει. Προβληματικές βγήκαν εκείνες που ή παρουσιάζονταν τελείως ψόφιες ή που τα αφέντικά τους υπολόγισαν ότι έτσι θα καθαρίσουν εύκολα και ανέξοδα. Τώρα υπήρξαν και μερικοί που το φοβήθηκαν έχοντας ακούσει κάτι για σκληρούς σοσιαλισμούς κ.λπ. Ήταν οι πιο ακατατόπιστοι και σήμερα μετανοιώνουν που δεν μπήκαν κι οι δικές τους επιχειρήσεις στις προβληματικές.

Για να ξεκαθαριστούν οι προβληματικές επιχειρήσεις δημιουργήθηκε ο ΟΑΕ από την Κυβέρνηση.

Ο Οργανισμός Οικονομικής Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ) είναι μια ανώνυμη εταιρία που ιδρύθηκε από το κράτος. Ανέλαβε ουσιαστικά την εξυγίανση των προβληματικών επιχειρήσεων. Των χρεωκοπημένων δηλαδή επιχειρήσεων. Ανέλαβε να διαχειριστεί τις μεγαλύτερες 43 (ή 44) επιχειρήσεις που κρίθηκαν βιώσιμες.

Πράγματι, το χάος που είχαν δημιουργήσει πολλοί ιδιώτες επιχειρηματίες, ήταν απερίγραπτο. Ενας δημόσιος οργανισμός, κάτι που φαινόταν απίθανο για τη γενική νοοτροπία που έχει εξιδανικεύσει και λατρεύει την ιδιωτική πρωτοβουλία, πέτυχε να ξαναβάλει σε κίνηση αρκετές απ' αυτές, άλλες να τις νοικοκυρέψει, να τις διασώσει και να δουλεύουν αποδοτικά. Βέβαια, θα πρέπει να τονίσουμε ότι ένα μεγάλο μέρος αυτής της ανασυγκρότησης επιτεύχθηκε σε βάρος των εργαζομένων. Οι χρεωκοπημένοι επιχειρηματίες, όπως και σε άλλο σημείο είπαμε, παρόλο το χάος που δημιούργησαν, αφέθηκαν να φύγουν χωρίς συνέπειες. Αλλά και με κέρδη, οι περισσότεροι.

Ομως, από τότε το ζήτημα έχει λυθεί για αρκετές. Στο τέλος, από τις 42 (συν τη ΛΑΡΚΟ και OWENS) που έμειναν, οι 23 θεωρούνται βιώσιμες και 19 πάνε για ξεπούλημα. Αναζητούνται αγοραστές στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Αλλά γιατί δεν τις δίνουν στους εργαζόμενους σ' αυτές, για να τις δουλέψουν; Μ' έναν όρο απ' την αρχή: Να ξεκινήσουν από μηδενική βάση. Να μην αναλάβουν

τα χρέη των προηγούμενων, για τα οποία δε φταίνε καθόλου αυτοί. Δεν αναγνωρίζουν κανένα χρέος προς τρίτους, Κράτος, Τράπεζες και Ιδιώτες. Οσοι έχουν απαιτήσεις, να τις υποβάλουν στο συμβούλιο των εργαζομένων, αφού πρώτα γίνει πλήρης και πραγματική εκκαθάριση. Επίσης, να έχουν το δικαίωμα οι εργαζόμενοι να αποφασίζουν για όλα τα ζητήματα της επιχείρησης και ιδιαίτερα, με ποια τράπεζα μπορούν να συνεργαστούν.

Από την αριστερά, μιλάνε πολλές φορές για εργατικό έλεγχο, για " προγράμματα εκσυγχρονισμού και επενδύσεων ", για αναπτυξιακή πολιτική κ.λπ. Αλλά εμείς θα λέγαμε, όχι συμμετοχή που σημαίνει σαμποτάζ αλλά απαλλοτρίωση και διεύθυνση από τους εργαζόμενους.

Σαν αιτίες της ύπαρξης των προβληματικών επιχειρήσεων, εμφανίζονται από την αριστερά δυο: 1) η κακή διαχείριση και 2) η μη βιωσιμότητα. Από κρατικής πλευράς, τονίζεται περισσότερο η δεύτερη εκδοχή με ιδιαίτερη έμφαση στα υποτιθέμενα αλόγιστα αιτήματα του προσωπικού. Αυτό το τελευταίο επιχείρημα άλλωστε, εμφανίζεται και σαν κύριο χαρακτηριστικό από τον αστικό οικονομικό τύπο.

Τέλος, φτάσαμε να μείνουν 19 προβληματικές που τελικά θα οδηγηθούν στον πλειστηριασμό. Και για τις 23 βιώσιμες που απομένουν, αναζητούνται αγοραστές Έλληνες και ξένοι. Βέβαια, με ευνοϊκούς όρους.

Στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας, οι προβληματικές δεν είναι κανένα σπουδαίο μέγεθος σήμερα. Ο μύθος τους όμως, διατηρείται και θα συντηρείται, γιατί συμφέρει να διατηρηθεί.

Στα τέλη του 1986, οι προβληματικές εμφανίζονται να έχουν 28.000 εργαζόμενους και συσσωρευμένη ζημιά 109,9 δισεκατομμυρίων δραχμών, με σύνολο υποχρεώσεων 230,5 δισεκ. αλλά και σύνολο ενεργητικού 146,3 δισεκ.

Μας φαίνονται μεγάλα τα ποσά αλλά, αν τα συγκρίνουμε με σύνολα της ελληνικής οικονομίας, θα δούμε πως δεν είναι τόσο σπουδαία. Κατ' αρχήν, οι εργαζόμενοι δεν είναι παραπάνω από το 2-3 % του συνόλου των εργαζομένων στη βιομηχανία, βιοτεχνία, μεταφορές, επιχειρήσεις κοινής ωφελείας, Τράπεζες κ.λπ. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της χώρας μας το 1984, σε τρέχουσες τιμές, ήταν 3.330,7 δισεκατομμύρια δραχ. και απ' αυτό, ειδικά της βιομηχανίας, 950,6 δισεκ. σ' ένα χρόνο, ενώ οι ζημιές των προβληματικών είναι αποτέλεσμα πολλών χρόνων κακοδιαχείρισης. Μέσα σ' αυτά τα σύνολα, η ιστορία των προβληματικών δεν είναι και τίποτε φοβερό από το

οποίο να κινδυνεύει η οικονομία. Αλλωστε, κάθε χρόνο χρεωκοπούν επιχειρήσεις και αυτή είναι η μοίρα του καπιταλισμού. Το σύστημά του. Και το ξέρουν. Δικός μας σκοπός είναι να διασώσουμε τη δουλειά των εργαζομένων.

Νομίζουμε ότι η διατήρηση του μύθου γίνεται για τον εκφοβισμό των υπολοίπων εργαζομένων. Και αν ακόμα δεν υπήρχαν οι προβληματικές, θα τις είχαν εφεύρει.

Όλος ο θόρυβος που γίνεται γύρω από τις προβληματικές, που έχει παρασύρει και όλη την αριστερά να προτείνει λύσεις, γίνεται γύρω από ορισμένα ζητήματα σαν απειλές. Επαναλαμβάνονται συνέχεια οι εκφράσεις " αναγκαίες απολύσεις ", " υπεράριθμοι ", " αύξηση της παραγωγικότητας ", " αύξηση του χρόνου εργασίας ", " συναγωνιστικότητα ", " εντατικοποίηση " και κάτι τέτοια.

Από την αρχή που δημιουργήθηκε το ζήτημα των προβληματικών, σκέφτηκαν και πρότειναν όλες τις ενδεχόμενες λύσεις. Αλλά κανείς δε σκέφτεται ή δεν τολμάει να πει: Γιατί δεν επιχειρούμε να τις δώσουμε στο προσωπικό να τις διαχειριστεί και να προσπαθήσει να ζήσει μαζί με τις επιχειρήσεις. Μ' έναν όρο. Με μια τράπεζα ή έναν οργανισμό που θα διαλέξει για τις οικονομικές συναλλαγές και όχι με την ΕΘΝΙΚΗ που θα απορροφά το μεγαλύτερο μέρος μέσω προμηθειών.

Βέβαια, από την αρχή λένε: " Δεν τις δίνουμε γιατί θα αποτύχουν και θα χρεωκοπήσουν." Μα έτσι κι αλλιώς, χρεωκοπούν πολλές κάθε χρόνο. Γιατί να μην

κάνουμε ένα πείραμα; Η αρνητική στάση εξηγείται από έναν φόβο. Και αν έστω και μια πετύχει το αποτέλεσμα θα είναι εκρηκτικό για ολόκληρη την εργατοϋπαλληλική τάξη. Πολλοί θα αρχίσουν να ζητάνε το ίδιο πείραμα, αφού πολλές επιχειρήσεις δεν πάνε καλά και όχι όλες τις φορές επειδή δεν έχουν δουλειές, αλλά γιατί η διαχείριση των αφεντικών, ιδιαίτερα δεύτερης γενιάς, είναι καταστροφική και το προσωπικό κινδυνεύει να χάσει δουλειά και δικαιώματα πολλών χρόνων.

Τα παραδείγματα των προβληματικών επισείονται σαν φόβητρο-σκιάχτρο στους εργαζομένους των άλλων επιχειρήσεων, " να προσέχουν μήπως βρεθούν χωρίς δουλειά ". Μάλιστα, σε μια περίοδο όπου, αν μείνεις άνεργος, δύσκολα βρίσκεις εργασία ειδικευμένου-τακτοποιημένου, με τριετίες, πολυετίες, επιδόματα κ.λπ. Μόνο σαν ανειδίκευτος μπορείς να ξαναρχίσεις. Και σαν κύριος υπεύθυνος γι' αυτήν τη μοιραία κατάσταση θεωρείται ο εργαζόμενος με τις υπερβολικές διεκδικήσεις, την τεμπελιά, την κοπάνια και ό,τι άλλο ρίχνουν πάνω του. Τους καλούν σε ένα είδος επαγρύπνησης κατά των συναδέλφων τους, των σωματείων, των οργανώσεων που τολμάνε ακόμα να ζητάνε. Τους πιέζουν να δεχτούν καθήλωση, ακόμα και μείωση των αποδοχών, εντατικοποίηση της εργασίας, ρουφιανιά και αστυνομοκρατία στις επιχειρήσεις.

Δ. Λιβιεράτος

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ: ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ ΤΙ;

Η αναφορά στο σκάνδαλο των προβληματικών, καθώς σήμερα επιταχύνεται η διαδικασία ξεπουλήματός τους στο ιδιωτικό - ξένο κατά κύριο λόγο - κεφάλαιο, είναι χρήσιμη για ορισμένες απλές και λογικές σκέψεις.

Ενώ καταβάλλονται συστηματικές προσπάθειες για να πεισθεί η κοινή γνώμη για τις θαυματοουργές δυνατότητες της ιδιωτικοποίησης των επιχειρήσεων που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο ελέγχονται από κρατικές τράπεζες ή κρατικούς Οργανισμούς, κανείς δεν λέει ότι το σύνολο των επιχειρήσεων αυτών βρίσκεται στη θέση αυτή εξαιτίας ακριβώς της προηγούμενης διαχείρισής τους από την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Το γεγονός ότι ένας μεγάλος αριθμός προβληματικών έφτασε σε αδιέξοδο ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '70, εξαιτίας των "δανείων" που έλαβαν οι ιδιοκτήτες τους από τη Χούντα, δίνει μια χαρακτηριστική πλευρά του στρατιωτικού καθεστώτος, που τόσο πολύ επιδιώκεται σήμερα να "νομιμοποιηθεί". Δεν ήταν λοιπόν η δικτατορία ένα «απονενομημένο διάβημα αφρόνων», αλλά ένα καθεστώς οργανικά δεμένο με την αστική τάξη και τα συμφέροντά της. Μετά το 1974 δεν ήταν λίγοι οι επιχειρηματίες εκείνοι που προσλάμβαναν σαν προσωπάρχες στις επιχειρήσεις τους βασανιστές που αποκάλυπτε η "αποχουντοποίηση".

Για τα δάνεια αυτά, για το πώς και για τί χρήση δώθηκαν και το πού τελικά κατέληξαν και πώς χρησιμοποιήθηκαν, δεν ενδιαφέρθηκε ούτε το καραμανλικό καθεστώς μετά το '74, ούτε η Αλλαγή του Παπανδρέου, όταν τα προβλήματα αυτών των επιχειρήσεων ήταν αυξανόμενα μετά το 1981. Ποιος θυμάται, άραγε, σήμερα το "Χρυσό τούβλο" της Δέσποινας στο Μαντούδι;

Εμφανίζονται σήμερα Τραπεζίτες και υπουργοί και μιλούν πως οι προβληματικές πρέπει να πουληθούν σε ιδιώτες για να εξυγιανθούν, πως πρέπει να φύγουν από την όποια εποπτεία του κράτους για να ορθοποδήσουν και τόσα άλλα ... Δεν ήταν όμως οι ίδιοι αυτοί κύριοι Ζολώτας, Αγγελόπουλος και Χριστοδούλου, οι κατεξοχήν υπεύθυνοι Τραπεζίτες, διοικητές στην Τράπεζα της Ελλάδος και την ΕΤΕ, για την εφαρμογή της πολιτικής των ανεξέλεγκτων δανείων στις ευνοούμενες επιχειρήσεις. Δεν ήταν αυτοί οι κύριοι υπεύθυνοι για τη διασπάθηση των

καταθέσεων σε δάνεια που δεν έμπαιναν ποτέ στην παραγωγή; Δεν ήταν αυτοί που έδιναν και νέα δάνεια για να συγκαλυφθεί η κατάχρηση των προηγούμενων δανείων;

Εμφανίζονται σήμερα οι υπουργοί του Μητσοτάκη και μιλούν για το πώς θα εξυγιάνουν τις προβληματικές. Δεν ήταν όμως οι κύριοι Έβερτ, παλαίοκρασάς και ο ίδιος ο Μητσοτάκης οι κατεξοχήν υπεύθυνοι υπουργοί για τα Οικονομικά που πρόσφεραν την πολιτική κάλυψη για την παροχή των δανείων από τις Τράπεζες στους ευνοούμενους επιχειρηματίες; Δεν ήταν αυτοί που αποφάσιζαν να δοθεί πράσινο φως για νέα θαλασσοδάνεια, όταν οι επιχειρηματίες τους στριμώχνονταν από τις μεγάλες καταθέσεις τους στην Ελβετία; Δεν ήταν αυτοί που έπαιρναν τις αποφάσεις για τα αρνητικά πραγματικά επιτόκια;

Εμφανίζονται σήμερα οι κύριοι του ΣΕΒ και λένε ότι αργοπορεί το πούλημα των προβληματικών στους ιδιώτες, δεν ήταν όμως τα ηγετικά στελέχη του ΣΕΒ, οι πρόεδροί του Δράκος και Κυριαζής, που οι επιχειρήσεις τους βρέθηκαν υπερχρεωμένες στην Εθνική εξαιτίας της διαχείρισής τους;

Δεν ήταν όμως όλοι μαζί αυτοί οι κύριοι και πολλοί άλλοι ακόμη, που από κοινού αποφάσισαν τον συγκεκριμένο τρόπο "ανάπτυξης" της ελληνικής βιομηχανίας ώστε και τα λεφτά τους να μην ρισκάρουν και να θησαυρίζουν. Δεν ήταν για παράδειγμα πολιτική, τραπεζιτική και επιχειρηματική επιλογή αυτών των κυρίων, σχεδόν το 80% των κεφαλαίων της Εθνικής να είναι επενδυμένο και να ελέγχουν ένα σημαντικό τμήμα της βιομηχανίας και να ανατίθεται στη συνέχεια η διοίκηση των επιχειρήσεων αυτών σε ιδιώτες επιχειρηματίες που είχαν μια μικρή συμμετοχή και βέβαια κοίταζαν την τσέπη τους (Τσάτσοι). Και έρχονται σήμερα όλοι αυτοί να μας πουν πώς θα εξυγιάνουν τις προβληματικές. Μήπως πρέπει να τους πει κάποιος πως είναι οι κατεξοχήν υπεύθυνοι και πως πρέπει μάλλον να λογοδοτήσουν;

Υποστηρίζεται σήμερα ότι είναι απαραίτητη η αποκρατικοποίηση του ευρύτερου δημόσιου τομέα, ώστε το έργο του εκσυγχρονισμού της οικονομίας, και της Κοινωνίας κατ' επέκταση, να πέσει στους ώμους του ιδιωτικού τομέα που μόνο αυτός μπορεί να σηκώσει. Ποιο ήταν όμως ο ρόλος αυτού του

ιδιωτικού τομέα και του επιχειρηματικού κόσμου στα προηγούμενα χρόνια; Γιατί δεν έκαναν το έργο αυτό στην περίοδο 1960 - 1980; Ποιο ήταν το έργο τους σ' αυτή την περίοδο, μήπως οι προβληματικές; Μήπως και η περίφημη διόγκωση του κράτους και του ευρύτερου δημόσιου τομέα είναι το άμεσο αποτέλεσμα του τρόπου ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα μέσα από τις κρατικές επιδοτήσεις, τα επιδοτούμενα επιτόκια, τις κρατικές δαπάνες και προμήθειες;

Δεν ήταν οι ίδιοι κύριοι του ΣΕΒ που το 1981 πρότειναν στην τότε Κυβέρνηση του Ράλλη να πάρει μέτρα, νόμιμα ή όχι, ώστε να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό λόγω ΕΟΚ στις κρατικές προμήθειες. Δεν ήταν μήπως ο κύριος Σκαλιστήρης που αφού εκβίαζε την Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ώστε να εξασφαλίσει την πώληση των προϊόντων της επιχειρήσεώς του μέσω διακρατικών συμφωνιών και αφού δεν του πέρασε, παράτησε την επιχειρησή του και έφυγε στο Λονδίνο ... Δεν ήταν μήπως οι κύριοι του ΣΕΒ που σ' όλη την περίοδο των Κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ, έβαζαν σαν πρώτο θέμα των επαφών τους με την Κυβέρνηση το πρόγραμμα κρατικών προμηθειών, και δεν είναι σήμερα οι ίδιοι που κάνουν εταιρίες για να παίρνουν απευθείας τα δισ. της ΕΟΚ. Δεν είναι σήμερα οι κύριοι εκπρόσωποι της αστικής τάξης σήμερα και οι πιο "επιτυχημένοι επιχειρηματίες" τετοιοι ακριβώς χάρις στις κρατικές προμήθειες και τις κομπίνες γύρω από αυτές.

Μιλά σήμερα ο Μητσοτάκης για περιορισμό του κρατικού τομέα και των κρατικών δαπανών. Δεν ήταν όμως αυτός, σαν υπουργός Συντονισμού στα τέλη 1979, που απομάκρυνε το Διοικητή της ΕΤΕ Αγγελόπουλο μ' αφορμή τη χρηματοδότηση της ΕΛΕΒΜΕ; Δεν ήταν αυτός που τοποθέτησε στη θέση του το σημερινό υπουργό του Τ. Χριστοδούλου και μέσα σε λίγες μέρες εγκρίθηκε η αρχική χρηματοδότηση της ΕΛΕΒΜΕ αυξημένη κατά μερικές εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια;

Κι αν κανείς έξυπνος ισχυριστεί: σήμερα τα πράγματα έχουν αλλάξει, έτσι μπορεί να γινόταν στο παρελθόν, σήμερα οι έλληνες επιχειρηματίες έχουν αντιληφθεί τον κοινωνικό τους ρόλο και το συμφέρον τους μέσα από την ανάπτυξη της χώρας, μερικά απλά στοιχεία θα του απαντήσουν. Τον πρώτο χρόνο μετά το σταθεροποιητικό πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ, το 1988, που τα κέρδη των επιχειρήσεων γνώριζαν κατακόρυφη άνοδο, το χρέος του ιδιωτικού τομέα αυξήθηκε κατά 15% ακόμη. Οι καταθέσεις των ελλήνων στο εξωτερικό, σύμφωνα

με το ΔΝΤ, που κυμαίνονταν στα 5 δισ. δολάρια τα χρόνια 1981 - 1984, ακολουθούν αλματώδη πορεία μετά το 1985 και έχουν υπερδιπλασιαστεί το 1990. Συγκεκριμένα, το πρώτο τρίμηνο του 1990 αυξήθηκαν κατά 200 εκατ. δολάρια και έγιναν 9,2 δισ. δολ. Το δεύτερο τρίμηνο του 1990, οπότε στην εξουσία είχε ανέβει η φιλελεύθερη ΝΔ του Μητσοτάκη, οι καταθέσεις αυξήθηκαν κατά 2,6 δισ. δολ. και έφτασαν τα 11,8 δισ. δολ. Σε μια περίοδο που ο λαός καλείται να πληρώσει τα χρέη των επιχειρηματιών, αυτοί εξακολουθούν να δανείζονται και να φυγαδεύουν τα κέρδη τους στο εξωτερικό. Οι αφελείς μπορούν να περιμένουν τις επενδύσεις τους.

Επειδή όμως γίνεται πολύ κουβέντα για το ρόλο των νέων επιχειρηματιών και των εκσυγχρονισμένων επιχειρήσεών τους, ας δούμε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη ίσως εταιρία στον κλάδο των τροφίμων με καθαρά κέρδη μερικά δισ. δραχμές. Όταν έφερε τον επαναστατικό "φρέσκο" χυμό της στην αγορά, η διαφήμισή της ξεσήκωσε έντονες διαμαρτυρίες για αθέμιτο ανταγωνισμό, διαμαρτυρίες που τελικά δικαιώθηκαν. Ενώ λοιπόν θα περίμενε κανείς σε μια χώρα με πορτοκάλια σαν τα ελληνικά και σε ποσότητες τέτοιες ώστε να θάβονται στις χωματερές, την επιχείρηση να αξιοποιούσε αυτή την άφθονη πρώτη ύλη και εφαρμόζοντας σύγχρονες μεθόδους να παρήγαγε ένα προϊόν που θα συνέβαλε στην οικονομία του τόπου, η εν λόγω επιχείρηση εισάγει τον επαναστατικό χυμό της από το Ισραήλ και τον πουλά με επίσης εισαγόμενη συσκευασία στην ελληνική αγορά. Και μετά φταίνε οι έλληνες εργαζόμενοι δεν είναι παραγωγικοί και έτσι αυξάνονται οι εισαγωγές. Το παράδειγμα είναι χαρακτηριστικό για τους νέους επιχειρηματίες και τις επιχειρήσεις τους αλλά και για τις αιτίες της αποβιομηχάνησης και της αύξησης των εισαγωγών. Η στήριξη και ανάπτυξη της ντόπιας αστικής τάξης με τα κεφάλαια των καταθετών που έπαιρναν δανεικά και αγύριστα με την κρατική πολιτική στις Τράπεζες έχει και τη σημαντικότερη πτυχή της. Όχι "οικονομική", αλλά ταξική και κοινωνική. Η μεταπολίτευση το 1974 είχε σημαντικές επιπτώσεις στην ταξική πάλη. Άλλαξε το πλαίσιο καταστολής και η νομιμοποίηση των διεκδικήσεων έδωσε φτερά στο λαϊκό και εργατικό κίνημα, που έβλεπε να δικαιώνονται οι αγώνες του. Οι σκληροί αγώνες που ξεκινούν αυτή την περίοδο φανερώνουν τη ριζοσπαστικοποίηση των εργαζομένων και την

οργάνωσή τους στους χώρους δουλειάς σαν τάξης από τη μια, και την αδυναμία ενός μεγάλου μέρους της αστικής τάξης να κάνει παραχωρήσεις, να ελιχθεί και να εκσυγχρονιστεί από την άλλη. Γεννιούνται τα εργοστασιακά σωματεία στη πρωτοπορεία των εργατικών αγώνων και κ'ανει την εμφάνισή της στο προσκήνιο μια γενιά νέων συνδικαλιστών που δεν παζαρεύουν και δεν υποκύπτουν στις αξιώσεις της εργοδοσίας. Το κεφάλαιο αντιδρά με τη βία, χρησιμοποιεί την αστυνομία, το στρατό, τη Δικαιοσύνη για να κάμψει τους απεργούς, αλλά το κυριότερο αντί της φυγής προς τα εμπρός, αντί να κάνει επενδύσεις να εκσυγχρονιστεί και να επιβάλλει με τον τρόπο αυτό τη νέα κυριαρχία του στους χώρους δουλειάς, φεύγει προς τα πίσω. Εγκαταλείπει τις επιχειρήσεις ή επιζητεί δανεικά για ν' αποχωρήσει σταδιακά... Στην εξέλιξη των εργατικών αγώνων, βέβαια, θα επικρατήσει σταδιακά ο επίσημος συνδικαλισμός, θα εμφανιστούν πιο ευέλικτοι εργοδότες και σιγά σιγά το εργατικό κίνημα θα καναλιζαριστεί. Όμως η πρωτοπορεία του εργοστασιακού συνδικαλισμού παρά την υποχώρηση και τον εκφυλισμό της θα εξακολουθήσει να διατηρεί ένα μέρος της δύναμής της, και στην πρώτη περίοδο των Κυβερνήσεων της Αλλαγής, κυρίως μέσω των ρυθμίσεων για τις προβληματικές, θα δημιουργήσει ρήγματα στην οικονομική πολιτική. Τα αιτήματα για μια άλλη στρατηγική οικονομικής ανάπτυξης, που δεν θα την χειρίζονται εν λευκώ οι τραπεζίτες, δημιουργούν πολλά προβλήματα. Φυσικά το ΠΑΣΟΚ δεν προχώρησε ούτε στο ελάχιστο τα βασικά αυτά σημεία του προγράμματός του και είναι σημαντικό να τονιστεί ότι οι απόψεις αυτές, ούτε καν δοκιμάστηκαν για να έχουν αποτύχει και νάρθουν μετά θριαμβευτές οι υποστηρικτές του ιδιωτικού τομέα. Από τα πράγματα η πολιτική και κοινωνική βάση αυτής της πολιτικής είχε μεγάλο βάρος στις προβληματικές, στις επιχειρήσεις που εγκατέ-

λειψαν ή οδήγησαν σε αδιέξοδο οι ιδιοκτήτες τους. Γι αυτό και μετά το 1985 το ΠΑΣΟΚ και σήμερα η ΝΔ πολύ περισσότερο, επιδίωξαν το ξεπούλημα των επιχειρήσεων αυτών. Ξεπούλημα που σημαίνει χτύπημα για ένα από τα πιο πρωτοπόρα κομμάτια της εργατικής τάξης. Σημαίνει διάλυση για το μοναδικό κομμάτι, κακά τα ψέματα, της εργατικής τάξης που γνωρίζει σήμερα τι σημαίνει να κερδίζεις αγωνιζόμενος, απεργώντας κόντρα στην εργοδοσία και όχι υποχωρώντας ή κάνοντάς τα πλακάκια.

Κι αυτό είναι από τα πράγματα που ενδιαφέρουν πρωταρχικά το κεφάλαιο στη σημερινή αναδιάρθρωση της κυριαρχίας του στην κοινωνία. Γι αυτό και δεν είναι τυχαία η στάση της ΓΣΕΕ στις προβληματικές, όπου έκανε τα παντα για να μην αναπτυχθεί κανενός είδους σύνδεση του αγώνα ανάμεσα στα σωματεία των επιχειρήσεων αυτών και σαμπόταρε ανοιχτά τις προσπάθειες ορισμένων σωματείων, του "ΞΕΚΙΝΗΜΑΤΟΣ" και άλλων προς αυτή την κατεύθυνση. Όπως δεν είναι τυχαία και η υπογραφή της Συλλογικής Σύμβασης με το ΣΕΒ την ίδια μέρα που και αυτός ακόμη ο Ελεύθερος Τύπος μλούσε για "καταιγίδα στην τσέπη μας".

Το πρόβλημα των προβληματικών είναι κατεξοχήν πολιτικό. Είναι αποτέλεσμα μιας συνεπούς πολιτικής που εξυπηρετούσε συγκεκριμένα συμφέροντα. Σήμερα οι δημιουργοί αυτού του προβλήματος έρχονται να το "λύσουν" με τον πιο κυνικό τρόπο, απολύοντας τους εργαζόμενους και ξεπουλώντας τις επιχειρήσεις. Δεν υπάρχουν περιθώρια για "άλλες" προτάσεις.. Η νεοφιλελεύθερη λαίλαπα στις προβληματικές βάζει σαν κύριο το ζήτημα να λογοδοτήσουν οι ένοχοι και βάζει ξανά το ζήτημα του ποιος αποφασίζει, του ποιος καθορίζει την ανάπτυξη και την πορεία αυτού του τόπου. Σήμερα ελάχιστοι αγνοούν ότι μια Κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ, ενός οποιουδήποτε ΠΑΣΟΚ, δεν πρόκειται να φέρει το λαό στην εξουσία, που πρέπει να την πάρει μόνος του.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή σελ. 3
2. Η επίθεση ενάντια στη ζωντανή εργασία σελ. 5
3. Πώς, πότε, ποιοι τις δημιούργησαν σελ. 9
4. Σωματείο Μεταλλωρύχων Μαντουδιού.
1976, 1990: Δυο απεργίες σε διαφορετικές εποχές σελ. 18
5. Μια "αποτυχημένη" συνέντευξη σελ. 22
6. Κριτική αποτίμηση του αγώνα στην Πειραϊκή Πατραϊκή σελ. 25
7. Μια μικρή εισαγωγή στο θέμα σελ. 32
8. Εκτός από τις απολύσεις τι; σελ. 37

